

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Το μουσικό σχήμα “Piandaemonium”.
Ερευνητικές θεωρήσεις και καταγραφές.

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Της φοιτήτριας

ΚΟΥΛΙΚΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

A.E.M. 2168

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ :

ΜΠΙΛΙΛΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, Ε.ΔΙ.Π.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Φεβρουάριος 2026

SCHOOL OF MUSIC STUDIES
FACULTY OF FINE ARTS
ARISTOTLE UNIVERSITY OF THESSALONIKI

The musical ensemble "Piandaemonium".
Research perspectives and records.

GRADUATE DISSERTATION

STUDENT :

KOULIKA CHRISTINA

Registration no. 2168

SUPERVISING PROFESSOR

ATHANASIOS BILILIS

THESSALONIKI

FEBROUARY 2026

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα διπλωματική εργασία είναι εξ' ολοκλήρου αποτέλεσμα δικού μου ερευνητικού έργου, δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλων των ειδών οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για τη συγγραφή της παρούσας εργασίας περιλαμβάνονται στην βιβλιογραφία της εργασίας.

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη.....	6
Abstract	7
Πρόλογος.....	8
Ευχαριστίες.....	9
Εισαγωγή.....	10
1. Ιστορική αναδρομή.....	15
1.1 Ίδρυση	15
1.2 Συγγενή μουσικά σχήματα	19
1.3 Ιστορικό συναυλιών	20
2. Ρεπερτόριο.....	55
2.1 Εισαγωγή.....	55
2.2 Ταυτότητα ρεπερτορίου.....	56
2.3 Ιδιαιτερότητες στην γραφή και στην εκτέλεση.....	61
3. Εσωτερική δομή οργάνωσης – αρμοδιότητες.....	63
3.1 Εισαγωγή.....	63
3.2 Εσωτερική δομής οργάνωσης 1998-2025.....	63
4. Καλλιτεχνικοί στόχοι – μελλοντικές προοπτικές.....	66
4.1 Στουντιακή ηχογράφηση	66
5. Μεθοδολογική προσέγγιση – Ερευνητική διαδικασία	68
5.1 Εισαγωγή.....	68
5.2 Μεθοδολογική προσέγγιση και ερευνητική διαδικασία.....	68
5.3 Ερευνητική διαδικασία – Μεθοδολογικά εργαλεία.....	69
5.3.1 Συμμετοχική παρατήρηση – Οπτικοακουστική καταγραφή.....	69
5.3.2 Ημιδομημένες συνεντεύξεις.....	70
5.3.3 Αρχειακό υλικό - Ψηφιακή έρευνα	72
6. Προσωπικές τοποθετήσεις μελών	74
6.1 Εισαγωγή.....	74
6.2 Το “Piandaemonium” μέσα από την οπτική των μελών.....	76
6.3 Ξεχωριστές στιγμές.....	78
7. Σχεδιασμός – υλοποίηση Ντοκιμαντέρ.....	80
7.1 Αρχικό πλαίσιο του Ντοκιμαντέρ	80

7.2 Σχεδιασμός συλλογής υλικού	81
7.3 Συλλογή οπτικοακουστικού υλικού	82
7.4 Επεξεργασία – Εξαγωγή τελικού υλικού.....	83
8. Συμπεράσματα	85
9. Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	87
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	88

Περίληψη

Λέξεις κλειδιά : Piandaemonium, ρεπερτόριο για πολλά πιάνα, ποιοτική έρευνα, επιτόπια έρευνα, ημιδομημένες συνεντεύξεις, δημιουργία ντοκιμαντέρ

Στόχος της παρούσης εργασίας είναι αφενός η μελέτη και καταγραφή της καλλιτεχνικής πορείας του μουσικού σχήματος «Piandaemonium», αφετέρου η δημιουργία ενός αντιπροσωπευτικού, παραδοτέου, ντοκιμαντέρ, με τίτλο «Piandaemonium», μέσω του οποίου επιδιώκεται η αποτύπωση της καλλιτεχνικής του ταυτότητας.

Το σύνολο ιδρύθηκε το 1998 στη Θεσσαλονίκη. Ήταν αποτέλεσμα μιας καλλιτεχνικής και επαγγελματικής συγκυρίας. Η ιδρύτρια του σχήματος, Δόμνα Ευνουχίδου, ανταποκρινόμενη στην πρόταση για ένα ατομικό ρεσιτάλ στην πόλη και ωθούμενη από την επιθυμία της να συμπράξει με παλιούς, αγαπημένους της μαθητές, αντιπρότεινε τη δημιουργία ενός πολυπληθούς πιανιστικού συνόλου, αποτελούμενου από δώδεκα πιανίστες σε έξι πιάνα, για την πραγμάτωση της συναυλίας.

Η ιδιαίτερη αυτή σύνθεση οδήγησε αναπόφευκτα, ήδη από την πρώτη εμφάνιση του σχήματος, στη δημιουργία ενός πρωτότυπου και πολυσυλλεκτικού ρεπερτορίου, τόσο ελληνικού όσο και ξένου. Λόγω της έλλειψης υπαρχόντων έργων για τέτοιου είδους συνθέσεις η λίστα ρεπερτορίου δομείται σε τρεις άξονες :

1. Ειδικές παραγγελίες, για τη σύνθεση του συνόλου.
2. Διασκευές υπαρχόντων έργων, κυρίως ορχηστρικών.
3. Υπάρχοντα έργα για υποσύνολα των έξι πιάνων – δώδεκα πιανιστών.

Προκειμένου να επιτευχθεί μια – κατά το δυνατόν – πλήρης και σαφής μελέτη για το εν λόγω μουσικό σχήμα, αρχικά μελετήθηκε βιβλιογραφία που άπτεται της μουσικής εθνογραφικής έρευνας, παρόλο που η συγκεκριμένη έρευνα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί αμιγώς εθνογραφική. Παράλληλα, μελετήθηκε και βιβλιογραφία τεκμηρίωσης και πλαισιακής πληροφόρησης, που σχετιζόταν με τα θεματικά πεδία της έρευνας.

Στη συνέχεια συλλέχτηκε και μελετήθηκε αρχειακό υλικό, δημοσιευμένο ή μη. Κύριες πηγές του αρχειακού υλικού ήταν το διαδίκτυο αλλά πιο καίριας σημασίας αυτή των προσωπικών αρχείων δυο ιδρυτικών μελών του σχήματος, του Χαράλαμπου Αγγελόπουλου και της Ευτυχίας Βενιωτά.

Τέλος, το πρακτικό σκέλος βασίστηκε στην ποιοτική έρευνα, χάρη στην οποία μελετήθηκαν σε βάθος οι άυλοι συνεκτικοί δεσμοί του σχήματος. Η προσέγγιση αυτή υλοποιήθηκε μέσω της μη συμμετοχικής παρατήρησης, κατά τη διάρκεια δοκιμών του συνόλου, αλλά και μέσω των ημιδομημένων συνεντεύξεων προς τα μέλη και προς συνεργάτες. Η συλλογή αυτού του πρωτογενούς υλικού αποτέλεσε τη βάση για τη δημιουργία του οπτικοακουστικού υλικού.

Abstract

Key words : Piandaemonium, repertoire for multiple pianos, qualitative research, fieldwork, semi-structured interviews, documentary filmmaking.

The objective of the present thesis is twofold: on one hand, to study and document the artistic trajectory of the musical ensemble "Piandaemonium," and on the other, to create a representative documentary titled "Piandaemonium," aimed at capturing the ensemble's artistic identity.

The ensemble was founded in 1998 in Thessaloniki as the result of a unique artistic and professional juncture. The founder, Domna Evnouchidou, responding to a proposal for a solo recital and driven by the desire to collaborate with her former beloved students, counter-proposed the formation of a large-scale piano ensemble consisting of twelve pianists on six pianos.

This distinctive instrumentation inevitably led, from the ensemble's very first performance, to the creation of an original and diverse repertoire, featuring both Greek and international works. Due to the scarcity of existing compositions for such a formation, the repertoire is structured around three main axes:

1. Special commissions specifically composed for the ensemble.
2. Arrangements of existing works, primarily orchestral.
3. Existing works written for subsets of the twelve-pianist / six-piano formation.

To achieve as comprehensive and clear a study as possible, the research initially drew upon bibliography related to musical ethnographic research, although the study itself is not strictly ethnographic in nature. Simultaneously, documentation and contextual bibliography related to the research's thematic fields were examined.

Subsequently, archival material, both published and unpublished, was collected and analyzed. The primary sources included internet resources and, most crucially, the personal archives of two founding members, Charalambos Angelopoulos and Eftychia Veniota.

Finally, the practical component was based on qualitative research, which allowed for an in-depth study of the intangible cohesive bonds of the ensemble. This approach was implemented through non-participant observation during rehearsals, as well as through semi-structured interviews with members and collaborators. The collection of this primary material formed the foundation for the creation of the audiovisual production.

Πρόλογος

Κεντρικό θέμα της συγκεκριμένης εργασίας αποτελεί η διερεύνηση της πολυεπίπεδης φυσιογνωμίας του μουσικού σχήματος «Piandaemonium». Η μελέτη αυτή δεν περιορίζεται στην παράθεση ιστορικών πληροφοριών, στην καταγραφή των συναυλιών ή στην καταγραφή της λίστας του ρεπερτορίου, αλλά προσεγγίζει την εσωτερική λειτουργία και τους δεσμούς που διέπουν το σύνολο.

Η εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας με ώθησε τόσο στην ερευνητική θεώρηση και καταγραφή αλλά και στη δημιουργία του πρωτότυπου οπτικοακουστικού υλικού, ντοκιμαντέρ, σχετικά με το μουσικό σχήμα “Piandaemonium”. Η επιλογή μου ωστόσο για την μελέτη – ενασχόληση με το πρωτότυπο αυτό σύνολο, δεν είναι τυχαία. Εκτιμώ τόσο το σύνολο σαν «ζωντανό οργανισμό», όσο και τα μέλη που το απαρτίζουν.

Από την πρώτη μου επαφή μαζί τους ως ακροάτρια τον Δεκέμβριο του 2017 στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης -στα πλαίσια του 6^{ου} Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης- εντυπωσιάστηκα με την αυθεντικότητα και τον ήχο που μπορούσε να παράγει αυτή η «ορχήστρα» πιάνων. Εκτός αυτού η θεματολογία κάθε διπλωματικής εργασίας, ως γνωστόν, επιβάλλεται να είναι πρωτότυπη, να μην έχει αναλυθεί προγενέστερα.

Συνεπώς η απόφαση ενασχόλησής μου με την συγκεκριμένη περίπτωση ήταν αναπόφευκτη, όσο συνειδητοποιούσα ότι η πορεία αυτού του σχήματος αξίζει να αποτυπωθεί μέσω της τεκμηριωμένης ερευνητικής διαδικασίας σε ακαδημαϊκό πλαίσιο.

Ευχαριστίες

Η υλοποίηση της έρευνας και η δημιουργία του ντοκιμαντέρ για το μουσικό σχήμα Riandaemonium αποτέλεσαν ένα εγχείρημα με ιδιαίτερες προκλήσεις. Η προσπάθεια αυτή χαρακτηρίστηκε τόσο από ζητήματα συντονισμού και επικοινωνίας με τα μέλη του σχήματος, όσο και από κάποιες τεχνικές δυσκολίες για τη δημιουργία του οπτικοακουστικού υλικού.

Για τους λόγους αυτούς, αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Αθανάσιο Μπιλιλή (Ε.ΔΙ.Π., για την πολύτιμη βοήθεια, ενθάρρυνση και καθοδήγησή του καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσης εργασίας.

Ακόμα, όλους του συνεντευξιαζόμενους, οι οποίοι, πέρα από τη συνεργασία τους στην λήψη οπτικοακουστικού υλικού, πρόθυμα βοήθησαν με κάθε δυνατό τρόπο. Στο πλαίσιο αυτό ευχαριστώ τους συνθέτες Κώστα Τσούγκρα, Σάββα Τσιλιγγιρίδη και τον μουσικολόγο Νίκο Πουλάκη για τις συμπληρωματικές συνεντεύξεις που μου παραχώρησαν.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στην Δόμνα Ευνουχίδου, την Ευτυχία Βενιωτά και τον Χαράλαμπο Αγγελόπουλο, τόσο για την παραχώρηση του προσωπικού τους αρχείου, όσο και για την υποστήριξη και καθοδήγηση τους καθ' όλη τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας.

Επιπλέον να ευχαριστήσω τον Δημήτρη Γιοβάνογλου, που με την παραχώρηση της φωτογραφικής του μηχανής, διευκόλυνε σημαντικά τη διαδικασία της οπτικοακουστικής καταγραφής. Την Ιουστίνη Δρακουλάκου, για την καθοριστική συμβολή της στα τεχνικά ζητήματα επεξεργασίας του οπτικοακουστικού υλικού, και της καθοδήγησης της για τον τρόπο συλλογής του. Την Μάτα Κούρτη, μέλος του διοικητικού συμβουλίου του Φεστιβάλ Ολύμπου, που εξασφάλισε την πρόσβασή μου στο αρχαίο θέατρο Δίου, με σκοπό την λήψη πλάνων από τις πρόβες και τη συναυλία του συνόλου τον Ιούλιο του 2025.

Ένα ευχαριστώ στους χώρους «Αφροδίτη» -ξενώνας στο Λιτόχωρο- και «Λατέρνα» -μαγαζί στην Θεσσαλονίκη- που φιλοξένησαν την λήψη πλάνων στον χώρο τους.

Τέλος δεν θα μπορούσα να παραλείψω τις ευχαριστίες προς την οικογένειά μου, τους φίλους μου και άτομα του οικείου περιβάλλοντος, για την αμέριστη στήριξη και ενθάρρυνσή τους.

Εισαγωγή

Αντικείμενο μελέτης αυτής της διπλωματικής εργασίας αποτελεί το μουσικό σχήμα *Piandaemonium*. Μέσω της πρωτογενούς έρευνας επιχειρώ την -κατά το δυνατόν- αναλυτική καταγραφή της «ιστορίας» του σχήματος, από την ίδρυσή του, το 1998, μέχρι τον τρέχοντα χρόνο της εργασίας, αναδεικνύοντας συγχρόνως τις πτυχές που διαμόρφωσαν την ταυτότητά του .

Η εργασία στηρίχθηκε σε πρωτογενή έρευνα πεδίου, η οποία περιέλαβε τη συλλογή και τη μελέτη, δημοσιευμένου και μη, αρχειακού υλικού. Βασικότερη πηγή πληροφόρησης και διασταύρωσης δεδομένων αποτέλεσαν οι ημιδομημένες συνεντεύξεις μελών και συνεργατών του σχήματος. Αυτές οι μαρτυρίες επέτρεψαν στην έρευνα να «υπερβεί» την επιφανειακή-τυπική καταγραφή πληροφοριών και να εμβαθύνει στην «ουσία» του *Piandaemonium*.

Με άξονα τα παραπάνω, προκύπτει και το κεντρικό ερώτημα της εργασίας, το οποίο μπορεί να διατυπωθεί ως εξής :

«Ποιες είναι οι παράμετροι που μπορούν να δομήσουν, να ενεργοποιήσουν και να διατηρήσουν ένα μουσικό σχήμα με την ιδιαιτερότητα του *Piandaemonium* ; » .

Είναι αλήθεια ότι μια απλή καταγραφή – παράθεση πληροφοριών δεν θα έδινε τις απαντήσεις και τη δυνατότητα εμβάθυνσης στα προηγούμενο ερώτημα.

Πεδία που αφορούν τις απαρχές του σχήματος, την εσωτερική οργάνωση και την κατανομή αρμοδιοτήτων καθώς και τη διαμόρφωση του ρεπερτορίου, θα λειτουργήσουν διαφωτιστικά σε σχέση με το τελικό εξαγόμενο. Τον ίδιο σκοπό εξυπηρετούν και οι προσωπικές τοποθετήσεις των μελών σχετικά με τη συμμετοχή τους στο σύνολο, η αναζήτηση των παραγόντων που διασφαλίζουν αυτήν την μακροχρόνια φιλική – επαγγελματική πορεία όπως και των μελλοντικών στόχων και των προοπτικών του σχήματος.

Προκειμένου να προσεγγιστούν οι παραπάνω άξονες, η έρευνα βασίστηκε σε τρία μεθοδολογικά «εργαλεία» :

α) Αρχικά μελετήθηκε βιβλιογραφία που άπτεται της μουσικής εθνογραφικής έρευνας. Παρόλο που η παρούσα μελέτη δεν αφορά αμιγώς εθνογραφική έρευνα, εντούτοις έχει αρκετά κοινά χαρακτηριστικά με αυτήν. Όπως στην εθνογραφική έρευνα, έτσι και στην περίπτωση αυτή δίνεται έμφαση στις σχέσεις των ατόμων μεταξύ τους αλλά και στη σχέση «ατόμου – *Piandaemonium*» . Προς ενίσχυση της θεώρησης αυτής, θα πρέπει να αναφερθεί ότι τα μεθοδολογικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν, μη συμμετοχική παρατήρηση και ημιδομημένες συνεντεύξεις, χαρακτηρίζουν επίσης πλήθος εθνογραφικών ερευνών. Βασικότερη πηγή πληροφόρησης περί εθνογραφικής έρευνας αποτέλεσε το υλικό των

παρουσιάσεων του μαθήματος «Εθνογραφική Έρευνα – από την πράξη στη συγγραφή»¹, με διδάσκουσα την Ευανθία Πατσιούρα, το οποίο είχα παρακολουθήσει το χειμερινό εξάμηνο του έτους 2024 – 2025. Παράλληλα με αυτήν τη μελέτη, ιδιαίτερα βοηθητικά στάθηκαν τα κεφάλαια 7 - Εθνογραφία και πολιτισμική γνώση και 8 – Συμμετοχική παρατήρηση από το βιβλίο «Πολιτισμός και εθνογραφία : Από τον Εθνογραφικό Ρεαλισμό στην Πολιτισμική Κριτική»², το κεφάλαιο του Marcus Banks στο «Εθνογραφικός Κινηματογράφος και Ντοκιμαντέρ»³, και γενικές πληροφορίες από το βιβλίο των Ίσαρη και Πουρκός (2015).⁴

Παράλληλα, η γενική βιβλιογραφική έρευνα επεκτάθηκε και σε κάποια κεφάλαια συγγραμμάτων και άρθρα για τη σύγχρονη μουσική, όπως το βιβλίο «Μοντέρνα Μουσική» του Paul Griffiths⁵, τα άρθρα «*Post-Modern Music*» του Robert C. Ehle⁶ και «*Modern Music*» από Musical Times Publications Ltd.⁷

Η ενασχόληση με αυτές τις δύο βιβλιογραφικές θεματικές κρίθηκε ιδιαίτερα ωφέλιμη, καθώς μεγάλο μέρος του ρεπερτορίου του «Piandaemonium» γράφτηκε ειδικά για αυτό από συνθέτες των ημερών μας, τα έργα των οποίων χαρακτηρίζονται από πειραματισμό επάνω στις προσφερόμενες δυνατότητες της ορχήστρας πιάνων.

β) Το δεύτερο μεθοδολογικό «εργαλείο» της έρευνας αφορά την εύρεση, συλλογή και μελέτη αρχειακού υλικού, δημοσιευμένου και μη. Το υλικό αυτό στηρίχθηκε σε δελτία τύπου, συνεντεύξεις, προγράμματα συναυλιών, εισιτήρια, φωτογραφίες, βίντεο, γενικότερα οτιδήποτε μπορεί να έχει πράξει το σχήμα και να έχει καταγραφεί, από την πρώτη συναυλία το 1998, μέχρι τον τρέχοντα χρόνο της εργασίας. Μεγάλο μέρος του υλικού αυτού αντλήθηκε από τα προσωπικά αρχεία του Χαράλαμπου Αγγελόπουλου και της Ευτυχίας Βενιωτά.

γ) Το τρίτο μεθοδολογικό «εργαλείο», σχετίζεται με το πρακτικό-ερευνητικό σκέλος της εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό υιοθετήθηκε η μεθοδολογία της ποιοτικής έρευνας, χάρη στην οποία δίνεται η δυνατότητα της εις βάθος μελέτης του αντικείμενου. Η ποιοτική έρευνα διενεργήθηκε με δυο βασικά εργαλεία :

- 1) την μη συμμετοχική παρατήρηση και
- 2) τις ημιδομημένες συνεντεύξεις.

---

¹ Ευανθία Πατσιούρα, «Εθνογραφική Έρευνα – από την πράξη στη συγγραφή» (υλικό παρουσιάσεων μαθήματος, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Χειμερινό Εξάμηνο 2024–2025).

² Δήμητρα Γκέφου Μοδιανού, *Πολιτισμός και Εθνογραφία : Από τον εθνογραφικό Ρεαλισμό στην Πολιτισμική Κριτική* (Αθήνα : Εκδόσεις Πατάκη, 2022), κεφ. 7-8.

³ Marcus Banks, «Ποια φιλμ είναι εθνογραφικά», *Εθνογραφικός Κινηματογράφος και Ντοκιμαντέρ : Θεωρήσεις και Μεθοδολογικές Προσεγγίσεις*, επιμ. Γιώργος Νικολακάκης (Αθήνα : Αγόκερως, 2017, 127 – 147.)

⁴ Ίσαρη, Φίλια, και Μάριος Πουρκός. *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας : Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Αθήνα : Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις, 2015. <http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-473>

⁵ Paul Griffiths, *Μοντέρνα Μουσική*, (Αθήνα : Εκδόσεις Ζαχαρόπουλος, 1993), 19 – 30.

⁶ Ehle, Robert C. "Post-Modern Music." *American Music Teacher* 36, no. 5 (1987): 25–39.

<http://www.jstor.org/stable/43516649>.

⁷ "Modern Music." *The Musical Times* 48, no. 768 (1907): 102–4. <https://doi.org/10.2307/904324>.

Το πρώτο , όπως δηλώνεται και από το όνομά του, θέτει τον ερευνητή στην θέση του παρατηρητή, δίνοντάς του ίσως το πλεονέκτημα να παρατηρήσει διαφορετικές διεργασίες που συντελούνται την ίδια στιγμή στον χώρο δράσης.

Το δεύτερο εργαλείο, οι ημιδομημένες συνεντεύξεις, δίνει τη δυνατότητα ευχέρειας και ελευθερίας στους συμμετέχοντες, ώστε να αναπτύξουν, δίχως περιορισμό, την σκέψη και την άποψή τους. Ο συνδυασμός αυτών, κρίθηκε καθοριστικός για την – το δυνατόν - σε βάθος συλλογή–διασταύρωση πληροφοριών μεταξύ – κυρίως - των συμμετεχόντων.

Ειδικά σε ό,τι αφορά την μεθοδολογία των ημιδομημένων συνεντεύξεων, αυτή εδράζεται στις αρχές της προφορικής ιστορίας. Σύμφωνα με τον Thompson (2006)⁸, η προφορική ιστορία είναι πολύτιμη, καθώς αναδεικνύει εμπειρίες που συχνά δεν καταγράφονται στην «επίσημη» ιστοριογραφία. Συνεπώς μέσω αυτής διαφαίνονται στοιχεία τα οποία, υιοθετώντας μια διαφορετική προσέγγιση, θα παρέμεναν «αόρατα».

Τη θέση αυτή συμπληρώνει και η Abrams (2016)⁹ υπογραμμίζοντας ότι η συνέντευξη αποτελεί μια ενεργητική διαδικασία μεταξύ ερευνητή και «αφηγητή». Διακρίνει τρεις τύπους χρήσης της προφορικής ιστορίας :

1. Μοντέλο αναπόλησης και κοινότητας (reminiscence and community model) : εστιάζει στη συλλογή και «διάσωση» μαρτυριών με σκοπό τη δημιουργία αρχείου και τη διατήρηση της γνώσης, πριν αυτή χαθεί.
2. Αποδεικτικό μοντέλο (evidential model) : το μοντέλο αυτό χρησιμοποιεί τις μαρτυρίες ως τεκμήρια, για να στηρίξει ιστορικά επιχειρήματα.
3. Θεωρητικό/Ερμηνευτικό μοντέλο (Theoretical model) : Αναλύει τις αφηγήσεις, με γνώμονα ανάλυσης τη νοηματοδότηση που δίνουν οι άνθρωποι στις εμπειρίες τους.

Στην παρούσα μελέτη έγινε μια συνδυαστική χρήση του δεύτερου και τρίτου μοντέλου. Η επιλογή αυτή κρίθηκε κατάλληλη, καθώς οι μαρτυρίες αναδείχθηκαν βαρύνουσας σημασίας για την κάλυψη της ιστορικής πορείας του σχήματος, ενώ χάρη στο θεωρητικό-ερμηνευτικό μοντέλο, αναδείχθηκε ο τρόπος που τα ίδια τα άτομα νοηματοδοτούν την συνολική εμπειρία τους.

Πέρα όμως από την ερευνητική αξία της συλλογής – διασταύρωσης πληροφοριών, βασικός-ή και τελικός- σκοπός ήταν η δημιουργία ενός πρωτότυπου οπτικοακουστικού υλικού (βίντεο), βασισμένου ακριβώς στην πρωτογενή έρευνα.

Η εν λόγω διαδικασία συλλογής οπτικοακουστικού υλικού αποτέλεσε ένα από τα πιο απαιτητικά στάδια της δημιουργίας του Ντοκιμαντέρ. Οι σχετικές με την θεματική αυτή πληροφορίες, όπως ο τρόπος συλλογής και εν συνεχεία η επεξεργασία του οπτικοακουστικού υλικού, οι πιθανές τεχνικές δυσκολίες και ο σχεδιασμός του σεναρίου, αναπτύσσονται στο έβδομο κεφάλαιο της εργασίας με τον εξής τίτλο : «Σχεδιασμός – υλοποίηση Ντοκιμαντέρ».

---

⁸ Paul Thompson, “The Voice of the Past: Oral History,” in The Oral History Reader, ed. Robert Perks and Alistair Thomson, 2nd ed. (London: Routledge, 2006), 28.

⁹ Lynn Abrams, Oral History Theory, 2nd ed. (London: Routledge, 2016), 15.

Η πρώτη, και ιδιαίτερης σημασίας, δυσκολία που προέκυψε, αφορούσε την πραγματοποίηση της πρώτης επαφής με κάποιο μέλος, ώστε να μου παραχωρηθεί η άδεια να ξεκινήσει ουσιαστικά η έρευνα αλλά και να υπάρξει πρόσβαση στο χώρο που συντελούνταν οι πρόβες.

Παρά την προσπάθεια για πολύεπίπεδη και αντικειμενική, κατά το δυνατόν, προσέγγιση, αποτύπωσης, το τελικό αποτέλεσμα της έρευνας εμπεριέχει έναν αναπόφευκτο «βαθμό» υποκειμενικότητας. Καθώς το αντικείμενο μελέτης αφορά ανθρώπινες δράσεις και σχέσεις, αναπόφευκτα και οι μαρτυρίες των μελών είναι άμεσα επηρεασμένες από την συναισθηματική εμπλοκή των ατόμων με το σχήμα. Θα ήταν μη πραγματικό να θεωρηθεί ότι, έως έναν βαθμό, τα ευρήματα της έρευνας θα ήταν απαλλαγμένα εντελώς από το «φίλτρο» του υποκειμενισμού. Και αν όμως δεν έχουμε ερευνητικά ευρήματα απαλλαγμένα εντελώς από την «προσωπική ματιά», ωστόσο αυτό το «φίλτρο» δεν λειτούργησε ανασταλτικά, αντίθετα κατέδειξε την ανάγκη να αξιοποιηθεί, στο βαθμό που συνθέτοντας αναδεικνύει του άυλους δεσμούς και την ταυτότητα του συνόλου. Εντέλει ο «υποκειμενισμός» εξυπνέτησε τα ευρήματα της έρευνας, δεδομένου ότι οι απόψεις αφενός συχνά συνέπιπταν εντυπωσιακά και ήταν έντονου θετικού χαρακτήρα αφετέρου πολλές πληροφορίες επιβεβαιώθηκαν και με το αρχαιακό υλικό.

Στην βάση του παραπάνω ερευνητικού πεδίου η εργασία διορθώνεται με την εξής σειρά κεφαλαίων :

Το πρώτο κεφάλαιο αφορά τις απαρχές του συνόλου, την ίδρυσή του, εμπεριέχοντας πληροφορίες για την πρώτη συναυλία, τον τρόπο που δημιουργήθηκε. Επί πλέον το κεφάλαιο εμπλουτίζεται με τα υποκεφάλαια που σχετίζονται με το ποιά συγγενή μουσικά σχήματα υπάρχουν αλλά και με το ιστορικό των συναυλιών του.

Το δεύτερο κεφάλαιο καταγράφει το ρεπερτόριο και ό,τι σχετίζεται με αυτό. Για παράδειγμα πόσα και ποια έργα αποτελούν ειδικές παραγγελίες για το σύνολο, πόσες, ποιες και από ποιους μουσικούς έχουν γίνει μεταγραφές-επεξεργασίες σε υπάρχοντα έργα, τι δυσκολίες αντιμετωπίζει ένας συνθέτης ή διασκευαστής στην ενασχόληση του με τη γραφή για αυτήν την ιδιότυπη σύνθεση ;

Το τρίτο κεφάλαιο πραγματεύεται την εσωτερική λειτουργία του συνόλου και την κατανομή των αρμοδιοτήτων από το 1998 μέχρι τον χρόνο διεξαγωγής της έρευνας. Ιανουάριος του έτους 2026, διαχωρίζοντας την σε τρεις χρονικές περιόδους :

1. 1998 – 2008
2. 2008 – 2013
3. 2013 – 2026

Το τέταρτο κεφάλαιο πραγματεύεται τους μελλοντικούς στόχους και προοπτικές του σχήματος, όπως αυτές δηλώθηκαν από τα μέλη, στο πλαίσιο των ημιδομημένων συνεντεύξεων.

Το πέμπτο κεφάλαιο αφορά τη μεθοδολογία, τα μεθοδολογικά εργαλεία και το πώς χρησιμοποιήθηκαν κατά την ερευνητική διαδικασία.

Το έκτο κεφάλαιο αφορά τις προσωπικές τοποθετήσεις των μελών, βάση των ερευνητικών ερωτημάτων που οργανώθηκαν στις εξής θεματικές :

1. Ίδρυση – Ιστορική αναδρομή
2. Η δυναμική της ομάδας και η επίδραση της Δόμνας Ευνουχίδου
3. Ρεπερτόριο και συνεργασίες
4. Εσωτερική δομή – οργάνωση συνόλου
5. Καλλιτεχνικοί στόχοι – μελλοντικές προοπτικές
6. Προσωπικές τοποθετήσεις και εμπειρίες.

Το έβδομο κεφάλαιο αφορά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση του ντοκιμαντέρ. Ποια ή αφορμή δημιουργίας του και ο σκοπός του, πότε, πώς και με τι εξοπλισμό πραγματοποιήθηκε η συλλογή οπτικοακουστικού υλικού. Τέλος την επεξεργασία αυτού και τις δυσκολίες στις οποίες βρέθηκα αντιμέτωπη.

Η εργασία ολοκληρώνεται με το όγδοο κεφάλαιο, συμπεράσματα, και το ένατο προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

1. Ιστορική αναδρομή

1.1 Ίδρυση

Στην παρούσα ενότητα εξετάζεται η συγκρότηση και η εξέλιξη του “Piandaemonium” ,από την ίδρυση του το 1998, μέχρι και τον Ιανουάριο του 2026. Το βασικότερο, ίσως, τεκμήριο για την κατανόηση της εξελικτικής πορείας του συνόλου, αποτελεί το αρχείο συναυλιών που παρατίθεται στην ενότητα 1.1.

Ανατρέχοντας στο 1998, η δημιουργία του σχήματος δεν προέκυψε από τον στόχο συγκρότησης ενός συνόλου για πολλά πιάνο, όπως θα περίμενε κανείς. Αντιθέτως η συγκρότηση του ήταν αποτέλεσμα συγκυρίας, συγκεκρισμός μιας καλλιτεχνικής πρότασης συνεργασίας και της προσωπικής επιθυμίας της ιδρύτριας του συνόλου Δόμνας Ευνουχίδου να ξαναέρθει σε επαφή με αγαπημένους μαθητές.¹⁰

Η αφορμή δόθηκε όταν η κ. Ελένη Λαζαρίδου, γενική γραμματέας και υπεύθυνη δημοσίων σχέσεων του Συλλόγου Φίλων Μουσικής «Μελίνα Μερκούρη», απηύθυνε πρόσκληση στην κ. Ευνουχίδου για ένα ατομικό ρεσιτάλ, στα πλαίσια του θεσμού «Μέρες έκφρασης και Δημιουργίας».¹¹

Παρότι η αρχική πρόσκληση αφορούσε ένα ατομικό ρεσιτάλ, η κ. Ευνουχίδου, επειδή είχε πραγματοποιήσει αρκετά ατομικά ρεσιτάλ στην Θεσσαλονίκη εκείνο το διάστημα, αντί άλλης μιας ατομικής εμφάνισης, επιδιώκοντας κάτι διαφορετικό, αντιπρότεινε ένα πρόγραμμα για δύο πιάνο. Βέβαια κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας η αρχική αντιπρόταση άλλαξε, καθώς η ίδια καλούσε ολοένα και περισσότερους εκτελεστές να συμμετέχουν, αποκλειστικά πρώην μαθητές της, δημιουργώντας εκ των πραγμάτων την ανάγκη για μεγαλύτερο αριθμό πιάνων. Αυτή η σταδιακή αναδιαμόρφωση οδήγησε στην τελική συγκρότηση αυτού που ονομάστηκε “Piandaemonium”.¹²

Η πρώτη συναυλία του σχήματος έγινε στις 22 Δεκεμβρίου του 1998, στην αίθουσα τελετών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Η συναυλία πραγματοποιήθηκε –το ίδιο και η επόμενη το 2002- στα πλαίσια του θεσμού «Μέρες έκφρασης και Δημιουργίας». Όπως αναγράφεται στο πρόγραμμα της πρώτης συναυλίας :

Οι Φίλοι του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη που καθιέρωσαν στη Θεσσαλονίκη (και από δω σε όλη την Ελλάδα) τις "Μέρες Έκφρασης και Δημιουργίας", ως θεσμό εκπλήρωσης του πολιτιστικού οράματος της Μελίνας, αισθάνονται ικανοποίηση, γιατί μπορούν φέτος να επιστέψουν μια πλούσια δραστηριότητα (31

---

¹⁰Δόμνα Ευνουχίδου, συνέντευξη από την Κούλικα Χριστίνα, Θεσσαλονίκη, 7 Σεπτεμβρίου 2026.

¹¹ Ευνουχίδου, συνέντευξη.

¹² Ευνουχίδου, συνέντευξη.

συνολικά εκδηλώσεις), με της συναυλία αυτή που εγγράφει προσημεΐωση για κάτι συνεχές και φιλόδοξο στο μέλλον.¹³

Το πρόγραμμα της συναυλίας περιλάμβανε ειδικές παραγγελίες έργων για τη σύνθεση του συνόλου, διασκευές έργων κλασικής μουσικής προσαρμοσμένες σε αυτό, αλλά και κάποια αυτούσια έργα το οποία προορίζονταν για περισσότερους από δύο εκτελεστές.

Α' Μέρος		Β' Μέρος	
Αναστασία Βασιλειάδη ειδική παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη	Προσέγγιση II για 6 πιάνο και 12 πιανίστες 1. Andante Moderato 2. Andantino 3. Allegro ferocce Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Δόμνη Ευνουχίδου, Νίκος Ζαφρανάς, Στέφανος Θωμόπουλος, Γιώργος Λαζαρίδης, Λενώ Λιάτσου, Maya Lüscher, Ειρήνη Μαύρου, Χρήστος Νούλης, Θόδωρος Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας.	Richard Wagner Διασκευή Leon Roques	Εισαγωγή από την όπερα «Tannhäuser» για 2 πιάνο και 8 χέρια Στέφανος Θωμόπουλος Γιώργος Λαζαρίδης Maya Lüscher Θόδωρος Τζοβανάκης
Erik Satie	La belle excentrique. Σοβαρή φαντασία για 4 χέρια. 1. Grande ritournelle 2. Marche franco-lunaire 3. Valse du "Mysterieux baiser dans l'oeil" 4. Can - can grand - mondain Χρήστος Νούλης - Ευτυχία Βενιωτά Λενώ Λιάτσου - Κώστας Χάρδας Ειρήνη Μαύρου - Νίκος Ζαφρανάς Γιώργος Λαζαρίδης - Δόμνη Ευνουχίδου	Sergei Rachmaninoff	Valse και Romance για ένα πιάνο και 6 χέρια Στέφανος Θωμόπουλος - Maya Lüscher - Γιώργος Λαζαρίδης Χαράλαμπος Αγγελόπουλος - Θόδωρος Τζοβανάκης - Κώστας Χάρδας
Darius Milhaud	Paris, σουίτα για 4 πιάνο 1. Montmartre 2. L'île Saint - Louis 3. Montparnasse 4. Bateaux - mouches 5. Longchamp Νίκος Ζαφρανάς Λενώ Λιάτσου Ειρήνη Μαύρου Κώστας Χάρδας	Βάσος Νικολάου ειδική παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη	Quadra για 4 πιάνο Χαράλαμπος Αγγελόπουλος Δόμνη Ευνουχίδου Λενώ Λιάτσου Θόδωρος Τζοβανάκης
Piotr Ilyich Tchaikowsky Διασκευή: Νικόλαος Οικονόμου	Σουίτα από τον "Καροουθραΐστη" για 2 πιάνο 1. Εισαγωγή 2. Εμβόηθρο 3. Χορός της Λαγαρένας νεράιδας 4. Ρωσικός χορός, Terak 5. Αραβικός χορός 6. Κινέζικος χορός 7. Χορός με τις φλογέρες 8. Χορός των λουλουδιών Στέφανος Θωμόπουλος - Maya Lüscher Γιώργος Λαζαρίδης - Δόμνη Ευνουχίδου Νίκος Ζαφρανάς - Ειρήνη Μαύρου Χρήστος Νούλης - Ευτυχία Βενιωτά Χαράλαμπος Αγγελόπουλος - Θόδωρος Τζοβανάκης	Graham Fitkin	Line για 6 πιάνο Δόμνη Ευνουχίδου Νίκος Ζαφρανάς Γιώργος Λαζαρίδης Ειρήνη Μαύρου Χρήστος Νούλης Θόδωρος Τζοβανάκης
Διάλειμμα		Γιάννης Μεταλλινός ειδική παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη	Και σύ τον ύμνον δέξου .... για 6 πιάνο Χαράλαμπος Αγγελόπουλος Ευτυχία Βενιωτά Στέφανος Θωμόπουλος Λενώ Λιάτσου Maya Lüscher Κώστας Χάρδας
		Γιώργος Λαζαρίδης ειδική παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη	Αφιέρωμα στη Μελίνα - Μνήμη Μάνου Χατζηδάκι Για 6 πιάνο και 12 πιανίστες Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Δόμνη Ευνουχίδου, Νίκος Ζαφρανάς, Στέφανος Θωμόπουλος, Γιώργος Λαζαρίδης, Λενώ Λιάτσου, Maya Lüscher, Ειρήνη Μαύρου, Χρήστος Νούλης, Θόδωρος Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας.

Εικόνα 1. Πρόγραμμα της πρώτης συναυλίας του Piandaemonium, 22 Δεκεμβρίου 1998, Αίθουσα Τελετών Α.Π.Θ.¹⁴

Με βάση το πρόγραμμα μπορούμε να διακρίνουμε τρεις κατηγορίες έργων, τόσο ξένων όσο και ελλήνων συνθετών. Η πρώτη αφορά ειδικές παραγγελίες για τη σύνθεση του συνόλου. Αριθμούμε τέσσερις συνθέσεις ελλήνων συνθετών, συγκεκριμένα του Αναστάση Βασιλειάδη με το έργο «Προσέγγιση II», για 6 πιάνο-12 πιανίστες, του Βάσου Νικολάου με το έργο «Quarda» για 4 πιάνο - 4 εκτελεστές, του Γιάννη Μεταλλινού με το έργο «Και σύ τον ύμνον δέξου» για 6 πιάνο - 6 εκτελεστές και του Γιώργου Λαζαρίδη με το έργο «Αφιέρωμα στη Μελίνα - Μνήμη Μάνου Χατζηδάκι» για 6 πιάνο 12 εκτελεστές.

¹³ *Μέρες έκφρασης και Δημιουργίας '98*, Πρόγραμμα συναυλίας, Φίλοι του Ιδρύματος «Μελίνα Μερκούρη», HELEXPO - Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης, Σύλλογος Φίλων Μουσικής Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκης, 1998.

¹⁴ *Μέρες έκφρασης και Δημιουργίας '98*, πρόγραμμα, 1998.

Η δεύτερη κατηγορία αφορά έργα ξένων συνθετών, κλασικού ρεπερτορίου, που χρειάστηκε να διασκευαστούν για τη σύνθεση του σχήματος. Πιο συγκεκριμένα του Piotr Ilyich Tchaikowsky – Σουίτα από τον «Καρυοθραύστη» για 2 πιάνο σε διασκευή του Νικόλαου Οικονόμου και του Ricahrd Wagner – Εισαγωγή από την όπερα «Tannhäuser» για 2 πιάνο και 4 πιανίστες, σε διασκευή Leon Roques.

Στην τρίτη κατηγορία συμπεριλαμβάνονται προϋπάρχοντα έργα που προορίζονται για παραπάνω από έναν εκτελεστή και ένα πιάνο, ξένων συνθετών. Οι συνθέσεις αυτές αφορούν τα έργα των Erik Satie – La belle excentrique. Σοβαρή φαντασία για 4 χέρια, Darius Milhaud – Paris, σουίτα για 4 πιάνο – 4 εκτελεστές, Sergei Rachmaninoff – Valse and Romance για 1 πιάνο και 6 χέρια, Graham Fitkin – Line για 6 πιάνο.

Η ομάδα των εκτελεστών πλαισιώθηκε από την ίδια την κ. Ευνουχίδου και έντεκα μαθητές της. Η πρώτη αυτή σύνθεση καθορίζει τα ιδρυτικά μέλη του συνόλου. Όσοι άλλοι πιανίστες συμμετείχαν στο σύνολο με παραπάνω από δύο εμφανίσεις μαζί του λογίζονται μέλη, ενώ όσοι αριθμούν μία μόνο εμφάνιση θεωρούνται εξωτερικοί συνεργάτες. Αξίζει να σημειωθεί ότι για την πλαισίωση της «πιανιστικής ομάδας» μιας συναυλίας αρχικά απευθύνεται πρόταση συμμετοχής στα ιδρυτικά μέλη. Σε περίπτωση αδυναμίας συμμετοχής αυτών, απευθύνεται πρόταση στα μέλη και αν κριθεί απαραίτητο, και προς τους εξωτερικούς συνεργάτες.¹⁵

Παρακάτω παρουσιάζεται ένας πίνακας με όσους μουσικούς έχουν ενταχθεί στην δυναμική του σχήματος από το 1998 μέχρι και τον Ιούλιο του 2025.

Πίνακας 1. Συμμετέχοντες στο σύνολο Piandaemonium (1998 - Ιούλιος 2025).¹⁶

Ιδρυτικά Μέλη	Μέλη	Συνεργάτες
1. Δόμνα Ευνουχίδου	Αντώνης Ανισέγκος	Νεφέλη Μούσουρα
2. Χαράλαμπος Αγγελόπουλος	Βικτωρία Κιαζίμη	Νίκος Κυριόσογλου
3. Ευτυχία Βενιωτά	Γιώργος Κωνσταντίνου	Dawn Hardwick
4. Νίκος Ζαφρανάς	Διονύσης Παντής	Μαρία Ζήση
5. Θοδωρής Τζοβανάκης	Εύη Γιαμμοπούλου	
6. Κώστας Χάρδας	Μαρία Μυλαράκη	
7. Στέφανος Θωμόπουλος	Στέφανος Νάσος	

¹⁵ Χαράλαμπος Αγγελόπουλος και Ευτυχία Βενιωτά, συνέντευξη από την Κούλικα Χριστίνα, Θεσσαλονίκη, Ιανουάριος 2026.

¹⁶ Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, συνέντευξη από την Κούλικα Χριστίνα, Θεσσαλονίκη, Ιανουάριος 2026.

8. Λενιώ Λιάτσου	Χρήστος Λενούτσος	
9. Maya Lüscher	Θόδωρος Κοτεπάνος	
10. Γιώργος – Εμμανουήλ Λαζαρίδης	Αντώνης Σελεμίδης	
11. Χρήστος Νούλης	Μελίνα Τσινάβου	
12. Ειρήνη Μαύρου		

Παρά τις μεταβολές στην σύνθεση του σχήματος, από την έναρξη της πορείας του μέχρι σήμερα, σημειώνεται μια εξελικτική πορεία του. Καθ' όλη τη διάρκεια της δραστηριότητάς του επιδεικνύεται συστηματική προσπάθεια εμπλουτισμού του ρεπερτορίου, διαρκής αναζήτηση νέων συναυλιακών ευκαιριών και διατήρηση της ενεργού δράσης στην μουσική σκηνή, δίχως μεγάλες περιόδους αδράνειας.

Η μοναδική περίοδος «σιγής», χωρίς να τεκμηριώνεται από συγκεκριμένα αίτια, σύμφωνα με τις μαρτυρίες των μελών, σημειώνεται μεταξύ των ετών 2008 – 2013. Πιθανοί λόγοι αυτής της παύσης δεν φαίνεται να ήταν άλλοι από τις διαφορετικές καλλιτεχνικές και προσωπικές προτεραιότητες των μελών. Η επανέναρξη της δραστηριοποίησης το 2013 σηματοδότησε μια νέα καλλιτεχνική «εποχή» για το σχήμα, με ακόμα περισσότερες συναυλίες και καλλιτεχνικά εγχειρήματα σε σύγκριση με από το χρονικό διάστημα 1998- 2008.¹⁷

Από το 2013 έως και την περίοδο υλοποίησης της παρούσης έρευνας, το σύνολο πραγματοποιεί σταθερά μία και, αν είναι εφικτό, και δύο συναυλίες, κάθε χρόνο. Ωστόσο κατά την περίοδο 2019 – 2023, λόγω της πανδημίας covid – 19, καθίσταται αδύνατη η διοργάνωση μουσικών διοργανώσεων. Εξαιτίας των συνθηκών, το σύνολο ανήρτησε δύο βίντεο παρουσιάζοντας τις εκτελέσεις των έργων «Μαζωχτός»¹⁸ και «Ηπειρώτικος»¹⁹ από τους 36 ελληνικούς χορούς του Ν. Σκαλκώτα, σε μεταγραφή του Θ. Κοτεπάνου. Με το πέρας της πανδημίας, το σχήμα επανέρχεται στην προγενέστερη και τακτική συναυλιακή του δραστηριότητα.

¹⁷ Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, συνέντευξη από την Κούλικα Χριστίνα, Θεσσαλονίκη, Ιανουάριος 2026

¹⁸ Piandaemonium, «Nikos Skalkottas (1904-1949): Mazochtos performed by 16 pianists in quarantine», YouTube video, 2:05, 19 Μαΐου 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=WbVWOH-Nqnk>.

¹⁹ Piandaemonium, «Nikos Skalkottas (1904-1949): Ipirotikos performed by 16 pianists in quarantine», YouTube video, 2:24, 13 Ιουνίου 2020, <https://www.youtube.com/watch?v=POiStfhvq-Y>.

1.2 Συγγενή μουσικά σχήματα

Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται οι διαφορές και οι ομοιότητες του προς μελέτη σχήματος με τα εξής σχήματα με πολλά πιάνα : Piano Circus, Grand Band, Orford Six Piano, Oakton - Six Piano Ensemble. Η «φυσιογνωμία» του Piandaemonium παρουσιάζει χαρακτηριστικά που το διαφοροποιούν σε σχέση με τα σύνολα Piano Circus, Grand Band, Orford – Six pianos, Oakton – Six pianos. Η κυριότερη αισθητή διαφοροποίηση αφορά τον αριθμό των συμμετεχόντων, καθώς το Piandaemonium συγκροτείται από έως και, δώδεκα εκτελεστές, ενώ στα υπόλοιπα σχήματα ο μέγιστος αριθμός των εκτελεστών σε ένα έργο δεν υπερβαίνει τους έξι.

Πέρα από τον αριθμό των εκτελεστών, διαφοροποιήσεις εντοπίζονται και σε άλλους τομείς μεταξύ των σχημάτων. Σε αντίθεση με τα σύνολα Oakton – Six pianos και Orford – Six Pianos, των οποίων το ρεπερτόριο βασίζεται κυρίως σε διασκευές και επανεκτελέσεις έργων, τα σύνολα Piandaemonium, Grand Band και Piano Circus αναζητούν νέο ρεπερτόριο για αυτά, μέσω αναθέσεων σε συνθέτες.

Ένα ακόμη στοιχείο διαφοροποίησης μεταξύ των συνόλων αφορά την παρουσία του μαέστρου κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης του εκάστοτε έργου. Το «Piandaemonium» και το Oakton – Six Pianos αξιοποιούν την παρουσία του μαέστρου, ωστόσο με διαφορετική προσέγγιση. Στην πρώτη περίπτωση η παρουσία του μαέστρου δεν αποτελεί πάγιο στοιχείο, αλλά εφαρμόζεται επιλεκτικά, όταν κρίνεται απαραίτητο. Αντιθέτως, σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, στο Oakton – Six Pianos η παρουσία του μαέστρου φαίνεται να είναι αναπόσπαστο στοιχείο του συνόλου σε κάθε έργο, ανεξαρτήτως του βαθμού δυσκολίας. Τα υπόλοιπα σχήματα δεν παρουσιάζουν συστηματική παρουσία μαέστρου κατά τις εκτελέσεις τους .

Μια ακόμη σημαντική παράμετρος που αξίζει να αναφερθεί αφορά την υποστήριξη των συνόλων από χορηγούς. Το μόνο από τα προαναφερόμενα σύνολα που φαίνεται να υποστηρίζεται σταθερά είναι το “Grand Band” από την εταιρεία “Steinway New York”.²⁰

---

²⁰ “Bio | Grand Band,” Grand Band, n.d., <https://www.grandbandnyc.com/bio>.

Πίνακας 2. Συγκεντρωτικός πίνακας σχημάτων με πολλαπλά πιάνο.²¹

ΌΝΟΜΑ ΣΧΗΜΑΤΟΣ	ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ	ΧΩΡΑ	ΣΥΝΘΕΣΗ
Piandaemonium	1998	Ελλάδα	6 πιάνο – 12 πιανίστες
Piano Circus	1989	Ηνωμένο Βασίλειο	6 πιάνο – 6 πιανίστες
Grand Band	2014	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	6 πιάνο – 6 πιανίστες
Orford Six pianos	2006	Καναδάς	6 πιάνο – 6 πιανίστες
Oakton – Six Pianos Ensemble	1980	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	6 πιάνο – 6 πιανίστες

1.3 Ιστορικό συναυλιών

Σε αυτήν την υποενότητα παρουσιάζεται το αρχείο συναυλιών του “Piandaemonium” από το 1998 μέχρι και τον Ιανουάριο του 2026. Το παρόν αρχείο αποτελεί ίσως ένα από τα βασικότερα απεικονιστικά τεκμήρια για την εξελικτική πορεία του συνόλου μέσα στα χρόνια, επιβεβαιώνοντας την διαρκή προσπάθεια διατήρησης και εξέλιξης του.

Τα στοιχεία κάθε πίνακα αντλήθηκαν από το πρόγραμμα της συναυλίας και σε κάποιες περιπτώσεις, που αυτό δεν ήταν στη διάθεση μου αυτό, από ιστοσελίδες στο διαδίκτυο, που αφορούσαν τις αντίστοιχες συναυλίες. Στους πίνακες συγκεντρώνονται η ημερομηνία, ο χώρος διεξαγωγής, η διοργάνωση, το μουσικό πρόγραμμα της συναυλίας και οι πιανίστες που συμμετείχαν. Όλα τα προαναφερόμενα στοιχεία αντλήθηκαν από το έντυπο πρόγραμμα της εκάστοτε συναυλίας.

---

²¹ Τα στοιχεία του πίνακα αντλήθηκαν από τις ιστοσελίδες <https://piandaemonium.com/el/>, <https://www.pianocircus.co.uk/>, <https://www.grandbandnyc.com/>, <https://www.oakton.edu/about/performing-arts-center/six-piano-ensemble/>, <https://www.orford.mu/en/concerts-and-events/orford-six-piano-20th-anniversary/>

Πίνακας 3. Στοιχεία συναυλίας Piandaemonium, Θεσσαλονίκη, 22 Δεκεμβρίου 1998.²²

1998	
Ημερομηνία	22/12/1998
Χώρος διεξαγωγής	Αίθουσα Τελετών Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
Διοργάνωση	Συνδιοργάνωση των : Φίλοι του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη, Helexpro, Διεθνής έκθεση Θεσσαλονίκης, Σύλλογος Φίλων Μουσικής Θεσσαλονίκης
Πρόγραμμα	Α Μέρος
	<p>Αναστάση Βασιλειάδη Ειδική παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη</p> <p>Προσέγγιση II για 6 πιάνο και 12 πιανίστες</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Andante Moderato 2. Andantino 3. Allegro feroce <p>Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Δόμνα Ευνουχίδου, Νίκος Ζαφρανάς, Στέφανος Θωμόπουλος, Γιώργος Λαζαρίδης Λενιώ Λιάτσου, Maya Lüscher, Ειρήνη Μαύρου, Χρήστος Νούλης, Θεοδωρής Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας</p>
	<p>Erik Satie</p> <p>La belle excentrique. Σοβαρή φαντασία για 4 χέρια.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Grande ritournelle 2. Marche franco – lunaire 3. Valse du “Mysterieux baiser dans l’oeil” 4. Can – Can grand – mondian <p>Χρήστος Νούλης- Ευτυχία Βενιωτά Λενιώ Λιάτσου - Κώστας Χάρδας Ειρήνη Μαύρου - Νίκος Ζαφρανάς Γιώργος Λαζαρίδης - Δόμνα Ευνουχίδου</p>
	<p>Darius Milhaud</p> <p>Paris, σουίτα για 4 πιάνο</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Montmartre 2. L’ile Saint – Louis 3. Montparnasse 4. Bateaux – mooches 5. Longchamp <p>Νίκος Ζαφρανάς Λενιώ Λιάτσου</p>

²² Οι φίλοι του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη, Helexpro – Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης, Σύλλογος Φίλων Μουσικής Θεσσαλονίκης. *Μέρες Έκφρασης και Δημιουργίας ‘98.* Έντυπο πρόγραμμα συναυλίας. Θεσσαλονίκη, 1998.

		Ειρήνη Μαύρου Κώστας Χάρδας
	Piotr Ilyich Tschaikowsky Διασκευή : Νικόλαος Οικονόμου	Σουίτα από τον «Καρυοθραύστη» για 2 πιάνο 1. Εισαγωγή 2. Εμβατήριο 3. Χορός της ζαχαρένιας νεράιδας 4. Ρωσικός χορός Trepak 5. Αραβικός χορός 6. Κινέζικος χορός 7. Χορός με τις φλογέρες 8. Χορός των λουλουδιών Στέφανος Θωμόπουλος – Maya Lüscher – Γιώργος Λαζαρίδης – Δόμνα Ευνουχίδου – Νίκος Ζαφρανάς – Ειρήνη Μαύρου – Χρήστος Νούλης – Ευτυχία Βενιωτά – Χαράλαμπος Αγγελόπουλος – Θοδωρής Τζοβανάκης
	Β΄ Μέρος	
	Richard Wagner Διασκευή Leon Roques	Εισαγωγή από την όπερα “Tannhäuser” για 2 πιάνο και 8 χέρια Στέφανος Θωμόπουλος Γιώργος Λαζαρίδης Maya Lüscher Θοδωρής Τζοβανάκης
	Sergei Rachmaninoff	Valse και Romance για 1 πιάνο και 6 χέρια Στέφανος Θωμόπουλος – Maya Lüscher – Γιώργος Λαζαρίδης – Χαράλαμπος Αγγελόπουλος – Θοδωρής Τζοβανάκης – Κώστας Χάρδας
	Βάσος Νικολάου Ειδική παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη	Quarsa για 4 χέρια Χαράλαμπος Αγγελόπουλος Δόμνα Ευνουχίδου Λενιώ Λιάτσου Θοδωρής Τζοβανάκης
	Graham Fitkin	Line για 6 χέρια Δόμνα Ευνουχίδου Νίκος Ζαφρανάς Γιώργος Λαζαρίδης Χρήστος Νούλης Θοδωρής Τζοβανάκης
	Γιάννης Μεταλλινός Ειδική παραγγελία	Και σύ τον ύμνο δέξου..... για 6 πιάνο Χαράλαμπος Αγγελόπουλος

	των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη	Ευτυχία Βενιωτά Στέφανος Θωμόπουλος Λενιώ Λιάτσου Maya Lüscher Κώστας Χάρδας
	Γιώργος Λαζαρίδης Ειδική παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη	Αφιέρωμα στη Μελίνα – Μνήμη Μάνου Χατζηδάκι Για 6 πιάνο και 12 πιανίστες
Πιανίστες	Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Δόμνα Ευνουχίδου, Νίκος Ζαφρανάς, Στέφανος Θωμόπουλος, Γιώργος Λαζαρίδης, Λενιώ Λιάτσου, Maya Lüscher, Ειρήνη Μάυρου, Χρήστος Νούλης, Θοδωρής Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας.	

Εικόνα 2. Εξώφυλλο του προγράμματος της πρώτης συναυλίας του Piandaemonium, στα πλαίσια του θεσμού “Μέρες έκφρασης και Δημιουργίας”, Θεσσαλονίκη, 22 Δεκεμβρίου 1998.²³

²³ Μέρες έκφρασης και Δημιουργίας '98, έντυπο πρόγραμμα, 1998.

Εικόνα 3. Αφίσα, δελτίο τύπου, εισιτήριο, γράμμα του συλλόγου Φίλοι του ιδρύματος Μελίνας Μερκούρη, της 1^{ης} συναυλίας του Piandaemonium. ²⁴

Πίνακας 4 Στοιχεία συναυλίας Piandaemonium, Θεσσαλονίκη, 21-22 Δεκεμβρίου 2002. ²⁵

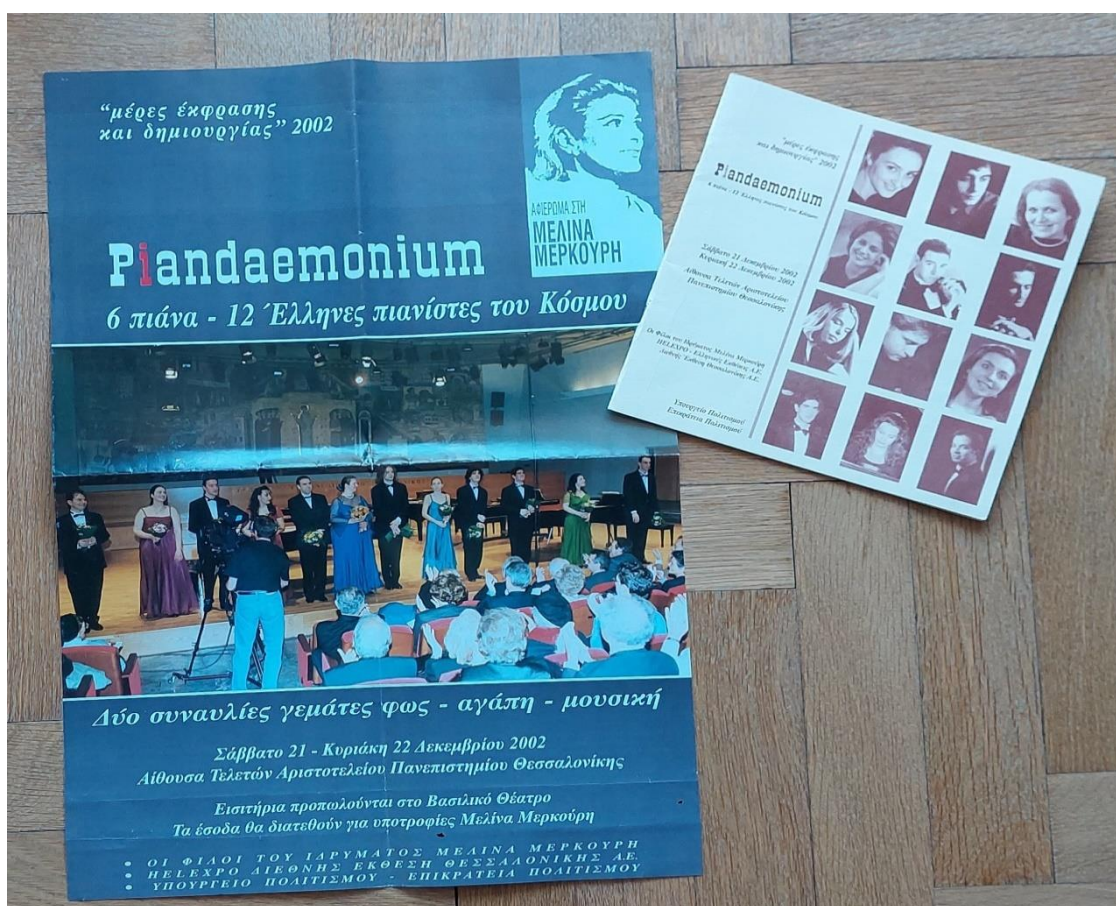
²⁴ Πρόγραμμα, αφίσα, εισιτήριο, γράμμα συλλόγου Φίλων Μουσικής Μελίνα Μερκούρη από την 1^η συναυλία του σχήματος, 22 Δεκεμβρίου 1998, Αρχείο Χαράλαμπου Αγγελόπουλου. Φωτογράφιση από την Κούλικα Χριστίνα.

2002	
Ημερομηνία	21-22/12/2002
Χώρος διεξαγωγής	Αίθουσα Τελετών Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
Διοργάνωση	Συνδιοργάνωση των : Οι Φίλοι του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη, Helexpro – Ελληνικές Εκθέσεις Α.Ε. Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης.
Πρόγραμμα	Α Μέρος
	<p>Θόδωρος Αντωνίου Για 12 πιανίστες – 6 πιάνα</p> <p>Ειδική παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη</p> <p>Τρία πορτραίτα Fast Very slow – Meditative Vivo</p> <p>Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Δόμνα Ευνουχίδου, Νίκος Ζαφρανάς, Μαρία Ζήση, Στέφανος Θωμόπουλος, Γιώργος Λαζαρίδης, Λενιώ Λιάτσου, Maya Lüscher, Ειρήνη Μαύρου, Θεοδωρής Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας</p>
	<p>Georg Friedrich Haendel</p> <p>Μεταγραφή Virginia Speiden Carper</p> <p>Ηορνπρε από την 1^η Σουίτα “Μουσική των νερών” Για 4 πιανίστες – 2 πιάνα</p>
	<p>Franz Schubert</p> <p>Στρατιωτικό Εμβατήριο, έργο 51 Για 4 πιανίστες – 2 πιάνα</p> <p>Δόμνα Ευνουχίδου, Maya Lüscher, Ειρήνη Μαύρου, Θεοδωρής Τζοβανάκης</p>
	<p>Mack Wilberg</p> <p>Φαντασία πάνω σε θέματα της Cermen του Bizet Για 4 πιανίστες – 2 πιάνα</p> <p>Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Νίκος Ζαφρανάς, Στέφανος Θωμόπουλος</p>
	<p>Νίκος Σκαλκώτας</p> <p>Μεταγραφή Θόδωρου Κοτεπάνου Παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος</p> <p>6 Ελληνικοί Χοροί Για 12 πιανίστες – 6 πιάνα</p> <p>Ηπειρώτικος Κλέφτικος Σιφνέικος</p>

²⁵ Οι φίλοι του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη, Helexpro – Ελληνικές εκθέσεις Α.Ε. Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης. *Μέρες Έκφρασης και Δημιουργίας 2002*. Έντοπο πρόγραμμα συναυλίας. Θεσσαλονίκη, 2002.

	Μελίνα Μερκούρη	Χιώτικος Νησιώτικος Μαζωχτός Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Δόμνα Ευνουχίδου, Στέφανος Θωμόπουλος, Maya Lüscher, Κώστας Χάρδας
	Β' Μέρος	
	Αντώνης Ανισέγκος Ειδική παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη	Styx Για 12 πιανίστες – 6 πιάνια Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά , Δόμνα Ευνουχίδου, Νίκος Ζαφρανάς, Μαρία Ζήση, Στέφανος Θωμόπουλος, Γιώργος Λαζαρίδης, Λενιώ Λιάτσου, Maya Lüscher, Ειρήνη Μαύρου, Θοδωρής Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας.
	Claude Debussy	Μικρή Σουίτα για τέσσερα χέρια En Bateau Cortege Menuet Ballet Ευτυχία Βενιωτά – Ειρήνη Μαύρου Μαρία Ζήση – Κώστας Χάρδας Λενιώ Λιάτσου – Maya Lüscher Γιώργος Λαζαρίδης – Θοδωρής Τζοβανάκης
	Sergei Rachmaninoff	Valse και Romance Για 3 πιανίστες – 1 πιάνο Στέφανος Θωμόπουλος – Maya Lüscher – Γιώργος Λαζαρίδης Χαράλαμπος Αγγελόπουλος – Θοδωρής Τζοβανάκης – Κώστας Χάρδας
	Albert Lavignac	Gallop Marche Για 4 πιανίστες – 1 πιάνο Νίκος Ζαφρανάς, Μαρία Ζήση, Στέφανος Θωμόπουλος, Λενιώ Λιάτσου
	Graham Fitkin	Line Για 6 πιάνια Νίκος Ζαφρανάς, Μαρία Ζήση, Γιώργος

		Λαζαρίδης Λενιώ Λιάτσου, Ειρήνη Μαύρου, Θοδωρής Τζοβανάκης
	Γιώργος Λαζαρίδης Ειδική παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη	Ταξίδι των νερών Για 12 πιανίστες – 6 πιάνα
Πιανίστες	Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά , Δόμνα Ευνουχίδου, Νίκος Ζαφρανάς ,Μαρία Ζήση, Στέφανος Θωμόπουλος, Γιώργος Λαζαρίδης, Λενιώ Λιάτσου, Maya Lüscher, Ειρήνη Μαύρου, Θοδωρής Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας.	

Εικόνα 5. Εξώφυλλο του προγράμματος και αφίσα της συναυλίας του Piandaemonium, στα πλαίσια του θεσμού "Μέρες έκφρασης και Δημιουργίας", Θεσσαλονίκη, 21-22 Δεκεμβρίου 2002.²⁶

²⁶ Πρόγραμμα και αφίσα, την 2η συναυλία του σχήματος, 21 – 22 Δεκεμβρίου 2002, Αρχείο Χαράλαμπου Αγγελόπουλου. Φωτογράφιση από την Κούλικα Χριστίνα.

Πίνακας 5. Στοιχεία συναυλίας Piandaemonium, Θεσσαλονίκη, 26 Φεβρουαρίου 2004.²⁷

2004			
Ημερομηνία	26/02/2004		
Χώρος διεξαγωγής	Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης		
Διοργάνωση	2 ^ο Διεθνές Φεστιβάλ Πιάνου		
	A Μέρος		
Πρόγραμμα	<table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> <p>Θ. Αντωνίου Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο</p> <p>Ειδική παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη</p> </td> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> <p>Τρία Πορτρέτα Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο</p> <p>Fast Very slow – Meditative Vivo</p> <p>Χαράλαμπος Αγγελόπουλος , Ευτυχία Βενιωτά, Δόμνα Ευνουχίδου, Νίκος Ζαφρανάς, Στέφανος Θωμόπουλος, Γιώργος Λαζαρίδης, Λενιώ Λιάτσου, Maya Lüscher, Ειρήνη Μαύρου, Χρήστος Νούλης, Θοδωρής Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας</p> </td> </tr> </table>	<p>Θ. Αντωνίου Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο</p> <p>Ειδική παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη</p>	<p>Τρία Πορτρέτα Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο</p> <p>Fast Very slow – Meditative Vivo</p> <p>Χαράλαμπος Αγγελόπουλος , Ευτυχία Βενιωτά, Δόμνα Ευνουχίδου, Νίκος Ζαφρανάς, Στέφανος Θωμόπουλος, Γιώργος Λαζαρίδης, Λενιώ Λιάτσου, Maya Lüscher, Ειρήνη Μαύρου, Χρήστος Νούλης, Θοδωρής Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας</p>
<p>Θ. Αντωνίου Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο</p> <p>Ειδική παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη</p>	<p>Τρία Πορτρέτα Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο</p> <p>Fast Very slow – Meditative Vivo</p> <p>Χαράλαμπος Αγγελόπουλος , Ευτυχία Βενιωτά, Δόμνα Ευνουχίδου, Νίκος Ζαφρανάς, Στέφανος Θωμόπουλος, Γιώργος Λαζαρίδης, Λενιώ Λιάτσου, Maya Lüscher, Ειρήνη Μαύρου, Χρήστος Νούλης, Θοδωρής Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας</p>		
	<table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> <p>E. Satie</p> </td> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> <p>La belle excentrique σοβαρή φαντασία για 4 χέρια</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Grande ritournelle 2. Marche franco – lunaire 3. Valse du “Mysterieux baiser dans l’oeil” 4. Can – Can grand – mondian <p>Maya Lüscher – Χρήστος Νούλης, Ειρήνη Μαύρου – Κώστας Χάρδας, Γιώργος Λαζαρίδης – Δόμνα Ευνουχίδου</p> </td> </tr> </table>	<p>E. Satie</p>	<p>La belle excentrique σοβαρή φαντασία για 4 χέρια</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Grande ritournelle 2. Marche franco – lunaire 3. Valse du “Mysterieux baiser dans l’oeil” 4. Can – Can grand – mondian <p>Maya Lüscher – Χρήστος Νούλης, Ειρήνη Μαύρου – Κώστας Χάρδας, Γιώργος Λαζαρίδης – Δόμνα Ευνουχίδου</p>
<p>E. Satie</p>	<p>La belle excentrique σοβαρή φαντασία για 4 χέρια</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Grande ritournelle 2. Marche franco – lunaire 3. Valse du “Mysterieux baiser dans l’oeil” 4. Can – Can grand – mondian <p>Maya Lüscher – Χρήστος Νούλης, Ειρήνη Μαύρου – Κώστας Χάρδας, Γιώργος Λαζαρίδης – Δόμνα Ευνουχίδου</p>		
	<table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> <p>A Lavignac</p> </td> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> <p>Gallop marche Για 4 πιανίστες – 1 πιάνο</p> <p>Νίκος Ζαφρανάς, Γιώργος Λαζαρίδης, Λενιώ Λιάτσου, Στέφανος Θωμόπουλος</p> </td> </tr> </table>	<p>A Lavignac</p>	<p>Gallop marche Για 4 πιανίστες – 1 πιάνο</p> <p>Νίκος Ζαφρανάς, Γιώργος Λαζαρίδης, Λενιώ Λιάτσου, Στέφανος Θωμόπουλος</p>
<p>A Lavignac</p>	<p>Gallop marche Για 4 πιανίστες – 1 πιάνο</p> <p>Νίκος Ζαφρανάς, Γιώργος Λαζαρίδης, Λενιώ Λιάτσου, Στέφανος Θωμόπουλος</p>		

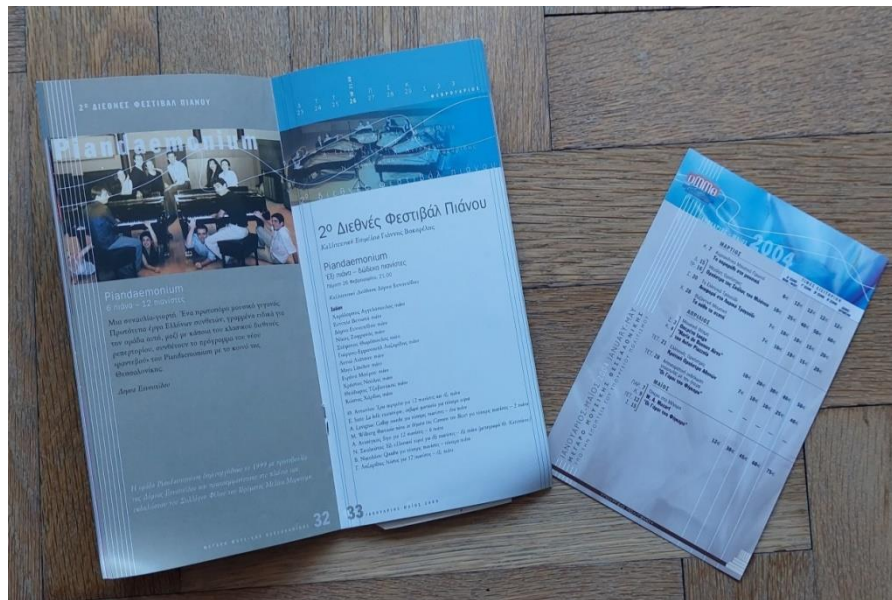
²⁷ 2^ο Διεθνές Φεστιβάλ Πιάνου, έντυπο πρόγραμμα συναυλίας, Θεσσαλονίκη, 2004.

	M. Wilberg	Φαντασία πάνω σε θέματα της Cermen του Bizet Για 4 πιανίστες – 2 πιάνο Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Νίκος Ζαφρανάς, Στέφανος Θωμόπουλος
	A. Ανισέγκος Ειδική παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη	Styx Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Δόμνα Ευνουχίδου, Νίκος Ζαφρανάς, Στέφανος Θωμόπουλος, Γιώργος Λαζαρίδης, Λενιώ Λιάτσου, Maya Lüscher, Ειρήνη Μαύρου, Χρήστος Νούλης, Θοδωρής Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας.
B Μέρος		
	Νίκος Σκαλκώτας Μεταγραφή Θόδωρου Κοτεπάνου Ειδική Παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη	6 Ελληνικοί Χοροί Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο Ηπειρώτικος Κλέφτικος Σιγνέικος Χιώτικος Νησιώτικος Μαζωχτός Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Δόμνα Ευνουχίδου, Στέφανος Θωμόπουλος, Maya Lüscher, Κώστας Χάρδας
	B. Νικολάου Ειδική Παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη	Quarda για 4 πιανίστες – 4 πιάνο Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Λενιώ Λιάτσου, Χρήστος Νούλης, Θοδωρής Τζοβανάκης
	Γ. Λαζαρίδης Ειδική Παραγγελία των Φίλων του Ιδρύματος Μελίνα Μερκούρη	Νόστος Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Δόμνα Ευνουχίδου, Νίκος Ζαφρανάς, Στέφανος Θωμόπουλος, Γιώργος Λαζαρίδης, Λενιώ Λιάτσου, Maya Lüscher, Ειρήνη Μαύρου, Χρήστος Νούλης, Θοδωρής Τζοβανάκης,

	Κώστας Χάρδας.
Πιανίστες	Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Δόμνα Ευνουχίδου, Νίκος Ζαφρανάς, Στέφανος Θωμόπουλος, Γιώργος Λαζαρίδης, Λενιώ Λιάτσου, Maya Lüscher, Ειρήνη Μαύρου, Χρήστος Νούλης, Θοδωρής Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας.

Εικόνα 4. Εξώφυλλο του προγράμματος της συναυλίας του Riandaemonium, στα πλαίσια του 2ου Διεθνούς Φεστιβάλ Πιάνου, Θεσσαλονίκη 2004.²⁸

Εικόνα 5. Εικόνες από το πρόγραμμα της συναυλίας που διανεμήθηκε στο κοινό, στο 2ο Διεθνές Φεστιβάλ Πιάνου το 2004.²⁹

²⁸ Εξώφυλλο προγράμματος της συναυλίας του συνόλου στο 2ο Διεθνές Φεστιβάλ πιάνου, Θεσσαλονίκη 2004. Ψηφιοποιημένο αρχείο, αρχείο Χαράλαμπου Αγγελόπουλου, σάρωση από την Κούλικα Χριστίνα.

Πίνακας 6. Στοιχεία συναυλίας Piandaemonium, Επίδαυρος, 28-29 Ιουλίου 2006.³⁰

2006		
Ημερομηνία	28-29/07/2006	
Χώρος διεξαγωγής	Μικρό Θέατρο Αρχαίας Επιδαύρου	
Διοργάνωση	Φεστιβάλ Αθηνών	
Πρόγραμμα	Θόδωρος Αντωνίου	Τρία Πορτρέτα
	Βάσος Νικολάου	Quarda
	Γιώργος Κουμεντάκης	Typewriter Tune (Παραγγελία του Φεστιβάλ Αθηνών 2006)
	Νίκος Σκαλκώτας	6 ελληνικοί χοροί (Μεταγραφή Θ. Κοτεπάνου)
	Albert Lavignac	Gallop Marche
	Mack Wilberg	Φαντασία πάνω σε θέματα της «Καρμεν» του Μπιζέ
	Γ. Λαζαρίδης	Νόστος
Πιανίστες	Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Αντώνης Ανισέγκος, Ευτυχία Βενιωτά, Δόμνα Ευνουχίδου, Νίκος Ζαφρανάς, Στέφανος Θωμόπουλος, Λενιώ Λιάτσου, Maya Lüscher, Ειρήνη Μαύρου, Χρήστος Νούλης, Θόδωρος Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας.	

Εικόνα 6. Εξώφυλλο προγράμματος, εισιτήριο, δελτίο τύπου της συναυλίας του Piandaemonium, στα πλαίσια του φεστιβάλ Αθηνών, 29 Ιουλίου 2006.³¹

²⁹ Πρόγραμμα από τη συναυλία του σχήματος, Θεσσαλονίκη, 2004. Αρχείο Χαράλαμπου Αγγελόπουλου. Φωτογράφιση από την Κούλικα Χριστίνα

³⁰ Φεστιβάλ Αθηνών, έντυπο πρόγραμμα συναυλίας, Επίδαυρος, 2006.

³¹ Πρόγραμμα, δελτίο τύπου και εισιτήριο από την συναυλία του σχήματος, 28 – 29 Ιουλίου 2006, Αρχείο Χαράλαμπου Αγγελόπουλου. Φωτογράφιση από την Κούλικα Χριστίνα

Πίνακας 7. Στοιχεία συναυλίας Piandaemonium, Αθήνα, 8 Ιανουαρίου 2008.³²

2008	
Ημερομηνία	08/01/2008
Χώρος διεξαγωγής	Αθήνα, Θέατρο Πάλλας
Διοργάνωση	Ελληνική Θεαμάτων
Πρόγραμμα	Α Μέρος
	Γιώργος Κουμεντάκης Typewriter tune Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο
	Αντώνης Ανισέγκος Styx Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο
	Β' Μέρος
	Νίκος Σκαλκώτας Έξι ελληνικοί χοροί (μεταγραφή Θ. Κοτεπάνου) Για 6 πιανίστες – 6 πιάνο Ηπειρώτικος, Κλέφτικος, Σιφνέτικος, Χιώτικος, Νησιώτικος, Μαζωχτός
	Albert Lavignac Gallop Marce Για 4 πιανίστες – 1 πιάνο
	Γιώργος – Εμμανουήλ Λαζαρίδης Νόστος Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο
Πιανίστες	Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Αντώνης Ανισέγκος, Νίκος Ζαφρανάς, Δόμνα Ευνουχίδου, Στέφανος Θωμόπουλος, Γιώργος – Εμμανουήλ Λαζαρίδης, Λενιώ Λιάτσου, Χρήστος Νούλης, Ειρήνη Μαύρου, Θοδωρής Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας

³² Ελληνική Θεαμάτων, έντυπο πρόγραμμα συναυλίας, Αθήνα, 2008.

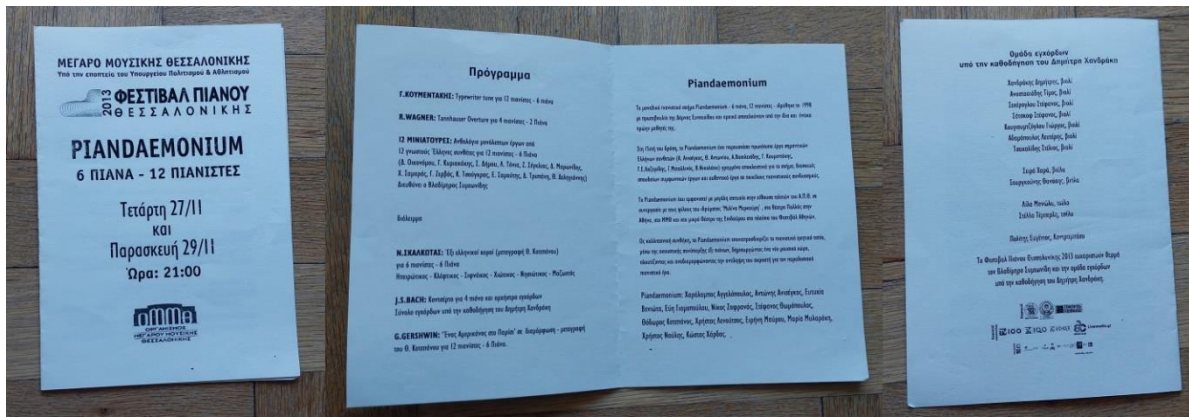
Εικόνα 7. Εξώφυλλο του προγράμματος και δελτία τύπου της συναυλίας του Piandaemonium στο Θέατρο Πιάλλας, Αθήνα 2008.³³

³³ Πρόγραμμα και δελτία τύπου από τη συναυλία του σχήματος , 8 Ιανουαρίου 2008, Αρχείο Χαράλαμπου Αγγελόπουλου. Φωτογράφιση από την Κούλικα Χριστίνα

Πίνακας 8 Στοιχεία συναυλίας Piandaemonium, Θεσσαλονίκη, 27-29 Νοεμβρίου 2013.³⁴

2013	
Ημερομηνία	27-29/11/2013
Χώρος Διεξαγωγής	Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης
Διοργάνωση	Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης
Πρόγραμμα	Γιώργος Κουμεντάκης Typewriter tune Για 12 πιανίστες
	Richard Wagner Εισαγωγή από την όπερα Tannhäuser Για 4 πιανίστες – 2 πιάνο
	Νίκος Σκαλκώτας Έξι Ελληνικοί Χοροί Για 6 πιανίστες – 6 πιάνο Ηπειρώτικος, Κλέφτικος, Σιφνέικος, Χιώτικος, Νησιώτικος, Μαζωχτός Μεταγραφή Θ. Κοτεπάνος
	12 Μινιατούρες Ανθολόγιο μονόλεπτων έργων 12 γνωστών Ελλήνων Συνθετών Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο Θ. Δεληγιάννης, Σ. Δήμου, Γ. Ζέρβος, Γ. Κυριακάκης, Δ. Μαρωνίδης, Δ. Οικονόμου, Χ. Σαμαράς, Ε. Σαμούτης, Ζ. Σέγκλιας, Λ. Τόνια, Δ. Τρυπάνη, Κ. Τσούγκρας Διευθύνει ο Βλαδίμηρος Συμεωνίδης
	Johann Sebastian Bach Κοντσέρτο για 4 πιάνο και ορχήστρα εγχόρδων σε Λα ελάσσονα, BWV 1065 Σύνολο εγχόρδων υπό την καθοδήγηση του Δημήτρη Χανδράκη
	George Gershwin Ένας Αμερικανός στο Παρίσι, για 12 πιανίστες - 6 πιάνο Μεταγραφή - επεξεργασία: Θ. Κοτεπάνος
Πιανίστες	Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Αντώνης Ανισέγκος, Ευτυχία Βενιωτά, Νίκος Ζαφρανάς, Στέφανος Θωμόπουλος, Νίκος Κυριόσογλου, Λενιώ Λιάτσου, Ειρήνη Μαύρου, Μαρία Μυλαράκη, Χρήστος Νούλης, Θεοδωρής Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας.

³⁴ Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης, έντυπο πρόγραμμα συναυλίας, Θεσσαλονίκη, 2013.

Εικόνα 8. Πρόγραμμα συναυλίας Riandaemonium, Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης, 2013.³⁵

Εικόνα 9. Αφίσα του Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης 2013.³⁶

³⁵ Πρόγραμμα από την συναυλία του σχήματος, 27 – 29 Νοεμβρίου 2008, Αρχείο Χαράλαμπου Αγγελόπουλου. Φωτογράφιση από την Κούλικα Χριστίνα

³⁶ Riandaemonium, Αφίσα συναυλίας στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης, Facebook, 8 Οκτωβρίου 2013, <https://www.facebook.com/photo/?fbid=647973118560168&set=pb.100063674012063.-2207520000>.

ΜΕΓΑΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
Υπό την εποπτεία του Υπουργείου Πολιτισμού & Αθλητισμού

2013 ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΠΙΑΝΟΥ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Αντώνης Ανισέγκος,
Ευτυχία Βενιώτα, Εύη Γιαμποπούλου,
Νίκος Ζαφρανάς, Στέφανος Θωμόπουλος,
Θόδωρος Κατεπάνος, Χρήστος Λενούτσας,
Ειρήνη Μαύρου, Μαρία Μυλαράκη,
Χρήστος Νούλης, Κώστας Χάρδας

Πληροφορίες - εισιτήρια:
2310 895938/9, www.tch.gr

ππιπια
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΜΕΓΑΡΟΥ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τετάρτη 27/11 και Παρασκευή 29/11
Ώρα: 21:00

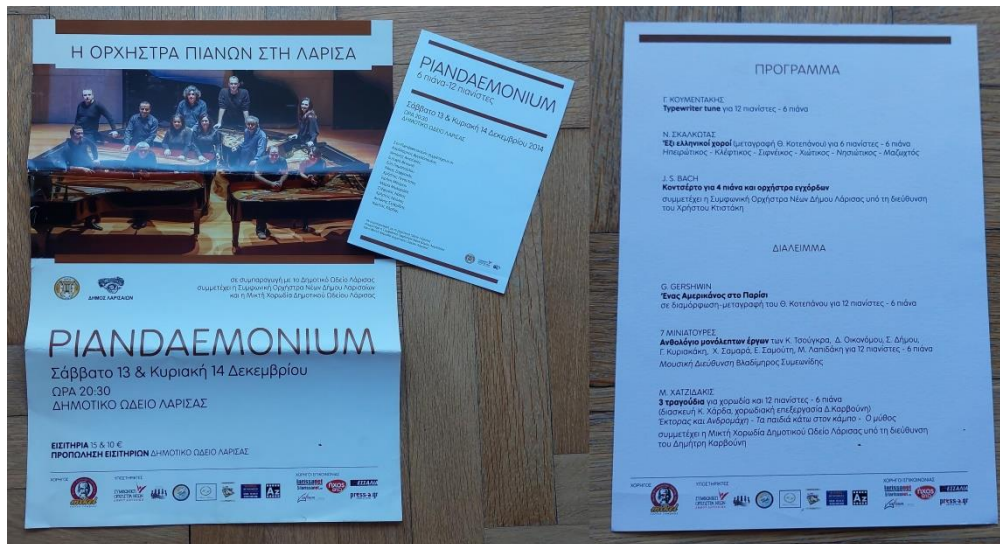
Εικόνα 10. Αφίσα της συναυλίας του Piandaemonium, Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης 2013.³⁷

³⁷ Piandaemonium, Αφίσα συναυλίας στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης, Facebook, 8 Οκτωβρίου 2013, <https://www.facebook.com/photo/?fbid=647973118560168&set=pb.100063674012063.-2207520000>.

Πίνακας 9. Στοιχεία συναυλίας Piandaemonium, Λάρισα, 13-14 Δεκεμβρίου 2014.³⁸

2014	
Ημερομηνία	13-14/12/2014
Χώρος διεξαγωγής	Δημοτικό Ωδείο Λάρισας
Διοργάνωση	Δήμος Λαρισαίων σε συμπαραγωγή με το Δημοτικό Ωδείο Λάρισας
Πρόγραμμα	Α Μέρος
	Γ. Κουμεντάκης Typewriter tune Για 12 πιανίστες – 6 πιάνα
	Ν. Σκαλκώτας Έξι ελληνικοί χοροί Για 6 πιάνα – 6 πιανίστας (μεταγραφή Θ. Κοτεπάνου) Ηπειρώτικος – Κλέφτικος – Σιφνέικος – Χιώτικος – Νησιώτικος – Μαζωχτός
	J. S. Bach Κοντσέρτο για 4 πιάνο και ορχήστρα εγχόρδων Συμμετέχει η Συμφωνική Ορχήστρα Νέων Δήμου Λάρισας υπό τη διεύθυνση του Χρήστου Κτιστάκη
	Β Μέρος
	G. Gershwin Ένας Αμερικάνος στο Παρίσι Σε διαμόρφωση μεταγραφή του Θ. Κοτεπάνου Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο
	7 Μινιατούρες Ανθολόγιο μονόλεπτων έργων των Κ. Τσούγκρα, Δ. Οικονόμου, Σ. Δήμου, Γ. Κυριακάκη, Χ. Σαμαρά, Ε. Σαμούτη, Μ. Λαπιδάκη Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο Μουσική Διεύθυνση Βλαδίμηρο Συμεωνίδης
	Μ. Χατζιδάκις 3 τραγούδια για χορωδία και 12 πιανίστες – 6 πιάνο (διασκευή Κ. Χάρδα, χορωδιακή επεξεργασία Δ. Καρβούνη) Έκτορας και Ανδρομάχη – Τα παιδιά κάτω στον κάμπος – Ο μύθος Συμμετέχει η Μικτή Χορωδία Δημοτικού Ωδείου Λάρισας υπό τη διεύθυνση του Δημήτρη Καρβούνη
Πιανίστες	Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Αντώνης Ανισέγκος, Ευτυχία Βενιωτά, Εύη Γιαμοπούλου, Νίκος Ζαφρανάς, Χρήστος Λενούτσος, Ειρήνη Μαύρου, Μαρία Μυλαράκη, Στέφανος Νάσος, Χρήστος Νούλης, Αντώνης Σελεμίδης, Κώστας Χάρδας.

³⁸ Δήμος Λαρισαίων, Δημοτικό ωδείο Λάρισας, έντυπο πρόγραμμα συναυλίας, Λάρισα 2014.

Εικόνα 11. Αφίσα και πρόγραμμα συναυλίας του Piandaemonium, Λάρισα 2014.³⁹

³⁹ Πρόγραμμα από την συναυλία του σχήματος, 13-14 Δεκεμβρίου 2014. Αρχείο Χαράλαμπου Αγγελόπουλου. Φωτογράφιση από την Κούλικα Χριστίνα.

Πίνακας 10. Στοιχεία συναυλίας Piandaemonium, Αθήνα, 11-12 Νοεμβρίου 2017.⁴⁰

2017	
Ημερομηνία	11-12/11/2017
Χώρος διεξαγωγής	Αίθουσα Σταύρος Νιάρχος
Διοργάνωση	Διεθνές Φεστιβάλ Πιάνου
Πρόγραμμα	Α΄ Μέρος
	G. Gershwin (1898 - 1937)
	Ένας Αμερικάνος στο Παρίσι Διαμόρφωση – Μεταγραφή Θόδωρος Κοτεπάνος
	Richard Wagner (1813 - 1883)
	Εισαγωγή από την όπερα Tannhäuser Μεταγραφή Leon Roques
	Αντώνης Ανισέγκος (γενν. 1970)
	Styx
	Νικόλας Αναδολής (γενν. 1991)
	Old Jazz Memories (a little suite)
	Β΄ Μέρος
	Γ. Κουμεντάκης (γενν. 1959)
	Typewriter Tune
	Georges Bizet
	Φαντασία πάνω σε θέματα της «Καρμεν» του Μπιζέ Μεταγραφή Mack Wilberg
	Χρήστος Παπαγεωργίου (γενν. 1967)
	The Musical Suite - Ζαμπέτας όπως Σοστακόβιτς - Ballade – Love song - Χιώτη μάμπο
Πιανίστες	Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Εύη Γιαμοπούλου, Δόμνα Ευνουχίδου, Νίκος Ζαφρανάς, Στέφανος Θωμόπουλος, Χρήστος Λενούτσος, Ειρήνη Μαύρου, Μαρία Μυλαράκη, Στέφανος Νάσος, Χρήστος Νούλης, Αντώνης Σελεμίδης, Θοδωρής Τζοβανάκης.

⁴⁰ Διεθνές Φεστιβάλ Πιάνου, έντυπο πρόγραμμα συναυλίας, Αθήνα, 2017.

**ΔΙΕΘΝΕΣ
ΦΕΣΤΙΒΑΛ
ΠΙΑΝΟΥ 2017**

Σε συνεργασία με το Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης

Riandaemonium
Ρεσιτάλ
Νέα καλλιτέχνες
Masterclass

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

— Τζορτζ Γκέρσουιν (1898-1937)
Ένας Αμερικάνος στο Παρίσι
Διαμόρφωση – μεταγραφή Θόδωρος Κοτεπιάνας

— Ρίχαρντ Βάγκνερ (1813-1883)
Εισαγωγή στον Τάνχουζερ
Μεταγραφή Λεόν Ροκ

— Αντώνης Ανισέγκος (γενν. 1970)
Styx

— Νικόλας Αναδολής (γενν. 1991)
Old Jazz Memories (a little suite)

διάλειμμα

— Γιώργος Κομμεντάκης (γενν. 1959)
Typewriter Tune

— Ζωρζ Μπιζέ (1838-1875)
Φαντασία σε θέματα της όπερας Κάρμεν
Μεταγραφή Μακ Ουίλμπεργκ

— Χρίστος Παπαγεωργίου (γενν. 1967)
The Musical Suite
— Ζαμπέτας όπως Σοστακόβιτς
— Ballade – Love song
— Χιώτη μάμπα

Εικόνα 12. Εξώφυλλο και πρόγραμμα συναυλίας Riandaemonium, Διεθνές Φεστιβάλ Πιάνου 2017.⁴¹

⁴¹ Εξώφυλλο προγράμματος της συναυλίας του συνόλου στο 2^ο Διεθνές Φεστιβάλ πιάνου, Θεσσαλονίκη 2017. Ψηφιοποιημένο αρχείο, αρχείο Χαράλαμπου Αγγελόπουλου, σάρωση από την Κούλικα Χριστίνα.

Πίνακας 11. Στοιχεία συναυλίας Piandaemonium, Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης 2017.⁴²

2017	
Ημερομηνία	09-10/12/2017 *Λόγω αυξημένης ζήτησης προστέθηκε και τρίτη παράσταση του Piandaemonium το Σάββατο 9/12 στις 18:00.
Χώρος διεξαγωγής	Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης, Αίθουσα Αιμίλιος Ριάδης (M2)
Διοργάνωση	Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης
Πρόγραμμα	A' Μέρος
	G. Gershwin Ένας Αμερικάνος στο Παρίσι Διαμόρφωση – Μεταγραφή Θόδωρος Κοτεπάνος Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο
	A. Ανισέγκος Styx Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο
	N. Αναδολής Old Jazz Memories (a little suite) Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο
	B' Μέρος
	G. Bizet Φαντασία σε θέματα της όπερας Carmen για 4 πιανίστες - 2 πιάνο Μεταγραφή Mack Wilberg
	Χρίστος Παπαγεωργίου The Musical Suite για 12 πιανίστες - 6 πιάνο
Έκτακτη Συμμετοχή	Συμμετέχει η Μικτή Χορωδία του Δημοτικού Ωδείου Λάρισας υπό τη διεύθυνση του Δ. Καρβούνη.
Πιανίστες	Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Εύη Γιαμπούλου, Δόμνα Ευνουχίδου, Νίκος Ζαφρανάς, Χρήστος Λενούτσος, Ειρήνη Μαύρου, Μαρία Μυλαράκη, Στέφανος Νάσος, Χρήστος Νούλης, Διονύσης Παντής, Αντώνης Σελεμίδης, Θοδωρής Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας.

Εικόνα 13. Αφίσα του βου Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης και εισιτήριο συναυλίας Piandaemonium.⁴³

42 Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης, έντυπο πρόγραμμα συναυλίας, Θεσσαλονίκη, 2017.

43 Πρόγραμμα από την συναυλία του σχήματος, 9-10 Δεκεμβρίου 2017. Αρχείο Χαράλαμπου Αγγελόπουλου. Φωτογράφιση από την Κούλικα Χριστίνα

Πίνακας 12. Στοιχεία συναυλίας Piandaemonium, Φεστιβάλ Μουσικότροπο, Λάρισα, 20-21 Ιανουαρίου 2018.⁴⁴

2018	
Ημερομηνία	20-21/01/2018
Χώρος διεξαγωγής	Αίθουσας Συναυλιών Δημοτικού Ωδείου Λάρισας
Διοργάνωση	Φεστιβάλ Μουσική – Μουσικότροπο – Δημοτικό Ωδείο Λάρισας
Πρόγραμμα	G. Gershwin Ένας Αμερικάνος στο Παρίσι Διαμόρφωση – Μεταγραφή Θόδωρος Κοτεπάνος Για 12 πιανίστες – 6 πιάνα
	A. Ανισέγκος Styx Για 12 πιανίστες – 6 πιάνα
	N. Αναδολής Old Jazz Memories (a little suite) Για 12 πιανίστες – 6 πιάνα
	M. Θεοδωράκης 4 Τραγούδια Ο Απρίλης, Άρνηση, Μαρίνα, Μυρτιά Χορωδιακή επεξεργασία : Δ. Καρβούνης Πιανιστική επεξεργασία : Κ. Χάρδας, Piandaemonium Συμμετέχει η Μικτή Χορωδία του Δ.ΩΛ. υπό τη διεύθυνση του Δ. Καρβούνη
	G. Bizet – M. Wilberg Φαντασία σε θέματα της όπερας Carmen Για 4 πιανίστες – 2 πιάνα
	X. Παπαγεωργίου The Musical Suite Για 12 πιανίστες – 6 πιάνα
Πιανίστες	Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Εύη Γιαμοπούλου, Δόμνα Ευνουχίδου, Νίκος Ζαφρανάς, Χρήστος Λενούτσος, Ειρήνη Μαύρου, Μαρία Μυλαράκη, Στέφανος Νάσος, Χρήστος Νούλης, Αντώνης Σελεμίδης, Θεοδωρή Τζοβανάκης, Μελίνα Τσινάβου, Κώστας Χάρδας.

⁴⁴ Φεστιβάλ Μουσικότροπο, έντυπο πρόγραμμα συναυλίας, Λάρισα, 2018.

Εικόνα 14. Πρόγραμμα συναλίας Pindaemonium, Φεστιβάλ Μουσικότροπο Λάρισα, Ιανουάριος, 2018.⁴⁵

Το 2018 παρά την συναυλία του συνόλου στο Φεστιβάλ «Μουσικότροπο» της Λάρισας, μέλη του συνόλου παρέδωσαν σεμινάρια πιάνου ως παράλληλες δράσεις στο Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης.

Πίνακας 13. Στοιχεία σεμιναρίων μελών του Pindaemonium στα πλαίσια των παράλληλων δράσεων του 7ου Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης.⁴⁶

2018	
Ημερομηνία	30/11-02/12/2018
Χώρος διεξαγωγής	Δημοτικό Ωδείο Θεσσαλονίκης
Διοργάνωση	7 ^ο Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης
Περιγραφή	<p>Στα πλαίσια του 7^{ου} Φεστιβάλ πιάνου Θεσσαλονίκης πραγματοποιήθηκαν κάποια σεμινάρια πιάνου, διαφορετικών θεματικών, με όσους από τους πιανίστες του συνόλου παραδίδουν σεμινάρια.</p> <p>Πιο συγκεκριμένα :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ήχος: Ποιότητες και τεχνικές βελτίωσης Ευτυχία Βενιωτά • Φραζάρισμα, άρθρωση και ερμηνεία Εύη Γιαμπούλου • Η αναλογικότητα κίνησης, ήχου, επικοινωνίας Νίκος Ζαφρανάς • Σονάτες του L. v. Beethoven Στέφανος Θωμόπουλος • Μηχανισμοί απομνημόνευσης μουσικού κειμένου Θοδωρής Τζοβανάκης • Ανάλυση και ερμηνεία: Για μία δημιουργική σχέση με την παρτιτούρα Κώστας Χάρδας

⁴⁵ Πρόγραμμα από την συναυλία του σχήματος, 20- 21 Δεκεμβρίου 2018. Αρχείο Χαράλαμπου Αγγελόπουλου. Φωτογράφιση από την Κούλικα Χριστίνα

⁴⁶ “7ο Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης,” ThessalonikiGuide.gr, αναρτήθηκε 20 Ιανουαρίου, 2026, <https://www.thessalonikiguide.gr/event/festival-pianou-thessalonikis-2018/>.

Πίνακας 14. Στοιχεία συναυλίας Piandaemonium, Θεσσαλονίκη, 7 Δεκεμβρίου 2019.⁴⁷

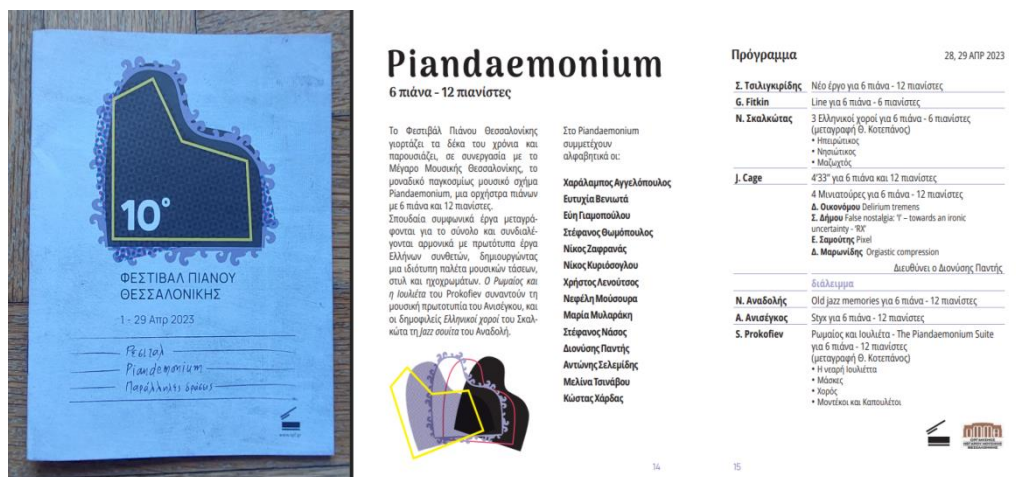
2019	
Ημερομηνία	07/12/1019
Χώρος διεξαγωγής	Πλατεία Αριστοτέλους
Διοργάνωση	Δήμος Θεσσαλονίκης
Πρόγραμμα	Gershwin, Αναδολή, Σκαλκώτα, Παπαγεωργίου και Strauss
Πιανίστες	Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Εύη Γιαμοπούλου, Νίκος Ζαφρανάς, Χρήστος Λενούτσος, Ειρήνη Μαύρου, Μαρία Μυλαράκη, Στέφανος Νάσος, Διονύσης Παντής, Αντώνης Σελεμίδης, Μελίνα Τσινάβου, Κώστας Χάρδας.
Περιγραφή	<p>Αναμμα φώτων Χριστουγεννιάτικου Δένδρου στην Πλατεία Αριστοτέλους</p> <p>Μουσικοί στα παράθυρα της Πλ. Αριστοτέλους</p> <p>Συναυλίες με τους :</p> <ul style="list-style-type: none"> - Piandaemonium (6 πιάνο – 12 πιανίστες) - Συναυλία με την Άλκηστις Πρωτοψάλτη και τη Συμφωνική Ορχήστρα του Δήμου Θεσσαλονίκης

⁴⁷ Αναμμα φώτων Χριστουγεννιάτικου Δένδρου στην Πλατεία Αριστοτέλους Μουσικοί στα παράθυρα της Πλ. Αριστοτέλους Συναυλία με τους Piandaemonium (6 πιάνο – 12 πιανίστες) Συναυλία με την Άλκηστις Πρωτοψάλτη και τη Συμφωνική Ορχήστρα του Δήμου Θεσσαλονίκης. ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ:18:00 -19:00 Το χριστουγεννιάτικο εργαστήρι παπιγιόν, Thessaloniki.gr, αναρτήθηκε 20 Ιανουαρίου, 2026, <https://thessaloniki.gr/myevents/%CE%AC%CE%BD%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B1-%CF%86%CF%8E%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%87%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%85%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%BD%CE%B9%CE%AC%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85-%CE%B4%CE%AD%CE%BD/>.

Πίνακας 15. Στοιχεία συναυλίας Piandaemonium ,Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης, 28-29 Απριλίου 2023.

2023		
Ημερομηνία	28-29/04/2023	
Χώρος διεξαγωγής	Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης	
Διοργάνωση	10 ^ο Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης	
Πρόγραμμα	Α Μέρος	
	Σ. Τσιλιγκιρίδης	Νέο έργο για 6 πιάνο – 12 πιανίστες
	G. Fitkin	Line Για 6 πιάνο – 6 πιανίστες
	N. Σκαλκώτας	3 Ελληνικοί χοροί Για 6 πιάνο – 6 πιανίστες Μεταγραφή Θ. Κοτεπάνος - Ηπειρώτικος - Νησιώτικος - Μαζωχτός
	J. Cage	4'33'' Για 6 πιάνο – 12 πιανίστες
	4 Μινιατούρες	Από το ανθολόγιο μονόλεπτων έργων 12 γνωστών Ελλήνων Συνθετών Για 6 πιάνο – 12 πιανίστες - Δ. Οικονόμου Delirium tremens - Σ. Δήμου False Nostalgia : 'I' – towards an ironic uncertainty – 'RX' - Ε. Σαμούτης Pixel - Δ. Μαρωνίδης Orgiastic compression Διευθύνει ο Διονύσης Παντής
	Β Μέρος	
	N. Αναδολής	Old Jazz Memories (a little suite) Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο
	A. Ανισέγκος	Styx Για 12 πιανίστες – 6 πιάνο
	S. Prokofiev	Ρωμαίος και Ιουλιέτα – The piandaemonium Suite Για 6 πιάνο – 12 πιανίστες Μεταγραφή Θ. Κοτεπάνος - Η νεαρή Ιουλιέτα - Μάσκες - Χορός - Μοντέκοι και Καπουλέτοι

Πιανίστες	Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Ευτυχία Βενιωτά, Εύη Γιαμπούλου, Στέφανος Θωμόπουλος, Νίκος Ζαφρανάς, Νίκος Κυριόσογλου, Χρήστος Λενούτσος, Νεφέλη Μούσουρα, Μαρία Μυλαράκη, Στέφανος Νάσος, Διονύσης Παντής, Αντώνης Σελεμίδης, Μελίνα Τσινάβου, Κώστας Χάρδας.
-----------	---

Εικόνα 15. Εξώφυλλο προγράμματος 10ου Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης και πρόγραμμα συναυλίας Piandaemonium, 2023.⁴⁸

⁴⁸ Πρόγραμμα από την συναυλία του σχήματος ,28-29 Απριλίου 2023.. Αρχείο Χαράλαμπου Αγγελόπουλου. Φωτογράφιση από την Κούλικα Χριστίνα

Πίνακας 16. Στοιχεία συναυλίας Piandaemonium, Καβάλα, 5-6 Ιουλίου 2023.⁴⁹

2023	
Ημερομηνία	05-06/07/2023
Χώρος διεξαγωγής	Καβάλα, Αρχαίο θέατρο Φιλίππων
Περιγραφή	Το Piandaemonium παρουσιάζει έργα των John Psathas και Δημήτρη Οικονόμου.
Διοργάνωση	Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, πρόγραμμα «Όλη η Ελλάδα ένας Πολιτισμός»
Πρόγραμμα	<p>Δημήτρης Οικονόμου (*1984)</p> <p>And then there was a light Για 6 πιανίστες σε 6 πιάνα (ανάθεση από το Piandaemonium) Παγκόσμια πρεμιέρα Second Rain – Void Echoes – The Stars</p> <p>Περιγραφή έργου : Με επιρροές από την ηλεκτρονική μουσική, το έργο And then there was light του Δημήτρη Οικονόμου περιγράφει φαινόμενα που βασίζονται σε στοιχεία της φύσης. Η σταδιακή εξέλιξη και μεταμόρφωση της υφής παραλληλίζεται με αναπόφευκτες αλυσιδωτές και μη αναστρέψιμες αντιδράσεις που καταστρέφουν ή αποκρυσταλλώνουν το μουσικό υλικό. Το έργο διαρκεί 14 λεπτά.</p>
	<p>John Psathas (*1966)</p> <p>Voices at the End Για 6 πιανίστες σε 6 πιάνα, με προηχογραφημένο ήχο και video. Πανελλήνια πρεμιέρα Prologue, Mitote – Part 1. Business as – Part 3. The Great Turning – Epiloguw Chrysalis.</p> <p>Περιγραφή έργου : Το έργο Voices at the End του Νεοζηλανδού συνθέτη ελληνικής καταγωγής John Psathaw (Γιάννης Ψαθάς) αποτελεί παραγγελία του διάσημου Piano Circus το 2018. Το έργο βασίζεται στην ταινία – ντοκιμαντέρ Planetary της ακτιβίστριας Joanna Macy, Ph. D. και πραγματεύεται της κλιματική κρίση. Έξι πιανίστες παίζουν ζωντανά σε</p>

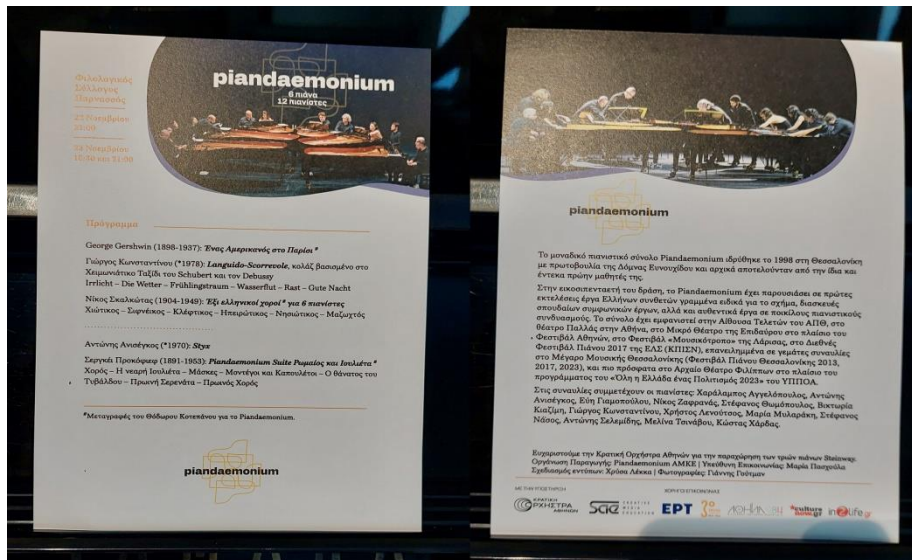
⁴⁹ Υπουργείο πολιτισμού και αθλητισμού, έντυπο πρόγραμμα συναυλίας, Καβάλα, 2023.

Πίνακας 17. Στοιχεία συναυλίας Piandaemonium, Αθήνα, 22-23 Νοεμβρίου 2024.⁵¹

2024	
Ημερομηνία	22-23-11-2024
Χώρος διεξαγωγής	Φιλολογικός Σύλλογος Παρνασσός
Διοργάνωση	Piandaemonium A.M.K.E.
Πρόγραμμα	George Gershwin (1898 - 1937) Ένας Αμερικανός στο Παρίσι
	Γιώργος Κωνσταντίνου (1978) Languido – Scorrevole Κολάζ βασισμένο στο Χειμωνιάτικο Ταξίδι του Schubert και του Debussy Irrlicht – Die Wetter – Frühlingstraum – Wasserflute – Rast – Gute Nacht
	Νίκος Σκαλκώτας (1904 – 1949) Έξι ελληνικοί χοροί Για 6 πιανίστες - Χιώτικος - Σιφνέικος - Κλέφτικος - Ηπειρώτικος - Νησιώτικος - Μαζωχτός
	Αντώνης Ανισέγκος (1970) Styx Για 12 πιανίνισες – 6 πιάνια
	S. Prokofiev (1891 - 1953) Ρωμαίος και Ιουλιέτα – The piandaemonium Suite Για 6 πιάνια – 12 πιανίστες Μεταγραφή Θ. Κοτεπάνος - Χορός - Η νεαρή Ιουλιέτα - Μάσκες - Μοντέκοι και Καπουλέτοι - Ο θάνατος του Τυβάλδου - Πρωινή Σερενάτα - Πρωινός Χορός
Πιανίστες	Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Αντώνης Ανισέγκος, Εύη Γιαμοπούλου, Νίκος Ζαφρανάς, Στέφανος Θωμόπουλος, Βικτωρία Κιαζίμη, Γιώργος Κωνσταντίνου, Χρήστος Λενούτσος, Μαρία Μυλαράκη, Στέφανος Νάσος, Αντώνης Σελεμίδης, Μελίνα Τσινάβου, Κώστας Χάρδας.

⁵¹ Piandaemonium A.M.K.E., έντυπο πρόγραμμα συναυλίας, Αθήνα, 2024.

Εικόνα 17. Πρόγραμμα συναυλίας Riandaemonium, Φιλολογικός Σύλλογος Παρνασσού, Νοέμβριος 2024.⁵²

⁵² Πρόγραμμα από την συναυλία του σχήματος ,22-23 Νοεμβρίου 2024. Αρχείο Χαράλαμπου Αγγελόπουλου. Φωτογράφιση από την Κούλικα Χριστίνα

Πίνακας 18. Στοιχεία συναυλίας Piandaemonium, Δίον, 30-31 Ιουλίου 2025.⁵³

2025	
Ημερομηνία	30-31/07/2025
Χώρος διεξαγωγής	Ελληνιστικό Θέατρο Δίον
Διοργάνωση	Piandaemonium A.M.K.E.
Πρόγραμμα	<p>Μίκης Θεοδωράκης (1925 – 2021)</p> <p>Το Άξιον Εστί (1960), λαϊκό ορατόριο για αφηγητή, ψάλτη, λαϊκό τραγουδιστή, χορωδία κα ιορχήστρα.</p> <p>Μεταγραφή/διασκευή για 12 πιανίστες σε 6 πιάνο : Κώστας Χάρδας, Νίκος Πουλάκης</p> <p>† Η ΓΕΝΕΣΙΣ † ΤΑ ΠΑΘΗ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ΙΔΟΥ ΕΓΩ ΛΟΙΠΟΝ <ul style="list-style-type: none"> - ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ Α : Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΕΤΩΠΟ 2. ΕΝΑ ΤΟ ΧΕΛΙΔΟΝΙ 3. ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΜΟΥ 4. ΜΕ ΤΟ ΛΥΧΝΟ ΤΟΥ ΑΣΤΡΟΥ <ul style="list-style-type: none"> - ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ Β : Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΞΟΔΟΣ 5. ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΗΛΙΕ ΝΟΗΤΕ 6. INTERMEZZO 7. ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΑΙΜΑΤΑ <ul style="list-style-type: none"> - ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ Γ : ΠΡΟΦΗΤΙΚΟΝ 8. ΝΑΟΙ ΣΤΟ ΣΧΗΜΑ ΤΟΥΡΑΝΟΥ 9. ΑΝΟΙΓΩ ΤΟ ΣΤΟΜΑ ΜΟΥ 10. ΣΕ ΧΩΡΑ ΜΑΚΡΙΝΗ <p>† ΤΟ ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ (Το Δοξαστικόν)</p>
Συνετελεστές	<p>Σολίστες : Γιώργος Γάλλος (αφηγητής), Γιάννης Σελητσανιώτης (ψάλτης)</p> <p>Μικτή Χορωδία Δημοτικού Ωδείου Λάρισας, μουσική Διεύθυνση : Δημήτρης Καρβούνης</p> <p>Χορωδία Δωματίου Κοζάνης, Μουσική διεύθυνση : Έμη Τσιούρα – Δημοπούλου</p> <p>Piandaemonium : Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Αντώνης Ανισέγκος, Ευτυχία Βενιωτά, Εύη Γιαμοπούλου, Νίκος Ζαφρανάς, Βικτωρία Κιαζίμη, Γιώργος Κωνσταντίνου, Χρήστος Λενούτσος, Μαρία Μυλαράκη, Στέφανος Νάσος, Θεοδωρής Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας.</p> <p>Μουσικής διεύθυνση : Διονύσης Παντής</p>

⁵³ Piandaemonium A.M.K.E., έντυπο πρόγραμμα συναυλίας, Δίον, 2025.

πiandaemonium
6 πιάνο - 12 πιανίστες

Αξιόν Εστί

Μίκης Θεοδωράκης (1925-2021)
Το Αξιόν Εστί (1960), λαϊκό ορατόριο για αφηγητή, ψάλτη, λαϊκό τραγουδιστή, χορωδία και ορχήστρα (μεταγραφή/διασκευή για 12 πιανίστες σε 6 πιάνο: Κώστας Χάρδας, Νίκος Πουλάκης)

Πρόγραμμα

1 Η ΓΕΝΕΣΙΣ	6 INTERMEZZO
1 ΤΑ ΠΑΘΗ	7 ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΑΙΜΑΤΑ
1 ΔΟΥ ΕΓΩ ΛΟΙΠΩΝ — ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ Α: Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΜΕΤΩΠΟ	— ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ Γ: ΠΡΟΦΗΤΙΚΟΝ
2 ΕΝΑ ΤΟ ΧΕΛΙΔΙΟΝ	8 ΝΑΟΣ ΣΤΟ ΣΧΗΜΑ ΤΟΥΡΑΝΟΥ
3 ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΜΟΥ	9 ΑΝΟΙΓΩ ΤΟ ΣΤΟΜΑ ΜΟΥ
4 ΜΕ ΤΟ ΛΥΧΝΟ ΤΟΥ ΑΣΤΡΟΥ — ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ Β: Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΞΟΔΟΣ	10 ΣΕ ΧΩΡΑ ΜΑΚΡΙΝΗ
5 ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΗΛΙΕ ΝΟΗΤΕ	11 ΤΟ ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ (Το Δοξαστικόν)

Σολίστες: Πύργος Γάλλος (αφηγητής), Πάννης Σελητσανιώτης (ψάλτης), Πάννης Διονυσίου (λαϊκός τραγουδιστής)

Μικτή Χορωδία Δημοτικού Ωδείου Λάρισας, Μουσική Διεύθυνση: Δημήτρης Καρβούνης

Χορωδία Δωδεκανησίου Κοζάνης, Μουσική Διεύθυνση: Έμη Τσιούρα-Φιλιππίου

Piandaemonium: Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, Αντώνης Αναλέγκας, Ευτυχία Βενιζιά, Εύη Γιαμπούλιου, Νίκος Ζαφρανάς, Βικτωρία Κιαζιμ, Πύργος Κωνσταντίνου, Χρήστος Λενούτσος, Μαρία Μυλαράκη, Στέφανος Νάσος, Θεωδωρή Τζοβανάκης, Κώστας Χάρδας

Μουσική Διεύθυνση: Διονύσης Παντής

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

ΕΠΕΑΕΚ
ΑΡΧΑΪΟ ΛΑΡΙΣΑ ΔΕΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ
ΚΑΤΕΡΥΝΗ

πiandaemonium

Το Αξιόν Εστί (1960) -βασισμένο στην ομώνυμη ποιητική σύνθεση του Νομπελίστα ποιητή Οδυσσέα Ελύτη- παρουσιάζεται μέσα από την ηχοχρωματική παλέτα 6 πιάνων και την ηχητική ομοιογένεια της ερμηνείας 12 πιανιστών του Piandaemonium.

Το εμβληματικό έργο που μελοποίησε ο Μίκης Θεοδωράκης συνιστά ένα υβριδικό άκουσμα συμφωνιακής ορχήστρας και χορωδίας από τη μία, με ψάλτη και αφηγητή από την άλλη, σε ένα σταυροδρόμι όπου η λόγια μουσική συναντά την παράδοση. Η βαθιά συζήτηση των εκφραστικών φορτίων των ετερόκλητων μουσικών παραδόσεων γίνεται πάνω στον καμβά της υψηλής ποιήσεως του Ελύτη, προσδοκώντας την έκφραση μιας ελληνικότητας σύγχρονης και πολυδιάστατης, με βέλτερες άμεσες επικοινωνίας του συλλογικού μνημόνατός της με ένα μεγάλο κοινό.

Αυτός ο μοναδικός ήχος αποκτά νέα ζωή μέσα από την πρωτότυπη σύλληψη και εκτέλεση της μοναδικής πιανιστικής ορχήστρας Piandaemonium, η οποία με την εικοσιπενταετή εμπειρία της επιχειρεί μια σύγχρονη ηχητική επαναπροέγχιση ενός έργου που κοιβαλά ακόμα και σήμερα τα σύμβολα ενός πολιτισμού που διαρκώς ανανεώνεται.

Οργάνωση Παραγωγή: Piandaemonium AMKE | Ηχολόγηση: Αλέξανδρος Ραβδής | Χορηγός-service πιάνων: Πάνος Ιωαννίδης | Φωτογράφιση-μαγνητοσκόπηση: Κωνσταντίνος Πουλιός | Υπεύθυνη Επικοινωνίας: Μαρία Πασιγούλα | Σχεδιασμός εντύπων: Χρύσα Λέκκα

Η παραγωγή πραγματοποιείται στο πλαίσιο του προγράμματος 2025 του θεσμού του Υπουργείου Πολιτισμού «Όλη η Ελλάδα ένας πολιτισμός» www.aitifrescosociedad.gr.

Η εκδήλωση προσφέρεται δωρεάν από το ΥΠΠΟ. Καταβάλλεται μόνο το αντίτιμο εισόδου στον αρχαιολογικό χώρο, όπου αυτό προβλέπεται. Η προκράτηση θέσης είναι υποχρεωτική.

Οι παραστάσεις εντάσσονται στο 54^ο Φεστιβάλ Ολύμπου.

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

EPT EPT 3 EPT 21

Εικόνα 18. Πρόγραμμα συναυλίας Piandaemonium, 30-31 Ιουλίου 2025.⁵⁴

⁵⁴ Πρόγραμμα από την συναυλία του σχήματος, 30-31 Ιουλίου 2025. Αρχείο Χαράλαμπου Αγγελόπουλου. Φωτογράφιση από την Κούλικα Χριστίνα

Πίνακας 19. Στοιχεία συναυλίας Piandaemonium, Αθήνα , 25 Ιανουαρίου 2026.⁵⁵

2026	
Ημερομηνία	25/01-2026
Χώρος διεξαγωγής	Μέγαρο Μουσικής Αθηνών
Διοργάνωση	Συμπαράγωγή : Piandaemonium AMKE, Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης
Πρόγραμμα	<p>Σάββας Τσιλιγκιρίδης (*1977) In C Lines 6x2 (2023) Για 12 πιανίστες σε 6 πιάνο και προηχογραφημένο ήχο. Πρώτη εκτέλεση στην Αθήνα.</p>
	<p>Νικόλας Αναδολής (*1991) Old Jazz Memories (2017)</p>
	<p>Τέσσερις Μινιατούρες (2013) Από το ανθολόγιο μονόλεπτων έργων 12 γνωστών Ελλήνων Συνθετών Δημήτρης Οικονόμου (*1984): Delirium Tremens. Δήμητρα Τρυπάνη (*1974): You cannot step twice into the same river. Εύης Σαμμούτης (*1979): Pixel. Δημήτρης Μαρωνίδης (1980): Orgiastic Compression.</p>
	<p>Χρίστος Παπαγεωργίου (*1967) The Musical Suite (2017/2025) I Intermezzo, Greek Night out II. Ballade, Love Song III Finale, Chioti-Mambo</p>
	<p>George Tsontakis (*1951) Pianoscuro (2025) Πρώτη εκτέλεση</p>
	<p>Sergei Prokofiev (1891 - 1953) Piandaemonium Suite Από το έργο «Ρωμαίος και Ιουλιέτα», μεταγραφή: Θόδωρος Κοτεπάνος Χορός Η νεαρή Ιουλιέτα Μάσκες Μοντέρνοι και Καπουλέτοι Χορός των κοριτσιών με τα κρίνα Ο θάνατος του Τυβάλδου Πρωινή σερενάτα Πρωινός Χορός</p>

⁵⁵ Piandaemonium A.M.K.E., M.M.A., έντυπο πρόγραμμα συναυλίας, Αθήνα, 2026.

2. Ρεπερτόριο

2.1 Εισαγωγή

Αδιαμφισβήτητα το ρεπερτόριο ενός μουσικού συνόλου αποτελεί έναν αναπόσπαστο και καθοριστικό παράγοντα για την διαμόρφωση της καλλιτεχνικής του ταυτότητας, όχι όμως και τον αποκλειστικό. Η συνολική ταυτότητα διαμορφώνεται και από άλλους παράγοντες όπως οι συνεργασίες, οι καλλιτεχνικοί στόχοι, τα μουσικά βιώματα κάθε μέλους, αλλά και από την ευρύτερη στάση που το ίδιο το σχήμα επιλέγει να υιοθετήσει ακόμα και σχετικά με κοινωνικοπολιτικά ζητήματα. Γενικότερα σε ό,τι πράττει το κάθε σχήμα, αυτό συνιστά παράγοντα διαμόρφωσης και απεικόνισης της ταυτότητάς του.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, κατά την προσωπική μου άποψη, και στην περίπτωση του “Piandaemonium”, το ρεπερτόριο ήταν, και είναι, ένας καθοριστικός παράγοντας τόσο της μουσικής του ταυτότητας, όσο και της εξέλιξης και διατήρησής του στη μουσική σκηνή μέσα στα χρόνια.

Δεδομένης της απουσίας επαρκούς υπάρχοντος ρεπερτορίου για αυτήν την πρωτοφανή σύνθεση – έξι πιάνα, δώδεκα πιανίστες- προέκυψε από την αρχή η ανάγκη δημιουργίας ενός πρωτότυπου μουσικού «υλικού». Η δημιουργία-διεύρυνση πρωτότυπου ρεπερτορίου επιτεύχθηκε κυρίως μέσω αναθέσεων νέων έργων αλλά και διασκευών σε διαφορετικούς συνθέτες ή διασκευαστές.

Η ανάγκη αυτή λειτούργησε παράλληλα ως αφετηρία για τη δημιουργία νέου ρεπερτορίου, που θα μπορούσε να αξιοποιήσει τις προσφερόμενες δυνατότητες μιας «ορχήστρας πιάνων». Όπως προέκυψε και από την έρευνα, αυτή η απουσία στοχευμένου ρεπερτορίου καλύφθηκε σταδιακά μέσα από παραγγελίες νέων έργων και πρωτότυπες διασκευές προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες του συνόλου.

Όπως υπογραμμίζει ο Κώστας Χάρδας, οι σχετιζόμενες προϋπάρχουσες επιλογές ρεπερτορίου αφενός δεν αφορούσαν την σύνθεση του συγκεκριμένου συνόλου, καθώς ήταν κυρίως έργα που προορίζονταν για έξι πιάνα και έξι πιανίστες⁵⁸, αφετέρου περιορίζονταν σε έργα με μινιμαλιστικά χαρακτηριστικά, γεγονός που δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στην γενική επιθυμία των μελών για την επίτευξη μιας πλουραλιστικής προσέγγισης ρεπερτορίου. Πιο συγκεκριμένα επιδιωκόταν, και επιδιώκεται σταθερά, η διαμόρφωση ενός ρεπερτορίου που θα χαρακτηρίζεται από στοιχεία διαφορετικών μουσικών ρευμάτων, στόχος που επιτυγχάνεται μέσα από τις συνεργασίες και τις αναθέσεις έργων σε διαφορετικούς συνθέτες.⁵⁹

---

⁵⁸ Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι αν και μεγάλο μέρος του ρεπερτορίου απευθύνεται και στους 12 εκτελεστές, δεν είναι λίγες οι φορές που χρησιμοποιούνται υποομάδες αυτών, όπως για παράδειγμα τέσσερις πιανίστες σε τέσσερα πιάνα.

⁵⁹ Κώστας Χάρδας, συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα, Λιτόχωρο, 31 Ιουλίου 2025.

2.2 Ταυτότητα ρεπερτορίου

Μελετώντας τα προγράμματα συναυλιών, από την πρώτη συναυλία, 22 Δεκεμβρίου 1998 στην αίθουσα τελετών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, μέχρι και την τελευταία που αφορά την παρούσα έρευνα, στις 25 Ιανουαρίου του έτους 2026, στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, το πρόγραμμα των συναυλιών δεν παραμένει σταθερό αλλά εμπλουτίζεται και εξελίσσεται διαρκώς. Όπως έγινε σαφές από τις μαρτυρίες των μελών βασική επιδίωξη ήταν, και εξακολουθεί να είναι, η «αναζήτηση» και η «ανανέωση», δίνοντας «βήμα» σε νέες συνεργασίες, πειραματισμούς αλλά και ερμηνευτικές προσεγγίσεις.⁶⁰

Όπως αναφέρθηκε και στην προηγούμενη υποενότητα (βλ. 2.1) τα έργα δεν είναι πάντοτε αποκλειστικά για έξι πιάνο και δώδεκα εκτελεστές. Πολύ συχνά χρησιμοποιούνται υποομάδες των δώδεκα συμμετεχόντων, από ένα έως έξι πιάνο, με τον αριθμό των εκτελεστών να ποικίλλει.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται λεπτομερώς μια καταγραφή του ρεπερτορίου, η οποία μας επιτρέπει να διαπιστώσουμε την ποικιλομορφία που έχει προκύψει τόσο ως προς το ύψος-αισθητική, όσο και προς τους επιμέρους συνδυασμούς, εκτελεστών και πιάνων, που χρησιμοποιούνται σε κάθε έργο.

Πίνακας 20. Ρεπερτορίου μουσικού συνόλου Piandaemonium, από το 1998 μέχρι τον Ιούλιο του 2025.

6 πιάνο -12 πιανίστες	
J. Cage	4'33"
G. Gershwin	Ένας Αμερικανός στο Παρίσι (διαμόρφωση- μεταγραφή Θ. Κοτεπάνος)
S. Prokofiev	Ρωμαίος και Ιουλιέτα – The Piandaemonium Suite (μεταγραφή Θ. Κοτεπάνος)
12 Έλληνες συνθέτες	12 Μινιατούρες
N. Αναδολής	Old Jazz memories (a little suite)
A. Ανισέγκος	Styx
Θ. Αντωνίου	Τρία πορτραίτα
A. Βασιλειάδης	Προσέγγιση II
Γ. Κουμεντάκης	Typewriter tune
Γ. Ε. Λαζαρίδης	Νόστος
Γ. Ε. Λαζαρίδης	Ταξίδια των νερών
X. Παπαγεωργίου	The musical suite
Σ. Τσιλιγκιρίδης	In C Lines 6*2(2023)

⁶⁰ Piandaemonium, συνεντεύξεις

M. Χατζιδάκις	3 τραγούδια για μικτή χορωδία και 6 πιάνα (διασκευή Κ. Χάρδας)
M. Θεοδωράκης	Άξιον Εστί (διασκευή Κ. Χάρδας, Ν. Πουλάκης)
6 πιάνα – 6 πιανίστες	
G. Fitkin	Line
J. Psathas	Voices at the End (2018)
S. Reich	Six pianos
M. Θεοδωράκης	4 τραγούδια για μικτή χορωδία και 6 πιάνα (πιανιστική επεξεργασία Κ. Χάρδας)
Γ. Μεταλλινός	Και συ τον ύμνον δέξου...
Δ. Οικονόμου	And Then There Was Light (2023)
N. Σκαλκώτας	Έξι Ελληνικοί χοροί (μεταγραφή Θ. Κοτεπάνος)
4 πιάνα – 4 πιανίστες	
J. S. Bach	Κονσέρτο για 4 πιάνα και ορχήστρα, BWV 1065
D. Milhaud	Paris
B. Νικολάου	Quadra
2 πιάνα – 4 πιανίστες	
L. v. Beethoven – A. Horn	Τα ερείπια των Αθηνών, έργο 113
G. Bizet – M. Wilberg	Φαντασία σε θέματα της όπερας Carmen
P. Grainger	Random Round (1954), για 5 πιανίστες
C. Saint-Saëns – E. Guiraud	Danse Macabre, έργο 40
F. Schubert – E. Pauer	Στρατιωτικό εμβατήριο αρ. 1 σε ρε μείζονα, έργο 51
R. Wagner – L. Rock	Tannhäuser overture
2 πιάνα – 2 πιανίστες	
E. Satie	La belle excentrique
P. I. Tchaikovsky	Σουίτα από τον Καρνοθραύστη
1 πιάνο – 4 πιανίστες	
A. Lavignac	Gallop marche
1 πιάνο – 3 πιανίστες	
S. Rachmaninoff	Βαλς Romance
A. Schnittke	Αφιέρωμα στους Στραβίνσκι, Προκόφιεφ και Σοστακόβιτς (1979)

Σύμφωνα με αυτή τη λίστα ρεπερτορίου, από το 1998 μέχρι σήμερα, προκύπτουν οι εξής υποομάδες εκτέλεσης :

1. Δώδεκα πιανίστες σε έξι πιάνο, συνδυασμός που αντιστοιχεί σε δεκαπέντε έργα.
2. Έξι πιανίστες σε έξι πιάνο, συνδυασμός που αντιστοιχεί σε επτά έργα.
3. Τέσσερις πιανίστες σε τέσσερα πιάνο, συνδυασμός που αντιστοιχεί σε τρία έργα.
4. Τέσσερις πιανίστες σε δύο πιάνο, συνδυασμός που αντιστοιχεί σε έξι έργα.
5. Δύο πιανίστες σε δύο πιάνο, συνδυασμός που αντιστοιχεί σε δύο έργα.
6. Τέσσερις πιανίστες σε ένα πιάνο , συνδυασμός που αντιστοιχεί σε ένα έργο.
7. Τρεις πιανίστες σε ένα πιάνο, συνδυασμός που αντιστοιχεί σε δύο έργα.

Ακόμα προκύπτουν και τρεις βασικοί άξονες «κατηγοριοποίησης» του ρεπερτορίου, αν και ο Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, σε προσωπική μαρτυρία, αναφέρεται σε δύο. Ο πρώτος άξονας αφορά παραγγελίες νέων έργων, ειδικά γραμμένες για το σύνολο, και ο δεύτερος αφορά διασκευές έργων. Η τρίτη αφορά αυτούσια έργα για μικρότερες, αριθμητικά, συνθέσεις εκτελεστών, από αυτήν των έξι πιάνων και των δώδεκα εκτελεστών. Η κατηγορία των αυτούσιων έργων, αν και υπαρκτή, δεν έχει αναφερθεί σε κάποια από τις μαρτυρίες.

Συνολικά έχει διαμορφωθεί ένα, όντως ευρέος ύφους ρεπερτόριο, καθώς περιλαμβάνονται έργα διαφορετικών εποχών και μουσικών «στυλ».

Στην πρώτη κατηγορία, η οποία αφορά τις αναθέσεις νέων έργων, αριθμούμε συνολικά δεκατέσσερις συνθέσεις, από το 1998 μέχρι σήμερα, εκ των οποίων η μία αποτελεί συλλογή δώδεκα μινιατουρών, για έξι πιάνο και δώδεκα πιανίστες, γραμμένες από έλληνες συνθέτες. Τα έργα που εντάσσονται σε αυτή την κατηγορία μπορούν να χαρακτηριστούν ως έργα σύγχρονης μουσικής.

Πίνακας 21. Παραγγελίες του συνόλου Piandaemonium, πρώτες εκτελέσεις.

Συνθέτης	Τίτλος έργου	Αριθμός εκτελεστών-πιάνων
1. 12 Έλληνες συνθέτες	12 Μινιατούρες	6 πιάνο – 12 πιανίστες
2. Ν. Αναδολής	Old Jazz memories (a little suite)	6 πιάνο – 12 πιανίστες
3. Α. Ανισέγκος	Styx	6 πιάνο – 12 πιανίστες
4. Θ. Αντωνίου	Τρία πορτραίτα	6 πιάνο – 12 πιανίστες
5. Α. Βασιλειάδης	Προσέγγιση II	6 πιάνο – 12 πιανίστες
6. Γ. Κουμεντάκης	Typewriter tune	6 πιάνο – 12 πιανίστες
7. Γ. Ε. Λαζαρίδης	Νόστος	6 πιάνο – 12 πιανίστες
8. Γ. Ε. Λαζαρίδης	Ταξίδια των νερών	6 πιάνο – 12 πιανίστες
9. Χ. Παπαγεωργίου	The musical suite	6 πιάνο – 12 πιανίστες
10. Σ. Τσιλιγκιρίδης	In C Lines 6*2(2023)	6 πιάνο – 12 πιανίστες
11. Γ. Μεταλλινός	Και συ τον ύμνον δέξου...	6 πιάνο – 6 πιανίστες
12. Δ. Οικονόμου	And Then There Was Light (2023)	6 πιάνο – 6 πιανίστες

13. Β. Νικολάου	Quadra	4 πιάνα – 4 πιανίστες
14. Γ. Κωνσταντίνου	Languido – Scorrevole	6 πιάνα – 12 πιανίστες
15. Γ. Τσοντάκης	Pianoscure	6 πιάνα – 12 εκτελεστές

Στην δεύτερη κατηγορία, η οποία αφορά διασκευές έργων, αριθμούμε συνολικά έξι έργα, ξένων και ελλήνων συνθετών, διασκευασμένα από τους Κώστα Χάρδα, Νίκο Πουλάκη και Θεόδωρο Κοτεπάνο. Παρατηρείται ποικιλομορφία, καθώς οι σύνθετες G. Gershwin, S. Prokofiev, Μ. Χατζιδάκις, Μ. Θεοδωράκης και Ν. Σκαλκώτας ανήκουν σε διαφορετικές χρονολογικές περιόδους και ο καθένας εκπροσώπησε διαφορετικά μουσικά ρεύματα.

Πίνακας 22. Έργα που διασκευάστηκαν για το σύνολο.

Συνθέτης	Τίτλος Έργου	Διασκευαστές	Αριθμός εκτελεστών-πιάνων
1. G. Gershwin	An American in Paris	Θ. Κοτεπάνος	6 πιάνα - 12 πιανίστες
2. S. Prokofiev	Ρωμαίος και Ιουλιέτα – The Piandaemonium Suite	Θ. Κοτεπάνος	6 πιάνα – 12 πιανίστες
3. Μ. Χατζιδάκις	3 τραγούδια για μικτή χορωδία	Κ. Χάρδας	6 πιάνα – 12 πιανίστες
4. Μ. Θεοδωράκης	Άξιον Εστί	Κ. Χάρδας, Ν. Πουλάκης	6 πιάνα – 12 πιανίστες
5. Μ. Θεοδωράκης	4 τραγούδια για μικτή χορωδία	Κ. Χάρδας (πιανιστική επεξεργασία)	6 πιάνα – 6 πιανίστες
6. Ν. Σκαλκώτας	Έξι Ελληνικοί χοροί	Θ. Κοτεπάνος (μεταγραφή)	6 πιάνα – 6 πιανίστες

Στην Τρίτη κατηγορία, αυτούσια έργα, αριθμούμε δέκα επτά έργα ξένων και ελλήνων συνθετών. Και σε αυτήν την κατηγορία παρατηρείται ποικιλομορφία, καθώς οι συνθέτες είναι εκπρόσωποι διαφορετικών εποχών και διαφορετικών μουσικών ρευμάτων.

Πίνακας 23. Αυτούσια έργα για έως και 6 πιάνα - 12 πιανίστες.

Συνθέτης	Τίτλος έργου	Αριθμός εκτελεστών πιάνων
1. J. Cage	4'33"	6 πιάνα – 12 πιανίστες
2. G. Fitkin	Line	6 πιάνα – 6 πιανίστες
3. J. Psathas	Voices at the End (2018)	6 πιάνα – 6 πιανίστες
4. S. Reich	Six pianos	6 πιάνα – 6 πιανίστες
5. J. S. Bach	Κονσέρτο για 4 πιάνα και ορχήστρα, BWV 1065	4 πιάνα – 4 πιανίστες
6. D. Milhaud	Paris	4 πιάνα – 4 πιανίστες
7. L. v. Beethoven – A. Horn	Τα ερείπια των Αθηνών, έργο 113	2 πιάνα – 4 πιανίστες
8. G. Bizet – M. Wilberg	Φαντασία σε θέματα της όπερας Carmen	2 πιάνα – 4 πιανίστες
9. P. Grainger	Random Round (1954), για 5 πιανίστες	2 πιάνα – 4 πιανίστες
10. C. Saint-Saëns – E. Guiraud	Danse Macabre, έργο 40	2 πιάνα – 4 πιανίστες
11. F. Schubert – E. Pauer	Στρατιωτικό εμβατήριο αρ. 1 σε ρε μείζονα, έργο 51	2 πιάνα – 4 πιανίστες
12. R. Wagner – L. Rock	Tannhäuser overture	2 πιάνα – 4 πιανίστες
13. E. Satie	La belle excentrique	2 πιάνα – 2 πιανίστες
14. P. I. Tchaikovsky	Σουίτα από τον Καρνοθραύστη	2 πιάνα – 2 πιανίστες
15. A. Lavignac	Gallop marche	1 πιάνο – 4 πιανίστες
16. S. Rachmaninoff	Valse Romance	1 πιάνο – 4 πιανίστες
17. A. Schnittke	Αφιέρωμα στους Στραβίνσκυ, Προκόφιεφ και Σοστακόβιτς (1979)	1 πιάνο – 4 πιανίστες

2.3 Ιδιαιτερότητες στην γραφή και στην εκτέλεση

Τα έργα που απευθύνονται στο σύνολο, είτε πρόκειται για ειδικές παραγγελίες είτε για διασκευές, παρουσιάζουν μια σειρά προκλήσεων για τον εκάστοτε συνθέτη-διασκευαστή, λόγω της ιδιαίτερης αλλά και πρωτότυπης σύνθεσης του σχήματος.

Αυτό εγείρει απαιτήσεις ενός ενιαίου ηχοχρώματος με βασικότερη δυσκολία αυτήν της επιτυχημένης και λειτουργικής χρήσης των διαφορετικών χροιών που προσφέρονται. Οι προσφερόμενες χροίες είναι αποτέλεσμα των διαφορετικών εκφραστικών δυνατοτήτων που αναλογούν στον κάθε εκτελεστή.

Πιθανόν ο εκάστοτε συνθέτης, διασκευαστής να είναι εξοικειωμένος με το ζήτημα της διαχείρισης του μεγάλου οργανικού όγκου, λόγω εμπειρίας σε αναθέσεις που αφορούν μεγάλα μουσικά σύνολα όπως μια πλήρης ορχήστρα.

Είναι όμως μάλλον λιγότερο σύνθητες να έρθει αντιμέτωπος και με τις δύο παραμέτρους, αυτήν του μουσικού όγκου αλλά και της διαχείρισης ενός μόνο ηχοχρώματος.

Η διαχείριση αυτή απαιτεί προσεκτικό και λειτουργικό χειρισμό των οργάνων, ώστε να αναδειχθεί η επιδιωκόμενη διαφορετικότητα της ταυτότητας του ήχου του κάθε εκτελεστή.

Όπως, για παράδειγμα, συμβαίνει και σε μια ενορχήστρωση ορχήστρας. Ο εκάστοτε διασκευαστής καλείται να είναι υποψιασμένος και να γνωρίζει καλά τις δυνατότητες των προσφερόμενων οργάνων, ώστε οι μελωδικές γραμμές και τα μουσικά χαρακτηριστικά που πρέπει να αναδειχθούν μια δεδομένη χρονική στιγμή να είναι ευδιάκριτα. Αυτό καθίσταται ευκολότερο όταν οι προσφερόμενες ομάδες οργάνων έχουν και διαφορετικές «καλές περιοχές». Για παράδειγμα, μια μελωδία σε πολύ υψηλή περιοχή μπορεί να αναδειχθεί και να υποστηριχθεί από τα βιολιά ή το φλάουτο, από όργανα που «λάμπουν» στις περιοχές αυτές. Θα ήταν «κατακριτέο» αν μια τέτοια μελωδία δινόταν για παράδειγμα στα φαγκότο. Σε καμία περίπτωση δεν θα εξυπηρετούσε τον μουσικό σκοπό. Αντιθέτως θα «χανόταν» η μελωδική γραμμή. Όταν όμως το ηχοχρώμα είναι ένα, ο βαθμός δυσκολίας είναι πολύ μεγαλύτερος και απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό και χειρισμό, ώστε να αποφευχθεί ένα ηχητικό «συνονθύλευμα».

Όπως προκύπτει από τις μαρτυρίες του Αντώνη Ανισέγκου, του Κώστα Χάρδα, του Κώστα Τσούγκρα αλλά και του Νίκου Πουλάκη, ο οποίος σε συνεργασία με τον Κώστα Χάρδα διασκεύασαν το Άξιον Εστί, η γραφή για ένα τέτοιου είδους σύνολο απαιτεί δημιουργικότητα, φαντασία και προσεκτική διαχείριση του οργάνου, όπως συμβαίνει και σε αντίστοιχες περιπτώσεις μεγάλων συνόλων.

Για αυτόν τον λόγο οι συνθέτες-διασκευαστές συχνά κάνουν χρήση τεχνικών όπως clusters, απευθείας παίξιμο στις χορδές, χρήση του οργάνου ως κρουστού, έχοντας στόχο την ανταπόκριση στις μουσικές απαιτήσεις κάθε σύνθεσης ή διασκευής.

Αρκετά αντιπροσωπευτικό έργο των όσων αναφέρθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο, αποτελεί το έργο “Styx”, του Αντώνη Ανισέγκου, κατά τη διάρκεια του οποίου οι εκτελεστές χρησιμοποιούν σε μεγάλο μέρος του το εσωτερικό του οργάνου.

Προς επιβεβαίωση των ανωτέρω επισημαίνεται ότι δεν ήταν λίγες οι φορές που κατά τη διάρκεια δοκιμών πολλά ολοκληρωμένα έργα αποδείχθηκαν μη λειτουργικά σε επιμέρους σημεία και χρειάστηκε να αναδιαμορφωθούν, προκειμένου να αναδειχθούν τα απαραίτητα μουσικά χαρακτηριστικά.⁶¹

---

⁶¹ Στοιχεία αντληθέντα από τη σειρά ημιδομημένων συνεντεύξεων με μέλη και συνεργάτες του σχήματος Riandaemonium, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν σε Θεσσαλονίκη και Λιτόχωρο, στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας (Ιούλιος 2025, Φεβρουάριος 2026).

3. Εσωτερική δομή οργάνωσης – αρμοδιότητες

3.1 Εισαγωγή

Η διατήρηση της ενεργού δράσης και εξέλιξης για ένα μουσικό σχήμα προϋποθέτει καλλιτεχνική εγρήγορση, συνεχή ενασχόληση, σχεδιασμό του μέλλοντος αλλά και οργανωτική επιμέλεια (παράδειγμα η κατανομή αρμοδιοτήτων), ώστε να ολοκληρωθεί μια συνεργασία, συναυλία, γενικότερα κάποια δράση.

Στην περίπτωση του μουσικού συνόλου “Piandaemonium”, το οποίο μετρά είκοσι-επτά έτη παρουσίας μέχρι την παρούσα έρευνα, η εσωτερική του δομή διαμορφώθηκε σταδιακά με εν εξελίξει αλλαγές που προέκυψαν με την πάροδο των χρόνων, όπως η ανακατανομή ρόλων και αρμοδιοτήτων, η ένταξη νέων μελών, η αποχώρηση άλλων, με πιο καίρια αποχώρηση αυτήν της ιδρύτριας του συνόλου, Δόμνας Ευνουχίδου.⁶²

3.2 Εσωτερική δομής οργάνωσης 1998-2025

Η άτυπη εσωτερική δομή οργάνωσης του σχήματος, σύμφωνα με τις μαρτυρίες, από το 1998 έως το 2026, είναι δυνατόν να διαχωριστεί σε τρεις χρονικές περιόδους. Η πρώτη περίοδος, 1998 – 2008, χαρακτηρίζεται από έντονο πειραματισμό και εσωτερικές διεργασίες, που θα αποτελέσουν τα θεμέλια για την συνέχεια του σχήματος μέσα στον χρόνο. Η δεύτερη περίοδος, 2008 – 2013, σχετίζεται με την παύση δραστηριότητας του σχήματος, ενώ η τρίτη, 2013 – 2026, σηματοδοτεί την «επανεκκίνηση» και τη συνέχιση της μουσικής δραστηριότητας μέχρι σήμερα.

Κατά την πρώτη περίοδο (1998- 2008), καθοριστικό ρόλο στην οργανωτική, καλλιτεχνική και διοικητική λειτουργία του σχήματος είχε η ιδρύτρια του συνόλου, Δόμνα Ευνουχίδου, η οποία παράλληλα συμμετείχε ως δωδέκατη πιανίστα.

Δεδομένης της νεαρής ηλικίας των συμμετεχόντων, οι οποίοι ακόμα δεν είχαν ολοκληρώσει της μουσικές σπουδές τους στην Ελλάδα ή το εξωτερικό ούτε είχαν αρχίσει να δραστηριοποιούνται επαγγελματικά στον καλλιτεχνικό χώρο, η ιδρύτρια επωμιζόταν σχεδόν εξ ολοκλήρου τις καλλιτεχνικές και διοικητικές υποχρεώσεις. Σύμφωνα με τις δοθείσες μαρτυρίες, κάποιοι από τους συμμετέχοντες αναλάμβαναν επικουρικά κάποιες από αυτές.

Πέρα από τη διοικητική και καλλιτεχνική καθοδήγηση, η Δόμνα Ευνουχίδου μετέδιδε στους μαθητές της έναν ιδιαίτερο τρόπο σκέψης και συνεργασίας. Τους καθοδηγούσε να λειτουργούν με αλληλοσεβασμό, χωρίς ανταγωνισμό και με ένα αίσθημα συλλογικότητας αλλά και ατομικής ευθύνης.

---

⁶² Κώστας Χάρδας, συνέντευξη από την Κούλικα Χριστίνα, Λιτόχωρο, 31 Ιουλίου 2025.

Αυτές οι αξίες έγιναν σταδιακά κομμάτι της ταυτότητας του συνόλου και αποτέλεσαν τη βάση πάνω στην οποία στηρίχθηκε η μετέπειτα πορεία του. Χάρη σε αυτές, το “Pindamonium” κατάφερε να διατηρήσει τη συνοχή του και να εξελιχθεί δημιουργικά μέσα στα χρόνια.

Για αδιευκρίνιστους λόγους, στο διάστημα 2008 έως το 2013 το σχήμα παραμένει καλλιτεχνικά ανενεργό και αρχίζει ξανά να δραστηριοποιείται το 2013. Σύμφωνα με τα όσα έχουν λεχθεί, στο διάστημα της αδράνειας δεν υπήρξαν συγκεκριμένες αιτίες για αυτή την παύση, όπως ρήξεις ανάμεσα στα μέλη, αλλά πιθανώς οι συμμετέχοντες να είχαν άλλες, καλλιτεχνικές και μη, προτεραιότητες.

Το 2013 το σχήμα επανεκκινείται με αφορμή την πρόσκληση συνεργασίας, του Χαράλαμπος Αγγελόπουλου, διοργανωτή του φεστιβάλ πιάνου Θεσσαλονίκης, που πρότεινε να ενταχθούν, όπως και έγινε, δύο συναυλίες του σχήματος, στο πρόγραμμα του φεστιβάλ πιάνου Θεσσαλονίκης.⁶³

Από το 2013 έως το 2026, με την αποχώρηση από την ενεργό δράση της Δόμνας Ευνουχίδου, προκύπτει μια αναδιαμόρφωση των αρμοδιοτήτων, με «πρωταγωνιστές» τους Χαράλαμπος Αγγελόπουλο, Στέφανο Νάσο και Ευτυχία Βενιωτά. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρά την επίσημη ανακοίνωση αποχώρησης την ιδρύτριας το 2013, η ίδια επανεμφανίζεται με το σύνολο το 2017 στο Διεθνές φεστιβάλ πιάνου⁶⁴ στην Αθήνα, την ίδια χρονιά στο φεστιβάλ πιάνου Θεσσαλονίκης⁶⁵ και το 2018 στο φεστιβάλ «Μουσικότροπο» στη Λάρισα.⁶⁶

Ο Χαράλαμπος Αγγελόπουλος αναλαμβάνει κυρίως, αλλά όχι αποκλειστικά, τις παραγωγές που αφορούν το φεστιβάλ πιάνου Θεσσαλονίκης. Ο Στέφανος Νάσος, επωμίζεται το μεγαλύτερο μέρος των διοργανωτικών υποχρεώσεων, ενώ παράλληλα έχει οριστεί νόμιμος εκπρόσωπος του σχήματος. Η Ευτυχία Βενιωτά λειτουργεί επικουρικά και συμβουλευτικά.

Από το 2017, έπειτα από πρωτοβουλία του Στέφανου Νάσου, το σχήμα ανασυγκροτείται ως Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία, Α.Μ.Κ.Ε.⁶⁷ Αυτό προϋποθέτει την ύπαρξη ενός νόμιμου εκπροσώπου, ο οποίος ορίζεται από το καταστατικό και αναλαμβάνει να εκπροσωπεί νομικά την Α.Μ.Κ.Ε. Για παράδειγμα, η υπογραφή επίσημων εγγράφων, η υποβολή αιτήσεων και προτάσεων ή και η εκπροσώπηση του συνόλου σε επίσημους φορείς, είναι κάποιες από τις αρμοδιότητες του νόμιμου εκπροσώπου.

---

⁶³ Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης (2013).

⁶⁴ Διεθνές Φεστιβάλ Πιάνου (2017).

⁶⁵ Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης (2017).

⁶⁶ Φεστιβάλ Μουσικότροπο Λάρισας (2018).

⁶⁷ Αστικός κώδικας, άρθρο 741, Εφημερίς της Κυβερνήσεως, τ. Α', ΦΕΚ Α' 164/1984.

Κεφάλαιο εικοστό τέταρτο, εταιρία, έννοια : Με βάση τη σύμβαση της εταιρίας δύο ή περισσότεροι έχουν αμοιβαίως υποχρέωση να επιδιώκουν με κοινές εισφορές κοινό σκοπό και ιδίως οικονομικό.

Μέσω της Α.Μ.Κ.Ε., διευκολύνονται πολλές γραφειοκρατικές διαδικασίες, καθώς το Ρίανδαεμονίυμ ως νομικό πρόσωπο πλέον, είναι σε θέση να διαχειρίζεται χρήματα αλλά και να εκδίδει τα απαραίτητα παραστατικά παροχής υπηρεσιών. Ακόμα δίνεται η δυνατότητα διεκδίκησης κρατικών επιχορηγήσεων, όπως συμβαίνει συχνά, από το υπουργείο πολιτισμού, κάτι που μέχρι την ίδρυση της Α.Μ.Κ.Ε. δεν ήταν δυνατό.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η συναυλία «Άξιον Εστί», που έλαβε χώρα τον Ιούλιο του 2025 στο αρχαίο Ελληνιστικό Θέατρο Δίου μέσω του προγράμματος «Όλη η Ελλάδα ένας πολιτισμός», του Υπουργείου Πολιτισμού. Χάρη στην υψηλή επιχορήγηση του προγράμματος εξασφαλίστηκε η κάλυψη των εξόδων όλης της διοργάνωσης. Δίχως την επιχορήγηση θα ήταν σχεδόν αδύνατη η επιτυχία αυτού του εγχειρήματος. Ακόμη ένα παράδειγμα διοργάνωσης παραγωγής από το σχήμα αποτελεί η συναυλία, έναν χρόνο πριν, στις 22-23 Νοεμβρίου του 2024 στον Φιλολογικό σύλλογο Παρνασσός, με την διοργάνωση αποκλειστικά της ΑΜ.Κ.Ε. Ρίανδαεμονίυμ.

4. Καλλιτεχνικοί στόχοι – μελλοντικές προοπτικές

Στο πλαίσιο των ημιδομημένων συνεντεύξεων τέθηκε στα μέλη και το ερώτημα σχετικά με επόμενους στόχους του σχήματος. Αν και η ερώτηση τέθηκε σχεδόν σε όλους, ορισμένα μέλη δεν επιθυμούσαν να βιντεοσκοπηθεί η απάντησή τους στο συγκεκριμένο ερώτημα, είτε επειδή είχαν ήδη καταγραφεί παρόμοιες τοποθετήσεις, είτε επειδή δεν είχαν να συμπληρώσουν κάποιο νέο στοιχείο.

Μελετώντας το σύνολο των απαντήσεων, παρά κάποιες μεμονωμένες διαφοροποιήσεις, κοινή επιδίωξη προκύπτει ότι είναι η συνέχιση και ο εμπλουτισμός της δραστηριότητας του σχήματος με νέα, κατά κύριο λόγο, εγχειρήματα, όπως για παράδειγμα μία στουντιακή ηχογράφιση, ή και συναυλίες στο εξωτερικό, με παράλληλη αύξηση των συναυλιών στην Ελλάδα, αλλά σε ευρύτερο φάσμα χώρων «φιλοξενίας». Από αυτά μπορεί να διαπιστωθεί η επιθυμία διατήρησης και εξέλιξης τόσο του «Piandaemonium» όσο και της υπάρχουσας συνεργασίας.

Συνολικά, οι καλλιτεχνικοί στόχοι συνδέονται άρρηκτα με την εδραίωση της μουσικής ταυτότητας που έχει δημιουργήσει το σχήμα στη διάρκεια του χρόνου, και ταυτόχρονα με την δημιουργικότητα και την εξέλιξη του, ώστε να συνεχίσει να αποτελεί έναν πρωτότυπο και ουσιαστικό μουσικό «οργανισμό», με διακριτό καλλιτεχνικό αποτύπωμα.

4.1 Στουντιακή ηχογράφιση

Ανάμεσα στους μελλοντικούς στόχους που συζητήθηκαν από τα μέλη, χρήζει μιας περαιτέρω αναφοράς, η υλοποίηση μιας επαγγελματικής ηχογράφησης με σκοπό την κυκλοφορία της. Παρότι το σύνολο δραστηριοποιείται επί σειρά ετών, έχοντας πραγματοποιήσει πολλές εμφανίσεις μέχρι σήμερα, δεν έχει γίνει κάποια ηχογράφιση. Οι μόνες διαθέσιμες προέρχονται από ζωντανές εμφανίσεις, χωρίς να αποτελούν όμως προϊόν στοχευμένης δισκογραφικής παραγωγής.

Η μοναδική περίπτωση για την οποία είναι γνωστό ότι αξιοποιήθηκε μια προγενέστερη ηχογράφιση του συνόλου, ως μουσική επένδυση σε ένα καινούργιο τότε οπτικοακουστικό υλικό του “Piandaemonium”, αφορά την περίοδο 2019 – 2013 , περίοδο της πανδημίας Covid – 19.

Πιο συγκεκριμένα, στις 19 Μαΐου⁶⁸ και 13 Ιουνίου⁶⁹ του 2020, δημοσιεύθηκαν δύο βίντεο, από το σύνολο, στα οποία η ηχητική επένδυση βασίστηκε σε προϋπάρχουσα ηχογράφιση των έργων «Μαζωχτός» και «Ηπειρώτικος», από τους τριάντα έξι ελληνικούς χορούς του Ν. Σκαλκώτα, σε μεταγραφή του Θ. Κοτεπάνου.

⁶⁸ Piandaemonium. “Nikos Skalkottas (1904-1949): Mazochtos Performed by 16 Pianists in Quarantine,” 19 Μαΐου, 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=WbVWOH-Nqnk>.

⁶⁹ Piandaemonium. “Nikos Skalkottas (1904-1949): Ipirotikos Performed by 16 Pianists in Quarantine,” June 13, 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=POiStfhvq-Y>.

Η προέλευση των ηχογραφήσεων αυτών δεν είναι απολύτως σαφής, καθώς δεν διασταυρώνεται με βεβαιότητα αν προέρχονται από τη συναυλία του 2013 ή του 2017 στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης.⁷⁰

Η απουσία μιας ολοκληρωμένης δισκογραφικής «δουλειάς» δεν αντανακλά σε καμία περίπτωση έλλειψη αντίστοιχης στοχοθεσίας, αλλά σχετίζεται περισσότερο με πρακτικά ζητήματα και οικονομικούς περιορισμούς. Ένα τέτοιου είδους εγχείρημα απαιτεί υψηλού κόστους παραγωγή, με εξειδικευμένο εξοπλισμό, κατάλληλο χώρο με την απαιτούμενη τεχνική υποστήριξη και την εξασφάλιση έξι πιάνων. Εκτός αυτών, δεν πρέπει να ξεχνάμε και τον παράγοντα του συντονισμού μιας πολυήμερης κοινής συνάντησης των συμμετεχόντων, καθώς οι περισσότεροι διαμένουν σε διαφορετικά μέρη, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, γεγονός που καθιστά δύσκολη την όποια επιπλέον καλλιτεχνική δραστηριότητα, εκτός των τρεχουσών συναυλιών. Οι προγραμματισμένες ζωντανές εμφανίσεις που αποτελούν τον πυρήνα της καλλιτεχνικής δραστηριότητας του σχήματος, αδιαμφισβήτητα δεσμεύουν μεγάλο μέρος του διαθέσιμου χρόνου.

Παρόλα αυτά, μια επίσημη δισκογραφική παραγωγή θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική όχι για την ενίσχυση της παρουσίας του σχήματος στην μουσική σκηνή, αλλά και για την δημιουργία μιας μουσικής παρακαταθήκης.

---

⁷⁰ Χαράλαμπος Αγγελόπουλος, συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα, Θεσσαλονίκη, 27 Ιουλίου 2025,

5. Μεθοδολογική προσέγγιση – Ερευνητική διαδικασία

5.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύεται η μεθοδολογική προσέγγιση που επιλέχθηκε και η ερευνητική διαδικασία για την μελέτη του μουσικού σχήματος «Piandaemonium». Η μεθοδολογική προσέγγιση αφορά το θεωρητικό πλαίσιο της έρευνας, για ποιόν λόγο επιλέχθηκε η ποιοτική έρευνα, ενώ η ερευνητική διαδικασία, τα «εργαλεία» συλλογής δεδομένων.

5.2 Μεθοδολογική προσέγγιση και ερευνητική διαδικασία

Η επιλογή της ποιοτικής μεθοδολογίας, ως κεντρικού άξονα μελέτης της εργασίας, κρίθηκε αναγκαία, προκειμένου να διερευνηθούν σε βάθος οι πτυχές και οι συνεκτικοί δεσμοί των εμπλεκόμενων στο σχήμα. Ο συγκεκριμένος τύπος έρευνας, εν αντιθέσει με την ποσοτική έρευνα, εστιάζει στην ερμηνεία των ανθρώπινων εμπειριών. Ενώ η ποσοτική έρευνα αποσκοπεί στην απαρίθμηση δεδομένων και κατ' επέκταση στατιστικών αναλύσεων, η ποιοτική θέτει στο επίκεντρο της μελέτης τον άνθρωπο, επιδιώκοντας να αναδείξει το «νόημα» των βιωμάτων του.

Σύμφωνα με τους Denzin και Lincoln (όπως παρατίθεται στο Ίσαρη και Πουρκός 2015, 12-13), η ποιοτική έρευνα ορίζεται ως εξής :

Η ποιοτική έρευνα είναι μια πλαισιοθετημένη δραστηριότητα (situated activity), η οποία τοποθετεί τον παρατηρητή στον κόσμο. Αυτή συνίσταται σε ένα σύνολο ερμηνευτικών και υλικών πρακτικών, οι οποίες κάνουν τον κόσμο ορατό. Αυτές οι πρακτικές μετασχηματίζουν τον κόσμο. Μετατρέπουν τον κόσμο σε μια σειρά από αναπαραστάσεις του εαυτού, συμπεριλαμβανομένων των σημειώσεων πεδίου, των συνεντεύξεων, των συνομιλιών, των φωτογραφιών, των μαγνητοφωνήσεων και των σημειώσεων σε ημερολόγια. Σε αυτό το επίπεδο, η ποιοτική έρευνα περιλαμβάνει μια ερμηνευτική, νατουραλιστική προσέγγιση στον κόσμο. Αυτό σημαίνει ότι οι ποιοτικοί ερευνητές μελετούν τα πράγματα στο φυσικό τους πλαίσιο, επιχειρώντας να δώσουν νόημα ή να ερμηνεύσουν τα φαινόμενα με όρους των νοημάτων που οι άνθρωποι δίνουν σε αυτά.⁷¹

Δεδομένου ότι το αντικείμενο της έρευνας δεν αφορά μετρήσιμα μεγέθη, αλλά θέτει στο επίκεντρο της μελέτης «το άτομο» και το βίωμά του, η ποιοτική έρευνα κρίνεται η πλέον κατάλληλη για την μελέτη του σχήματος. Μέσω αυτής προσφέρονται τα απαραίτητα μεθοδολογικά «εργαλεία» για την κατανόηση της εσωτερικής δυναμικής των φιλικών και επαγγελματικών σχέσεων, της καλλιτεχνικής σύμπραξης και τους λόγους της διατήρησης του συνόλου μέσα στη διάρκεια των χρόνων. Τα προαναφερόμενα συνθέτουν την πολυδιάστατη φυσιογνωμία του «Piandaemonium». Προς ενίσχυση αυτού του ερευνητικού εγχειρήματος,

---

⁷¹ ¹ Norman K. Denzin και Yvonna S. Lincoln, *The Sage Handbook of Qualitative Research*, 3η έκδ. (Thousand Oaks, CA: Sage, 2005), 3, παρατίθεται στο Φιλία Ίσαρη και Μάριος Πουρκός, *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας: Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση* (Αθήνα: ΣΕΑΒ, 2015), 12-13.

προέκυψε η ιδέα της δημιουργίας ενός ντοκιμαντέρ, ώστε να λειτουργήσει ως ζωντανή αναπαράσταση των όσων μελετήθηκαν.

5.3 Ερευνητική διαδικασία – Μεθοδολογικά εργαλεία

Παρακάτω παρουσιάζονται τα «μέσα» που χρησιμοποιήθηκαν για τη συγκέντρωση πληροφοριών της έρευνας. Με στόχο την, όσο το δυνατόν, ολοκληρωμένη αποτύπωση του σχήματος, συνδυάστηκαν τα εξής :

1. Συμμετοχική παρατήρηση – Οπτικοακουστική Καταγραφή
2. Ημιδομημένες συνεντεύξεις
3. Αρχειακή και ψηφιακή έρευνα

5.3.1 Συμμετοχική παρατήρηση – Οπτικοακουστική καταγραφή

Κατά τη διάρκεια της επιτόπιας έρευνας χρησιμοποιήθηκαν, αρχικά, δύο αλληλένδετες αλλά διακριτές, μέθοδοι, η συμμετοχική παρατήρηση και η οπτικοακουστική καταγραφή. Αδιαμφισβήτητα δεν είναι το μοναδικό μεθοδολογικό εργαλείο, λειτούργησαν όμως συνδυαστικά για την ακριβέστερη κατανόηση και αποτύπωση της ταυτότητας του σχήματος.

Η επιλογή της συμμετοχικής παρατήρησης επιτρέπει στον εκάστοτε ερευνητή να γίνει μέρος της «ομάδας». Στην κάθε έρευνα όμως διαφέρει ο βαθμός εμπλοκής που επιλέγει να έχει ο ερευνητής. Σύμφωνα με τον Gold (1958)⁷², ο βαθμός εμπλοκής του ερευνητή ταξινομείται σε τέσσερις τύπους :

1. Πλήρως συμμετέχων (complete participant) : ο ερευνητής αποκρύπτει την ταυτότητά του και ενσωματώνεται πλήρως στην ομάδα, ώστε να καταγράψει αυθεντικές συμπεριφορές.
2. Συμμετέχων ως παρατηρητής (participant as observer) : ο ερευνητής αποκαλύπτει την ιδιότητά του συμμετέχοντας ενεργά στις δραστηριότητες της ομάδας.
3. Παρατηρητής ως συμμετέχων (observer as participant) : ο ερευνητής διατηρεί την ιδιότητα του ερευνητή γνωστή στην ομάδα, αλλά περιορίζεται σε τυπικές αλληλεπιδράσεις, όπως για παράδειγμα μέσω συνεντεύξεων.
4. Πλήρως παρατηρητής (complete observer) : ο ερευνητής παραμένει ένα απόμακρος θεατής που καταγράφει τα γεγονότα χωρίς καμία απολύτως παρέμβαση ή επικοινωνία με τους άμεσα εμπλεκόμενους.

Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε η τρίτη περίπτωση, παρατηρητής ως συμμετέχων. Η επιλογή αυτή ήταν η καταλληλότερη, καθώς η ιδιότητά μου ήταν εξ αρχής γνωστή στα μέλη, αλλά μου έδωσε και τη δυνατότητα να διατηρήσω την ιδιότητά μου ως «επισκέπτη», καταγράφοντας πληροφορίες, οι οποίες, αν υιοθετούσα διαφορετική προσέγγιση, θα ήταν δυσπρόσιτες.

---

⁷² Raymond L. Gold, "Roles in Sociological Field Observations," *Social Forces* 36, no. 3 (March 1958): 219-222.

Δύο ήταν οι βασικοί τρόποι καταγραφής πληροφοριών. Αφενός οι σημειώσεις πεδίου, αφετέρου η οπτικοακουστική καταγραφή. Σε ό,τι αφορά την οπτικοακουστική καταγραφή τηρήθηκαν οι δεοντολογικές προϋποθέσεις, με την υπογραφή εντύπων συναίνεσης και παραχώρησης άδειας χρήσης του οπτικοακουστικού υλικού που καταγράφηκε, από όλους τους συμμετέχοντες. Η άδεια αυτή αφορούσε τις λήψεις των προβών στο Δημοτικό Ωδείο Θεσσαλονίκης, τις λήψεις προβών και συναυλίας από το Αρχαίο Θέατρο Δίου, αλλά και τις βιντεοσκοπημένες ατομικές συνεντεύξεις που χρησιμοποιήθηκαν για τις ανάγκες του ντοκιμαντέρ «Piandaemonium».

Αξίζει να σημειωθεί η τήρηση των δεοντολογικών προϋποθέσεων λειτούργησε καθοριστικά, καθώς περιόρισε πιθανές επιφυλάξεις που εκδηλώθηκαν λόγω της παρουσίας του εξοπλισμού, επιτρέποντας την άμεση εξοικείωση με τη διαδικασία της οπτικοακουστικής καταγραφής.

5.3.2 Ημιδομημένες συνεντεύξεις

Βασικό εργαλείο για την συλλογή – διασταύρωση δεδομένων της έρευνας αποτέλεσαν οι ημιδομημένες συνεντεύξεις με μέλη του σχήματος αλλά και τους συνθέτες Κώστα Τσούγκρα, Σάββα Τσιλιγγιρίδη και τον μουσικολόγο Νίκο Πουλάκη. Συνεντεύξεις αυτού του τύπου, προκρίθηκαν ως η καταλληλότερη επιλογή, διότι μέσω αυτών παρέχεται ένας «οδηγός» ερωτήσεων-συζήτησης. Μέθοδος που και διασφαλίζει ότι ο ερευνητής θα συλλέξει τις απαραίτητες για αυτόν πληροφορίες, αλλά και του επιτρέπει ταυτόχρονα να προσαρμόσει και να «κατευθύνει» την συζήτηση ανάλογα με τον κάθε συνεντευξιαζόμενο.

Υπό όρους διευκολύνεται η παραγωγή λόγου και το ζητούμενο είναι η εμπιστοσύνη, σε όποιον βαθμό μπορεί αυτή να κερδηθεί/εξασφαλισθεί. Με την δημιουργία του κατάλληλου φιλικού κλίματος οι ομιλητές θα μοιραστούν ίσως λεπτομέρειες και βιώματα, που υπό άλλες συνθήκες δεν θα προέκυπταν.

Παρακάτω παρουσιάζεται ένας πίνακας με όλους τους συνεντευξιαζόμενους, την ιδιότητα τους, τον τρόπο καταγραφής πληροφοριών, την ημερομηνία και τον τόπο των συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της παρούσας μελέτης. Αξίζει να σημειωθεί η διαδικασία αυτή ξεκίνησε στις 27 Ιουλίου 2025 και ολοκληρώθηκε 4 Φεβρουαρίου 2026. Οι λήψεις πραγματοποιήθηκαν στην Θεσσαλονίκη και στο Λιτόχωρο. Ο Νίκος Πουλάκης, καθώς διαμένει στην Αθήνα, έστειλε το οπτικοακουστικό υλικό διαδικτυακά.

Πίνακας 24. Συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια της έρευνας του μουσικού συνόλου "Piandaemonium".

Όνοματεπώνυμο	Ιδιότητα σε σχέση με το σχήμα	Τρόπος καταγραφής	Ημερομηνία	Τόπος συνέντευξης
1. Δόμνα Ευνουχίδου	Ιδρύτρια – Εμπνεύστρια του συνόλου	A) Μαγνητοφώνηση B) Σημειώσεις Γ) Βιντεοσκόπηση Δ) Βιντεοσκόπηση	A) 07-12-2025 B) 27-01-2026 Γ) 03-02-2026 Δ) 04-02-2026	Θεσσαλονίκη
2. Αντώνης Ανισέγκος	Μέλος Piandaemonium	Βιντεοσκόπηση	30-07-2025	Λιτόχωρο
3. Ευτυχία Βενιωτά	Ιδρυτικό μέλος Piandaemonium	A) Μαγνητοφώνηση B) Βιντεοσκόπηση	A) 26-07-2025 B) 20-10-2025	A) Θεσσαλονίκη B) Θεσσαλονίκη
4. Βικτωρία Κιαζίμη	Μέλος Piandaemonium	Βιντεοσκόπηση	30-07-2025	Λιτόχωρο
5. Γιώργος Κωνσταντίνου	Μέλος Piandaemonium	Βιντεοσκόπηση	27-07-2025	Θεσσαλονίκη
6. Διονύσης Παντής	Μέλος Piandaemonium	Βιντεοσκόπηση	11-08-2025	Θεσσαλονίκη
7. Εύη Γιαμπούλου	Μέλος Piandaemonium	Βιντεοσκόπηση	31-07-2025	Λιτόχωρο
8. Θεοδωρής Τζοβανάκης	Ιδρυτικό μέλος Piandaemonium	Βιντεοσκόπηση	31-07-2025	Λιτόχωρο
9. Κώστας Χάρδας	Ιδρυτικό μέλος Piandaemonium	Βιντεοσκόπηση	31-07-2025	Λιτόχωρο
10. Μαρία Μυλαράκη	Μέλος Piandaemonium	Βιντεοσκόπηση	30-07-2025	Λιτόχωρο
11. Νίκος Ζαφρανάς	Ιδρυτικό μέλος Piandaemonium	Βιντεοσκόπηση	31-07-2025	Λιτόχωρο
12. Στέφανος Νάσος	Μέλος Piandaemonium	Βιντεοσκόπηση	31-07-2025	Λιτόχωρο
13. Χαράλαμπος Αγγελόπουλος	Ιδρυτικό μέλος Piandaemonium	A) Μαγνητοφώνηση B) Βιντεοσκόπηση	28-07-2025	Θεσσαλονίκη
14. Χρήστος Λενούτσος	Μέλος Piandaemonium	Βιντεοσκόπηση	31-07-2025	Λιτόχωρο
15. Σάββας Τσιλιγγιρίδης	Συνθέτης	A) Τηλεφωνική επικοινωνία - Βιντεοσκόπηση	A) 19-11-2025 B) 07-01-2026	Θεσσαλονίκη
16. Κώστας Τσουγκρας	Συνθέτης	Δια ζώσης	10-12-2025	Θεσσαλονίκη
17. Νίκος Πουλάκης	Μουσικολόγος – Διασκευαστής για το έργο άξιον εστί	A) Τηλεφωνική Επικοινωνία - B) Βιντεοσκόπηση	A) 20-12-2025 B) 29-12-2025	Αθήνα

Η προσέγγιση αυτή στηρίζεται στην πεποίθηση ότι η προφορική ιστορία δεν αποτελεί απλώς μια μέθοδο άντλησης πληροφοριών, αλλά και μια διαδικασία ανάδειξης της υποκειμενικότητας. Σύμφωνα με τον Portelli (1991)⁷³, οι προφορικές πηγές δεν παραθέτουν απλά γεγονότα, αλλά εμπεριέχουν τη νοηματοδότηση που δίνει ο άνθρωπος σε αυτά. Κατά κάποιο τρόπο η προσωπική μνήμη του καθενός «συνδιαλέγεται» με την ιστορία.

Η παραπάνω διαδικασία ενισχύθηκε μέσω της οπτικοακουστικής καταγραφής των συνεντεύξεων, με στόχο τη δημιουργία ενός ντοκιμαντέρ. Η επιλογή της κάμερας, αντί της απλής ηχητικής καταγραφής, εδράζεται στη θεωρία του Portelli (1991)⁷⁴, ο οποίος επισημαίνει ότι στοιχεία όπως ο τόνος της φωνής, οι παύσεις, οι δισταγμοί και ο ρυθμός της ομιλίας αποτελούν άυλες πληροφορίες, συντελώντας σε μια πιο ολοκληρωμένη αποτύπωση.

Συνεπώς, η οπτικοακουστική καταγραφή λειτούργησε καθοριστικά ώστε να αναδειχτούν πτυχές που στον γραπτό λόγο δεν θα αποτυπώνονταν με την ίδια ευστοχία.

5.3.3 Αρχειακό υλικό - Ψηφιακή έρευνα

Εκτός των συνεντεύξεων, συγκεντρώθηκε και αρχειακό υλικό το οποίο αποτέλεσε σημαντική παράμετρο διασταύρωσης, επιβεβαίωσης και συμπλήρωσης όσων είχαν λεχθεί.

Τρεις ήταν οι βασικές πηγές αρχειακού υλικού :

1. Προσωπικό αρχείου του Χαράλαμπου Αγγελόπουλου
2. Προσωπικό αρχείο της Ευτυχίας Βενιωτά
3. Ψηφιακή έρευνα

Η πρόσβαση στα προσωπικά αρχεία των δύο πιανιστών υπήρξε καθοριστικής σημασίας για την εξέλιξη της έρευνας. Μεγάλο μέρος των τεκμηρίων, σχετικά κυρίως με τα πρώτα χρόνια δραστηριοποίησης του σχήματος, δεν ήταν διαθέσιμο στο διαδίκτυο, γεγονός που καθιστούσε την μελέτη των φυσικών αρχείων αναγκαία. Πιο συγκεκριμένα τα αρχεία αυτά περιλάμβαναν προγράμματα συναυλιών, αφίσες, εισιτήρια, φωτογραφίες, αποκόμματα εφημερίδων με αφιερώματα, συνεντεύξεις, δελτία τύπου.

---

⁷³ Alessandro Portelli, "What Makes Oral History Different," in *The Death of Luigi Trastulli and Other Stories: Form and Meaning in Oral History* (Albany: State University of New York Press, 1991), 50.

⁷⁴ Portelli, "What Makes Oral History Different," 48.

Όσον αφορά την ψηφιακή έρευνα, αυτή επικεντρώθηκε πρωτίστως στο υλικό της επίσημης ιστοσελίδας του «Piandaemonium»⁷⁵, η οποία αποτέλεσε βασική πηγή για τη διασταύρωση και τη συμπλήρωση των στοιχείων της έρευνας. Τα στοιχεία αυτά αφορούσαν την λίστα ρεπερτορίου, και τους συμμετέχοντες μέχρι σήμερα. Από την ευρύτερη ψηφιακή έρευνα ανασύρθηκαν συνεντεύξεις και κάποιες αφίσες από συναυλίες του σχήματος.

Εικόνα 21. Φωτογραφία 1 της Κούλικα Χριστίνας, από το αρχείο της Ε. Βενιωτά που παραχωρήθηκε.

Εικόνα 22. Φωτογραφία 2 της Κούλικα Χριστίνας, από το αρχείο της Ε. Βενιωτά που παραχωρήθηκε.

---

⁷⁵ Piandaemonium, «Αρχική,» Επίσημη Ιστοσελίδα Piandaemonium, <https://www.piandaemonium.com>.

6. Προσωπικές τοποθετήσεις μελών

6.1 Εισαγωγή

Οι ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν στις ημιδομημένες συνεντεύξεις διαμορφώθηκαν με βάση τον κεντρικό στόχο της έρευνας, ο οποίος ήταν η πολυεπίπεδη κατανόηση και «απεικόνιση» του “Piandaemonium”.

Για να επιτευχθεί αυτό, κρίθηκε απαραίτητος ο προσχεδιασμός ερωτήσεων, ώστε να καλυφθούν όλες οι πτυχές που συνθέτουν την ταυτότητα του συνόλου.

Οι ερωτήσεις οργανώθηκαν στις εξής θεματικές :

1. Ίδρυση – Ιστορική αναδρομή
2. Η δυναμική της ομάδας και η επίδραση της Δόμνας Ευνουχίδου
3. Ρεπερτόριο και συνεργασίες
4. Εσωτερική δομή – οργάνωση συνόλου
5. Καλλιτεχνικοί στόχοι – μελλοντικές προοπτικές
6. Προσωπικές τοποθετήσεις και εμπειρίες.
7. Οργάνωση συναυλιών
8. Καλλιτεχνική ταυτότητα

Η συγκεκριμένη κατηγοριοποίηση αποδείχθηκε ιδιαίτερα αποτελεσματική, εξυπηρετώντας και την συγκριτική ανάλυση των απαντήσεων και οδηγώντας σε μια τεκμηριωμένη και ολοκληρωμένη κατανόηση του ζητουμένου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι αν και ο αριθμός των ερωτήσεων που αντιστοιχούν στην εκάστοτε κατηγορία ήταν μεγαλύτερος, εν τέλει μόνο ένα μέρος αυτών χρησιμοποιήθηκε στις συνεντεύξεις. Η επιλογή αυτή προέκυψε από το γεγονός ότι πολλά ερωτήματα απαντήθηκαν πριν από τις συνεντεύξεις, μέσω της επιτόπιας έρευνας.

Παρακάτω καταγράφονται οι θεματικές και οι ερωτήσεις αυτών :

Πίνακας 25. Ερωτήσεις που τέθηκαν στα πλαίσια της θεματικής Ίδρυση -Ιστορική αναδρομή.

1^η Θεματική Ίδρυση – Ιστορική αναδρομή
Πότε και πώς έγινες μέλος του συνόλου ; Ποια τα συναισθήματα σου ;
Πώς ήταν η πρώτη σου συναυλία ως εκτελεστή με το σύνολο ;
Πώς ήταν η πρώτη συναυλία, το 1998 στην αίθουσα τελετών του Α.Π.Θ. ;
Ποιο ή ποια θεωρείς ότι υπήρξαν κομβικά σημεία για την εξέλιξη του σχήματος ;
Πώς δημιουργήθηκε το σύνολο ;

Πίνακας 26. Ερωτήσεις που τέθηκαν στα πλαίσια της ενότητας "Η δυναμική της ομάδας και η επίδραση της Δόμνας Ευνουχίδου".

2^η Θεματική Η δυναμική της ομάδας και η επίδραση της Δόμνας Ευνουχίδου
Πώς εξελίσσονται οι πρόβες σας ;
Μίλησέ μας για τη δυναμική του σχήματος
Ξεχωρίζεις κάποια αστεία στιγμή ;

Πίνακας 27. Ερωτήσεις που τέθηκαν στα πλαίσια της θεματικής Ρεπερτόριο κα ισυνεργασίες.

3^η Θεματική Ρεπερτόριο και συνεργασίες
Έχεις συνθέσει για το σύνολο ; Αν ναι, πώς λεγόταν το έργο σου ;
Έχεις παίξει το έργο σου με το σύνολο ; Αν ναι πότε έγινε αλλά και πώς ένιωσες ;
Μίλησέ μας για το ρεπερτόριο του συνόλου συνολικά.
Σου λείπει κάτι από το ρεπερτόριο ;
Πώς είναι να συνθέτεις, διασκευάζεις έργα για ένα τέτοιο σύνολο ;
Σε δυσκολεύει κάτι περισσότερο από ότι συνήθως ;
Ποιες οι δυσκολίες, όταν πρόκειται για διασκευές σε ένα τέτοιο σύνολο ;

Πίνακας 28. Ερωτήσεις που τέθηκαν στα πλαίσια της θεματικής "Εσωτερική δομή – οργάνωση συνόλου".

4^η Θεματική Εσωτερική δομή – Οργάνωση συνόλου
Πώς λειτουργείτε ως σύνολο ;
Μίλησε μας για την ανάληψη καθηκόντων. Ποιες οι αρμοδιότητες του καθενός ; Ίσχυε κάτι διαφορετικό όταν ήταν μέλος ακόμη η ιδρύτρια του συνόλου ,Δόμνα Ευνουχίδου ;

Πίνακας 29. Ερώτηση που τέθηκε στα πλαίσια της θεματικής "Καλλιτεχνικοί στόχοι - Μελλοντικές προοπτικές".

5^η Θεματική Καλλιτεχνικοί στόχοι – Μελλοντικές προοπτικές
Ποιο πιστεύεις θα ήταν το επόμενο βήμα – στόχος για το σύνολο ;

Πίνακας 30. Ερωτήσεις που τέθηκαν στα πλαίσια της ενότητας " Προσωπικές τοποθετήσεις και εμπειρίες".

6^η Θεματική
Προσωπικές τοποθετήσεις και εμπειρίες
Τι είναι το “Piandaemonium” για εσένα ; Πώς νιώθεις που παίζεις στο σύνολο ;
Έχεις άλλη παρόμοια εμπειρία με τέτοια σχήματα ;
Πώς μελετάς τα έργα σου, ποια η διαδικασία της μελέτης ;
Πώς θα χαρακτήριζες το σύνολο ;
Πώς ήταν η πρώτη σου συναυλία ως μαέστρου ;
Έχεις να πεις κάτι για την κ. Ευνουχίδου ;
Πώς ένιωσες όταν σου έγινε η πρόταση να τους διευθύνεις ;
Ποια είναι μια δυσκολία που αντιμετωπίζετε συχνά ;
Ποια συναυλία θυμάσαι και γιατί ;
Σου λείπει κάτι από το σύνολο ;
Πώς είναι να παίζεις σε ένα τέτοιο σύνολο, σου λείπει κάτι ;
Ποιες αρχές έθεσε η Δόμνα Ευνουχίδου από την ίδρυση κιόλας του συνόλου, που έχουν συμβάλει στον τρόπο λειτουργίας και εξέλιξης του σχήματος ;
Τι έχετε να πείτε για την σύμπραξη όλων αυτών των εκτελεστών – πιάνων ;
Πείτε μας μερικά λόγια για το “Αξιον εστί»
Ποια πιστεύετε ότι είναι η σχέση του σχήματος με το κοινό ;

6.2 Το “Piandaemonium” μέσα από την οπτική των μελών

Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται οι τοποθετήσεις των μελών σχετικά με την οπτική τους για το “Piandaemonium”, όπως αυτές καταγράφηκαν μέσα από τις ημιδομημένες συνεντεύξεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι σχεδόν σε όλους του συμμετέχοντες τέθηκαν οι ίδιες ή παρεμφερείς ερωτήσεις, ώστε να προκύψει μια ολοκληρωμένη αποτύπωση των απόψεων. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν, αφορούσαν τις διάφορες πτυχές της συμμετοχής τους στο σύνολο. Πιο συγκεκριμένα αφορούν την προσωπική τους εμπειρία και τα συναισθήματά τους, την αντίληψή τους για την ταυτότητα του συνόλου, τις «προκλήσεις» που αντιμετωπίζουν αλλά και την σχέση του σχήματος με το κοινό.

Ξεκινώντας από την εμπειρία της συμμετοχής, αυτή συνολικά θεωρείται μια μοναδική και πλήρης μουσική εμπειρία. Η μόνη σχετική παρατήρηση τέθηκε από τον Θ. Τζοβανάκη, και αφορά την έλλειψη της πιανιστικής «πρόκλησης». Συγκεκριμένα υπογραμμίζει ότι η εμπειρία του μερικές φορές χαρακτηρίζεται από την απουσία έργων που θα απαιτούσαν υψηλή πιανιστική δεξιοτεχνία, δημιουργώντας την προσδοκία της τεχνικής υπέρβασης . Πιθανώς η εξασφάλιση και αυτής της παραμέτρου να ήταν ιδιαίτερα δύσκολη , αν αναλογιστούμε τον ήδη μεγάλο όγκο δυσκολιών προς διαχείριση.

Ωστόσο η σύμπραξη αυτή δεν αποτελεί αποκλειστικά έναν «χώρο» άρτιας μουσικής εκτέλεσης αλλά μια κοινότητα, όπου οι φιλικές σχέσεις, ο αλληλοσεβασμός και η συνεργατικότητα αποτέλεσαν και εξακολουθούν να αποτελούν, θεμέλια ενός γόνιμου μουσικού περιβάλλοντος. Πρόκειται για ένα «περιβάλλον» στο οποίο οι μουσικοί βιώνουν τη μουσική ως συλλογική εμπειρία, με έντονο το αίσθημα της συνεργασίας και της αμοιβαίας ανταλλαγής ιδεών. Αυτή η βιωματική εμπειρία αναδεικνύει άμεσα τα ιδιαίτερα γνωρίσματα του συνόλου, τα οποία συντελούν και στην ταυτότητα του.

Η χρήση του όρου «ταυτότητα» του συνόλου είναι δύσκολο να προσδιοριστεί με ακρίβεια. Μέσα από τις συνεντεύξεις το σύνολο χαρακτηρίζεται ως «μοναδικό», «σπάνιο», «εντυπωσιακό», «παρέα φίλων και καλών συνεργατών, με ένα κοινό όραμα». Όλα τα παραπάνω, περιγράφονται εύστοχα με την πρόταση «Μια αγαπημένη παρέα μουσικών καταπολεμά την μοναχικότητα του πιανίστα, δημιουργεί μία ορχήστρα πιάνων και επιχειρεί να επαναπροσδιορίσει μέσα σε ένα νέο πλαίσιο τον παραδοσιακό πιανιστικό ήχο.»⁷⁶

Βέβαια η ταυτότητα αυτή συνεπάγεται και κάποιες τεχνικές δυσκολίες, με κυριότερες ίσως τον «απόλυτο» συντονισμό και την ομαλή συνεργασία μεταξύ των μελών. Ο επαναπροσδιορισμός του παραδοσιακού πιανιστικού ήχου, όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη παράγραφο, σημαίνει ότι το εκάστοτε έργο δεν προορίζεται για προσωπική εκτέλεση, αλλά προϋποθέτει αναπροσαρμογή ώστε να αξιοποιηθούν τα πιάνα και οι εκτελεστές ως ένα όργανο.

Το ζήτημα του συντονισμού αναφέρθηκε από όλα τα μέλη σημειώνοντας ότι αν και επιτυγχάνεται σε ικανοποιητικό βαθμό, θα μπορούσε να επιτευχθεί με μεγαλύτερη ακρίβεια. Αυτή η επιδίωξη απαιτεί περισσότερο διαθέσιμο χρόνο ομαδικής ενασχόλησης, προϋπόθεση δύσκολη να εξασφαλιστεί, αφενός επειδή τα μέλη διαμένουν σε διαφορετικά μέρη, άρα οι κοινές συναντήσεις χρειάζονται καλό προγραμματισμό, αφετέρου ο διαθέσιμος χρόνος πριν από κάθε επικείμενη συναυλία είναι ιδιαίτερα περιορισμένος.

Μια ακόμα μείζων δυσκολία, η οποία κάθε φορά έρχεται στο προσκήνιο, είναι βέβαια η εύρεση έξι πιάνων. Το ζήτημα αυτό ταλανίζει το σχήμα όχι μόνο για την πραγμάτωση των προβών, αλλά και για την εκάστοτε συναυλία, καθώς στην Ελλάδα δεν υπάρχει χώρος που να διαθέτει τόσα πιάνα, εκτός ίσως από το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών. Συνεπώς τις περισσότερες φορές εξασφαλίζουν την ενοικίαση ή και τον δανεισμό πιάνων, είτε από καταστήματα μουσικών οργάνων, είτε από φορείς, για παράδειγμα δημοτικά ωδεία, συλλόγους ή όποιον φορέα μπορεί να διαθέσει κάποιο πιάνο με ουρά.

Προς την πληρέστερη αποτύπωση της «ταυτότητας» του “Piandaemonium”, συστατικό και αναπόσπαστο στοιχείο, είναι το κοινό που παρακολουθεί τις συναυλίες. Σύμφωνα με όσα έχουν λεχθεί, προσελκύεται ένα ευρύ κοινό, όχι αποκλειστικά κλασικής μουσικής, αλλά ποικίλων μουσικών προτιμήσεων και ευρέος ηλικιακού φάσματος, που «αγκαλιάζει» κάθε έργο που παρουσιάζεται. Ας μην ξεχνάμε ότι η λίστα ρεπερτορίου του σχήματος

---

⁷⁶ Σειρά συνεντεύξεων Piandaemonium (Θεσσαλονίκη και Λιτόχωρο, 2025–2026).

περιλαμβάνει από έργα κλασικής μουσικής, γνωστά και αγαπητά στο ευρύ κοινό, όπως το “An American in Paris – G. Gershwin”, σε μεταγραφή του Θ. Κοτεπάνου, μέχρι έργα σύγχρονης μουσικής ελλήνων συνθετών.⁷⁷

Τα έργα σύγχρονης μουσικής συχνά καθιστούν δυσκολότερη την ακρόασή τους διότι ο κάθε συνθέτης μέσω ασυνήθιστων ρυθμικών δομών, ασυνήθιστης αρμονίας, πειραματικών ηχητικών τεχνικών, δημιουργεί κάποιες φορές την αίσθηση του «ανοίκειου», γεγονός που ενισχύει την δυσκολία της κατανόησης του εκάστοτε έργου κάποιες φορές. Ωστόσο στην περίπτωση του “Piandaemonium”, αυτοί οι παράγοντες δεν λειτουργούν αποτρεπτικά, όπως συχνά συμβαίνει, αντιθέτως το κοινό ανταποκρίνεται θετικά.

Κατά την προσωπική μου άποψη, βασικός παράγοντας της ένθερμης ανταπόκρισης του κοινού, εκτός του ηχητικού αποτελέσματος, είναι ότι η σύμπραξη τόσων πιάνων και εκτελεστών συνιστά ένα θέαμα εντυπωσιακό και καθηλωτικό για τον θεατή.

6.3 Ξεχωριστές στιγμές

Κατά τη διάρκεια των ημίδομημένων συνεντεύξεων, τα μέλη ρωτήθηκαν ποιες εμπειρίες τους θα ξεχώριζαν. Οι απαντήσεις ήταν ποικίλες με κύριο προσανατολισμό στην ανάμνηση κάποιας συναυλίας. Συνεπώς διαμορφώθηκε ένα βασικό ερώτημα : «Ποιά συναυλία, και για ποιους λόγους, θα ξεχωρίζατε ; ».

Η πρώτη εμπειρία κάθε μέλους φαίνεται να κατέχει ξεχωριστή θέση στην μνήμη του. Όλες οι πρώτες εμπειρίες λειτουργούν ως σημείο αναφοράς για τους ίδιους. Στην εμπειρία αυτή δεν αναφέρονται αποκλειστικά στην εμφάνισή τους στην συναυλία που ξεχωρίζουν, αλλά διηγούνται όλη την διαδικασία μέχρι να φτάσουν στην τελική εμφάνιση επί σκηνής. Περιγράφουν την εμπειρία τους ολιστικά, ξεκινώντας με τη σειρά, από την πρόσκληση συνεργασίας, την προσωπική τους μελέτη-προετοιμασία, τις ομαδικές πρόβες, καταλήγοντας στην εμφάνισή τους επί σκηνής.

Εκτός των «πρώτων εμπειριών», η θεματική αυτή από πολλούς εμπλουτίζεται με τις συναυλίες που έλαβαν χώρα σε αρχαία θέατρα. Πιο συγκεκριμένα στο Μικρό θέατρο αρχαίας Επιδαύρου στα πλαίσια του φεστιβάλ Επιδαύρου το 2006, στο αρχαίο θέατρο Φιλίππων στην Καβάλα στα πλαίσια ατομικής συναυλίας μέσω του προγράμματος «Όλη η Ελλάδα ένας πολιτισμός» το 2023, και την τελευταία τους, μέχρι την παρούσα έρευνα, συναυλία, στο Ελληνιστικό θέατρο Δίου, πάλι στα πλαίσια του προγράμματος «Όλη η Ελλάδα ένας πολιτισμός», το 2025.

---

⁷⁷ Θεωρήσης Τζοβανάκης, συνέντευξη από την Κούλικα Χριστίνα, Λιτόχωρο, 30 Ιουλίου, 2025.

Εκτός των προαναφερόμενων τα μέλη αναφέρουν και άλλες συναυλίες που ξεχώρισαν. Ωστόσο αυτές δεν μπορούν να κατηγοριοποιηθούν όπως οι παραπάνω. Η επιλογή τους βασίζεται κυρίως σε προσωπικούς λόγους, καθώς ο καθένας επισημαίνει διαφορετικές εμπειρίες ανάλογα με τις συνθήκες των συναυλιών, τους χώρους αυτών, την συναισθηματική του κατάσταση και τα έργα που παρουσιάστηκαν.

7. Σχεδιασμός – υλοποίηση Ντοκιμαντέρ

7.1 Αρχικό πλαίσιο του Ντοκιμαντέρ

Βασικός σκοπός της υλοποίησης του Ντοκιμαντέρ είναι η δημιουργία ενός οπτικοακουστικού αρχείου, μέσω του οποίου θα αποτυπώνεται με την μεγαλύτερη δυνατή αντικειμενικότητα – αυθεντικότητα, η ταυτότητα του σχήματος.

Το αρχείο αυτό στοχεύει στην καταγραφή – αποτύπωση της ιστορίας και της πορείας του σχήματος, των κομβικών σημείων για την εξέλιξή του και –πολύ σημαντικό- των σχέσεων μεταξύ των μελών. Σχέσεις οι οποίες, αν και δεν καθορίζουν αποκλειστικά, ωστόσο επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την δυναμική και κατ' επέκταση την λειτουργία του συνόλου. Διαπροσωπικοί δεσμοί που ενισχύουν την αλληλουποστήριξη, την ομαδικότητα, την συνεργασία και γενικότερα το «εμείς» και όχι το «εγώ», όπως ίσως έχει συνηθίσει το «εγώ» ένας πιανίστας.

Ακόμα, βασική επιδίωξη ήταν η αποτύπωση των σκέψεων των μελών, η έκθεση προσωπικών απόψεων σχετικά με την λειτουργία του σχήματος, την λήψη αποφάσεων, την επιλογή του ρεπερτορίου, την οργάνωση συναυλιών, τους μελλοντικούς στόχους, τις φιλοδοξίες, γενικότερα οτιδήποτε μπορεί να απασχολήσει το σύνολο.

Στόχος μου ήταν να αποτυπωθούν όλα τα παραπάνω με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια, αποφεύγοντας ένα αποτέλεσμα με σημαντικές ελλείψεις

Το τελικό παραδοτέο που προκύπτει συνθέτει, πιστεύω, όλα τα προαναφερόμενα και δημιουργεί ένα ολιστικό πορτρέτο, παρουσιάζοντας το σχήμα όχι μόνο ως ένα σύνολο αναπαραγωγής μουσικής ερμηνείας, αλλά ως «ζωντανό οργανισμό» με μοναδική δυναμική, όπως προκύπτει από τις προσωπικότητες που αλληλεπιδρούν και εξελίσσονται. Αυτή η «καταγραφή» καθιστά το αρχείο αυτό χρήσιμο όχι μόνο για εμένα ή βέβαια για το άμεσα ενδιαφερόμενο σύνολο, αλλά και για οποιονδήποτε θελήσει να ανατρέξει και να μελετήσει για το “Piandaemonium”.

Συνεπώς η σε βάθος μελέτη της ιστορίας του συνόλου, η συστηματική έρευνα με όσο το δυνατόν πιο άρτιο προσχεδιασμό, αλλά και η φυσική-άλλωστε και αναπόφευκτη-προσωπική επαφή μαζί τους, αποτέλεσαν θεμελιώδεις παράγοντες για την υλοποίηση του Ντοκιμαντέρ.

7.2 Σχεδιασμός συλλογής υλικού

Η διαδικασία συλλογής υλικού αποτέλεσε ένα από τα πιο απαιτητικά στάδια της δημιουργίας του Ντοκιμαντέρ. Αρχική και βασικότερη δυσκολία ήταν η πρώτη επαφή με κάποιο μέλος του σχήματος, καθώς αν και πρόθυμοι και ενημερωμένοι κάποιοι για την πρόθεση μου, δεν κατάφερα να έχω ούτε κάποια τηλεφωνική επικοινωνία. Το ζήτημα αυτό αργότερα λύθηκε, καθώς κατάφερα να επικοινωνήσω τηλεφωνικά με τον κ. Αγγέλοπουλο, γεγονός που διευκόλυνε κατά πολύ την ερευνητική διαδικασία. Από τη στιγμή που τον ενημέρωσα ότι αφορά την διπλωματική μου εργασία, μου έδωσε την άδεια να παρακολουθήσω τις γενικές πρόβες που θα έκαναν εκείνο το διάστημα στην Θεσσαλονίκη.

Η συλλογή – εγγραφή του οπτικοακουστικού υλικού ξεκίνησε στις 26 Ιουλίου του 2025 στο Δημοτικό ωδείο Θεσσαλονίκης, 10:00 π.μ. , όπου θα λάμβανε χώρα η γενική πρόβα του σχήματος εν όψει της επικείμενης συναυλίας, «Άξιον εστί», στις 30 και 31 Ιουλίου στο Ελληνιστικό Θέατρο Δίου. Οι πρόβες ήταν πολύωρες. Ξεκίνησαν στις 24 Ιουλίου και ολοκληρώθηκαν στις 28 με διπλή πρόβα, πρωί και απόγευμα, καθώς στις 29 το σύνολο θα αναχωρούσε από την Θεσσαλονίκη με προορισμό το Λιτόχωρο, για να γίνει το απόγευμα της ίδιας μέρας η γενική πρόβα στο Ελληνιστικό Θέατρο Δίου.

Πριν ξεκινήσω την επιτόπια έρευνα, είχε προηγηθεί διαδικτυακή έρευνα, συγκεντρώνοντας και οργανώνοντας πληροφορίες σχετικά με τυχόν συνεντεύξεις, συναυλίες, ηχογραφήσεις, βίντεο, τα μέλη, τους συνεργάτες, το ρεπερτόριο , γενικότερα οτιδήποτε ήταν σχετικό με το σύνολο, ώστε να έχω μια σφαιρική εικόνα για την μέχρι σήμερα πορεία τους. Η μελέτη αυτή ήταν ιδιαίτερα σημαντική, γιατί μου έδωσε τη δυνατότητα να οργανώσω και να καταγράψω, χωρισμένες σε θεματικές ενότητες, πιθανές ερωτήσεις που θα έθετα στα μέλη στα πλαίσια των ατομικών τους συνεντεύξεων. Μέσα από την διαδικτυακή αναζήτηση μπήκα στην διαδικασία να καταγράψω και ένα αρχείο συναυλιών, κάτι που απουσίαζε από την επίσημη ιστοσελίδα τους. Ότι υλικό συγκέντρωσα και οργάνωσα ως αρχείο, μου φάνηκε ιδιαίτερα χρήσιμο, όχι μόνο για να έχω μια σαφή εικόνα αλλά και διότι πολλές φορές, κατά τη διάρκεια συζητήσεων, συνεντεύξεων, χρειάστηκε να ανατρέξω σε αυτό, ώστε να διευκολύνω την εκάστοτε διαδικασία υπενθυμίζοντας ή συμπληρώνοντας πληροφορίες.

Το επόμενο βήμα μετά την προπαρασκευαστική μελέτη ήταν να σκεφτώ πώς θα ήταν το τελικό αποτέλεσμα, τι αισθητική θέλω να έχει, πόσο κατευθυνόμενη, ή και όχι, θα είναι η κάθε συνέντευξη, αν θα απαντάνε όλοι στα ίδια ερωτήματα. Σκέψεις, ενδοιασμοί και απορίες, οι οποίες επί της ουσίας απαντήθηκαν, όταν ξεκίνησε πρακτικά η οπτικοακουστική καταγραφή.

Αρχικά είχα σκεφτεί να γίνουν ραντεβού με το κάθε μέλος ξεχωριστά εκτός πρόβας, σε ένα πιο χαλαρό πλαίσιο, προκειμένου να είναι πιο ελεγχόμενο και για εμένα αλλά και για να μην υπάρχει πίεση από εξωτερικούς παράγοντες. Ωστόσο η πραγματικότητα αποδείχθηκε διαφορετική. Από την στιγμή που βρέθηκα στον χώρο των προβών στην Θεσσαλονίκη, αλλά και στο Λιτόχωρο, καθώς και στη συναυλία, ή σε παράπλευρες συναθροίσεις, όλα ήταν ρευστά και εξελίσσονταν με έναν ρυθμό, άμεσα σχετιζόμενο με τις όποιες απαιτήσεις της επικείμενης συναυλίας. Έτσι οι συνεντεύξεις δεν πραγματοποιήθηκαν με την

προσχεδιασμένη εκδοχή αλλά προέκυπταν αυθόρμητα, επί τόπου, ανάμεσα στις πρόβες, στα διαλείμματα, στον ελεύθερο χρόνο των ερμηνευτών στο Λιτόχωρο.

Ωστόσο υπήρξαν και κάποιες συμπληρωματικές συνεντεύξεις στην Θεσσαλονίκη, από τον Σεπτέμβριο του 2025 μέχρι και τις 4 Φεβρουαρίου του 2026, με τους Διονύση Παντή, Σάββα Τσιλιγγιρίδη, Νίκο Πουλάκη, Κώστα Τσούγκρα, Ευτυχία Βενιωτά και Δόμνα Ευνουχίδου.

Αν και η τελική προσέγγιση απείχε από τον αρχικό σχεδιασμό, αποδείχθηκε ιδιαίτερα γόνιμη, επιτρέποντας μου να αποτυπώσω πιο αυθόρμητες αντιδράσεις και τοποθετήσεις, συναισθήματα, χωρίς να υπάρχει η πίεση μιας «επίσημης συνέντευξης». Η προσέγγιση αυτή σε συνδυασμό με την διαχείριση που είχα απέναντι στην όλη διαδικασία, δηλαδή να παραμείνω διακριτική και μη παρεμβατική στην φυσική ροή των γεγονότων, έχοντας έναν υποστηρικτικό και όχι παρεμβατικό-απόσυντονιστικό ρόλο, ήταν ιδιαίτερα βοηθητική τόσο για εμένα όσο και για τους συνεντευξιαζόμενους.

7.3 Συλλογή οπτικοακουστικού υλικού

Για το πρακτικό μέρος της συλλογής του οπτικοακουστικού υλικού, χρειάστηκε να εξασφαλίσω τον απαραίτητο υλικοτεχνικό εξοπλισμό. Αρχικά προσπάθησα να βρω μια κάμερα υψηλής ανάλυσης λόγω όμως περιορισμένου χρόνου, κόστους αλλά και πιθανών δυσκολιών χειρισμού, δεν ήταν εφικτό. Επίσης δεδομένων των ιδιαίτερων συνθηκών και με στόχο να παραμείνω διακριτική στους χώρους δράσης του συνόλου, επέλεξα έναν εξοπλισμό ευέλικτο και πρακτικό.

Για τη λήψη πλάνων χρησιμοποιήθηκε το κινητό μου, μοντέλου Samsung Galaxy A52s, ένας τρίποδας για σταθεροποίηση των πλάνων, μια φωτογραφική μηχανή Canon, για τη λήψη κοντινών πλάνων με καλύτερη ανάλυση, μικρόφωνα πέτου, Boya BY – V20 Type C ασύρματα, για καλύτερη καταγραφή του ήχου και ένα φορητό φώς, ώστε σε περίπτωση που δεν υπήρχε «πρόσβαση» σε φυσικό φώς να εξασφαλίζα το καλύτερο δυνατό οπτικό αποτέλεσμα. Ο συγκεκριμένος εξοπλισμός, που δεν απαιτούσε κάποια ειδική τεχνογνωσία, μου έδωσε την δυνατότητα να παραμείνω διακριτική και μη παρεμβατική στην φυσική ροή των γεγονότων, αλλά και να επικεντρωθώ στην συλλογή οπτικοακουστικού υλικού. Κάποιες άλλες δυσκολίες που προέκυψαν στην διαδικασία υλοποίησης του Ντοκιμαντέρ, αφορούσαν τεχνικές δυσκολίες χειρισμού του προγράμματος, Adobe Premiere Pro. Χάρη στην βοήθεια της Ιουστίνης Δρακουλάκου, με την ιδιότητα της φωτογράφου, οι τεχνικές αυτές δυσκολίες περιορίστηκαν σε μεγάλο βαθμό

Η διαδικασία της οπτικοακουστικής καταγραφής χωρίστηκε σε τρεις διακριτές φάσεις. Η πρώτη ήταν το διάστημα 26-28/7/2025 στο Δημοτικό Ωδείο Θεσσαλονίκης, η δεύτερη στο Λιτόχωρο και στο Ελληνιστικό θέατρο Δίου από τις 29 Ιουλίου με 1 Αυγούστου, και η τρίτη ήταν ξανά στην Θεσσαλονίκη και διήρκησε μέχρι και τις αρχές του Φεβρουαρίου, περιλαμβάνοντας συμπληρωματικές λήψεις, συνεντεύξεις και αρχειακό υλικό.

Η τεχνική υποστήριξη στο στάδιο αυτό δεν ήταν ιδιαίτερα απαιτητική, καθώς είχα εξασφαλίσει έναν καθαρό ήχο -χάρη στα μικρόφωνα πέτου που δεν απαιτούσαν κάποια ειδική τεχνογνωσία- και καθαρές λήψεις με το κινητό μου, επίσης οικείο στον χειρισμό. Συνεπώς μην έχοντας να ασχοληθώ τόσο με τα τεχνικά ζητήματα, προσπαθούσα πάντα να εξασφαλίσω ότι θα είναι καλά στερεωμένα τα μικρόφωνα, για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα, και ότι η λήψη θα γινόταν με φυσικό φως, για αυτό και οι περισσότερες συνεντεύξεις έγιναν κατά τη διάρκεια της ημέρας σε εσωτερικούς χώρους που εισχωρούσε το φυσικό φως, σε συνδυασμό με ένα επιλεγμένο αισθητικά οπτικό υπόβαθρο.

Παράλληλα με τα προηγούμενα, απαιτητική και χρονοβόρα διαδικασία αποδείχτηκε η αρχειοθέτηση των νέων κάθε φορά δεδομένων. Μετά από κάθε συνάντηση-πρόβα αρχειοθετούσα το υλικό αμέσως –οπωσδήποτε πριν από κάθε επόμενη- διαφορετικά η διαδικασία θα γινόταν ιδιαίτερα κουραστική. Ο τρόπος αυτός αποδείχθηκε αρκετά γόνιμος αφενός επειδή αποφεύχθηκε η απώλεια δεδομένων, αφετέρου γνώριζα ανά πάσα στιγμή τις ληφθείσες πληροφορίες, που έδιναν «εικόνα» για τις ανάγκες σχεδιασμού των επόμενων συνεντεύξεων. Στόχος μου ήταν να έχω την οπτική των μελών τόσο για τις ίδιες θεματικές, όσο και για διαφορετικές που δεν αφορούσαν όλους τους συμμετέχοντες, οπότε η αρχειοθέτηση ήταν ιδιαίτερα– βοηθητική ώστε να εξασφαλιστεί η ποικιλομορφία.

7.4 Επεξεργασία – Εξαγωγή τελικού υλικού.

Το παρόν κεφάλαιο εξετάζει την διαδικασία επεξεργασίας και εξαγωγής του τελικού οπτικοακουστικού υλικού. Αναλύονται οι επιλογές που αφορούν τη σειρά συρραφής των λήψεων, τον ρυθμό εναλλαγής αυτών, τις παρεμβάσεις επεξεργασίας σε εικόνα και ήχο αλλά και τις τεχνικές προκλήσεις που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Όλα τα προαναφερόμενα έγιναν με το πρόγραμμα Adobe Premiere Pro, με στόχο την βελτιστοποίηση της ποιότητας του υλικού χωρίς να αλλοιωθεί το περιεχόμενο.

Η διαδικασία συρραφής του οπτικοακουστικού υλικού βασίστηκε σε δύο βασικούς άξονες. Ο πρώτος αφορούσε την χρονολογική σειρά των γεγονότων, από την ίδρυση του συνόλου μέχρι σήμερα, και ο δεύτερος την εξασφάλιση μιας νοηματικά λογικής αλληλουχίας των λήψεων. Αν και οι θεματικές ενότητες είχαν προσχεδιαστεί, η δυσκολία προέκυψε στον εσωτερικό τους «σχεδιασμό». Η δυσκολία αυτή έγκειται στο γεγονός ότι οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν ήταν ημιδομημένες και η κάθε μία είχε διαφορετική δομή και περιεχόμενο. Συνεπώς συχνά κρίθηκε απαραίτητη η παρέμβαση για σύμπτυξη, με την περικοπή επαναλήψεων ή πλεονασμών, για περιορισμό εν τέλει της διάρκειας των συνεντεύξεων, ώστε και ο ρυθμός εναλλαγής σκηνών να επιταχυνθεί για να μην κουράζεται ο θεατής, παράλληλα και ο στόχος για ρέουσα νοηματική αλληλουχία να επιτευχθεί.

Η οργάνωση του οπτικοακουστικού υλικού βασίστηκε στις εξής θεματικές ενότητες με τη σειρά :

1. Εισαγωγή
2. Ίδρυση – Ιστορική αναδρομή
  - 2α - Για τη δημιουργία του συνόλου
  - 2β - Για την πρώτη συναυλία
3. Πώς βγήκε το όνομα
4. Αρμοδιότητες
5. Για την Δόμνα
6. Η Δυναμική του συνόλου
7. Κομβικά σημεία
8. Ρεπερτόριο
9. Προσωπικές τοποθετήσεις
10. Καλλιτεχνικοί στόχοι μελλοντικές προοπτικές
11. Τίτλοι τέλους

Αυτός ο σχεδιασμός εξασφάλισε ότι κάθε ενότητα παραμένει σαφής και η μετάβαση από τη μία στην άλλη γίνεται ομαλά, με λογική και νοηματική ακολουθία.

Μέσα σε κάθε ενότητα οι αντίστοιχες λήψεις επιλέχθηκαν με βάση το περιεχόμενό τους και την δυνατότητα τους να υποστηρίξουν την ροή της αφήγησης. Συχνά προέκυπτε η δυσκολία ότι ένα, δύο ή και παραπάνω μέλη είχαν παρόμοιο περιεχόμενο στην απάντησή τους. Σε αυτές τις περιπτώσεις επιλέχθηκαν οι πιο ξεκάθαρες νοηματικά τοποθετήσεις. Ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στις λήψεις που λειτούργησαν ως νοηματικές «γέφυρες» για κάθε επόμενη ενότητα, ώστε η μετάβαση να γίνεται ομαλά και να προετοιμάζει τον θεατή.

Σχετικά με τον ρυθμό εναλλαγής των λήψεων έγινε περικοπή κάποιων φράσεων στην αρχή ή στο τέλος κάθε λήψης, όταν ο συνεντευξιαζόμενος ξέφευγε από την θεματική της ερώτησης και τα λεγόμενά του μας απομάκρυναν νοηματικά. Βασική επιδίωξη αυτής της παρέμβασης ήταν αφενός να διατηρηθεί η αυθεντικότητα και η πληρότητα των απαντήσεων των μελών, αποτυπώνοντας με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συνέπεια και σεβασμό την πραγματικότητα και αφετέρου ο ταχύτερος ρυθμός εναλλαγής των λήψεων. Ωστόσο για να ενισχυθεί η παρακολούθηση προστέθηκαν φωτογραφίες και πλάνα αρχείου, τα οποία συνόδευαν τα λεγόμενα των συμμετεχόντων. Η εκάστοτε τοποθέτηση τους βασίστηκε στην αισθητική και τη νοηματική σύνδεση του ακουστικού με το οπτικό ερέθισμα, ενισχύοντας έτσι την ροή της αφήγησης.

Κατά την επεξεργασία, τεχνικά θέματα, που αφορούσαν κυρίως τα χρώματα και τον φωτισμό όπως και την ποιότητα του ήχου των πλάνων, χρειάστηκαν μικρές μόνο διαφοροποιήσεις. Χάρη στην προσεκτική καταγραφή του ήχου και της εικόνας κατά τη διάρκεια των λήψεων, οι ανάγκες για εκτεταμένες εκ των υστέρων διορθώσεις είχαν περιοριστεί εξ αρχής σε μεγάλο βαθμό. Οι βελτιωτικές παρεμβάσεις περιορίστηκαν στον «καθαρισμό» του ήχου από εξωτερικούς θορύβους και ανεπιθύμητες ανάσες και στη διόρθωση των χρωμάτων και της φωτεινότητας κάποιων πλάνων.

8. Συμπεράσματα

Κεντρικός άξονας για την ανάπτυξη την παρούσης έρευνας, υπήρξε το ερώτημα «Ποιες είναι οι παράμετροι που μπορούν να δομήσουν, να ενεργοποιήσουν και να συντηρήσουν μέσα στα χρόνια ένα μουσικό σχήμα με την ιδιαιτερότητα του Piandaemonum ; ».

Μέσα από τη σύνθεση της βιβλιογραφικής και αρχαιακής έρευνας, των προφορικών μαρτυριών αλλά και της οπτικοακουστικής καταγραφής, προκύπτει μια πολύεπίπεδη απάντηση προς το ερώτημα.

Πιο συγκεκριμένα οι παράμετροι που διασφαλίζουν τη συνοχή και συνέχεια του σχήματος μέσα στα χρόνια, συνοψίζονται στις εξής :

- **Οι αξίες του συνόλου :** Το Piandaemonium «βασίζεται» στις ίδιες αρχές, όπως αυτές καλλιεργήθηκαν εξ αρχής από την ιδρύτρια του, Δόμνα Ευνουχίδου. Ο αλληλοσεβασμός, η συνεργασία, το αίσθημα ατομικής ευθύνης και η ισοτιμία είναι αυτά που διασφαλίζουν σε μεγάλο βαθμό την εύρυθμη λειτουργία και την, κατά το δυνατόν, ομαλή καλλιτεχνική πορεία αυτού. Αυτές οι αξίες διαδραμάτισαν, και εξακολουθούν να διαδραματίζουν, καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη και διατήρηση ισχυρών φιλικών και επαγγελματικών δεσμών μεταξύ των μελών.
- **Η δυναμική των διαπροσωπικών σχέσεων :** Η γέννηση και η εξέλιξη του συνόλου δεν υπήρξε αποτέλεσμα ενός «ψυχρού» επαγγελματικού σχεδιασμού, αλλά της ανάγκης για αναβίωση της «συνθήκης της παρέας». Ο ισχυρός συναισθηματικός δεσμός μεταξύ της δασκάλας και των μαθητών της λειτούργησε ως η πρωταρχική δύναμη που κράτησε, και κρατά, ζωντανό το σχήμα μέχρι σήμερα. Αυτή η αίσθηση του «ανήκειν», λειτούργησε ταυτόχρονα ως απάντηση σε έναν διαχρονικό πρόβλημα των πιανιστών, οδηγώντας στην υπέρβαση της μοναχικότητας.
- **Η υπέρβαση της «πιανιστικής μοναχικότητας» :** Αδιαμφισβήτητα βασική παράμετρο βιωσιμότητας του συνόλου αποτελεί η ανάγκη διαφυγής των μελών από την «φύσει» μοναχικότητα του πιανίστα. Η φύση του πιανίστα είναι εξ ορισμού της μοναχική, όχι μόνο στην μελέτη του οργάνου, άλλωστε αυτό είναι μια γνώριμη και κοινή συνθήκη για όλους του μουσικούς. Σε αντίθεση με τους εκτελεστές ορχηστρικών οργάνων, ο πιανίστας συχνά παραμένει απομονωμένος και στην σκηνή. Η «περί ης ο λόγος» ωστόσο σύμπραξη προσφέρει ένα σπάνιο περιβάλλον συλλογικής εμπειρίας, όπου η ατομική προσπάθεια μετουσιώνεται σε ομαδική καλλιτεχνική δημιουργία.
- **Δημιουργία πρωτότυπου ρεπερτορίου :** Η καλλιτεχνική ταυτότητα και εξέλιξη του σχήματος «τροφοδοτούνται» και από την διαρκή αναζήτηση νέου ρεπερτορίου, ειδικά για την σύνθεση τους σχήματος (6 πιάνο – 12 πιανίστες). Καθώς το ρεπερτόριο για ένα τέτοιου είδους σχήματα απουσιάζει, οι παραγγελίες έργων και οι διασκευές υπαρχόντων, αποτέλεσαν κεντρικό άξονα συνέχισης της καλλιτεχνικής δραστηριότητας του σχήματος. Η συστηματική δημιουργία αυτού του ρεπερτορίου επιδρά σε τρία βασικά «επίπεδα», στους εκτελεστές,

στους συνθέτες και στο κοινό. Όσον αφορά της επίδραση επί των εκτελεστών, προσφέρει διαρκή κίνητρα και νέες καλλιτεχνικές προκλήσεις. Σχετικά με τους συνθέτες, παρέχει ένα «βήμα δημιουργίας» και πειραματισμών για μια πιανιστική ορχήστρα. Αξίζει να σημειωθεί ότι πολλά έργα για σχήματα με ιδιαίτερες συνθέσεις οργάνων, οδηγούνται σε καλλιτεχνική αδράνεια μετά την πρεμιέρα τους. Η ειδοποιός διαφορά στη συγκεκριμένη περίπτωση, έγκειται στο γεγονός ότι πρόκειται για ένα σύνολο με σταθερή καλλιτεχνική και συναυλιακή παρουσία. Αυτή η καλλιτεχνική συνέχεια, μπορεί να εξασφαλίσει ότι τα έργα επανεκτελούνται και εξελίσσονται, παραμένοντας ενεργά στο ρεπερτόριο.

- **Καλλιτεχνική απήχηση – αλληλεπίδραση με το κοινό :** Η βιωσιμότητα του σχήματος συνδέεται άρρηκτα με τη σταθερή και θερμή ανταπόκριση του κοινού. Δύο είναι οι βασικές παράμετροι της συνεχούς προσέλκυσης, ευρέος φάσματος, κοινού. Αφενός το σχήμα προσφέρει μια καθηλωτική και σπάνια οπτικοακουστική εμπειρία. Αφετέρου η μοναδικότητα αυτού του δρώμενου λειτουργεί ως «γέφυρα» με το ρεπερτόριο που παρουσιάζεται, το οποίο επαναπροσδιορίζει την πιανιστική εκτέλεση και ερμηνεία. Έτσι το κοινό εντυπωσιασμένο από το οπτικοακουστικό αποτέλεσμα, έρχεται σε επαφή και αποδέχεται, συχνά με ενθουσιασμό, ακόμα και πιο απαιτητικά σύγχρονα έργα, τα οποία υπό άλλες συνθήκες πιθανόν να δημιουργούσαν αποστροφή.
- **Οργανωτική λειτουργία και συντονισμός :** Η ύπαρξη ενός συγκροτημένου οργανωτικού πλαισίου, αποτελεί βασικό θεμέλιο για την εύρυθμη λειτουργία και εξέλιξη κάθε καλλιτεχνικού σχήματος, καθώς δίχως αυτό ελλοχεύει ο κίνδυνος οργανωτικής αταξίας και χάους. Στο Piandaemonium, παρά τον χαρακτήρα της «παρέας», ο συντονισμός-οργάνωση, αποδεικνύεται καθοριστικός. Κατά τα πρώτα χρόνια, το μεγαλύτερο μέρος των διοικητικών και καλλιτεχνικών αρμοδιοτήτων επωμιζόταν η ιδρύτρια του συνόλου, Δόμνα Ευνουχίδου, με τα υπόλοιπα μέλη -που τότε βρίσκονταν σε φάση μαθητείας στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό- να λειτουργούν επικουρικά. Όταν η ιδρύτρια αποσύρθηκε από την ενεργό δράση, το 2013, η οργανωτική λειτουργία επαναπροσδιορίστηκε και διαρθρώθηκε με κύριους πρωταγωνιστές τους Χαράλαμπο Αγγελόπουλο, Ευτυχία Βενιωτά και Στέφανο Νάσο. Η «νέα οργανωτική εποχή», με τους προαναφερθέντες πρωταγωνιστές, δεν παύει να πλαισιώνεται από την επικουρική συνεισφορά των υπόλοιπων μελών, όταν κάποιο έχει τη δυνατότητα. Συνολικά αυτό το μοντέλο που συνδυάζει κεντρικό συντονισμό, με επικουρική υποστήριξη, διασφαλίζει τη συλλογική ευθύνη και σε μεγάλο βαθμό την καλλιτεχνική εξέλιξη του σχήματος.

Συνοψίζοντας, οι παραπάνω παράμετροι αποδεικνύουν ότι η μακροβιότητα και καλλιτεχνική εξέλιξη του σχήματος, δεν στηρίζεται σε έναν μεμονωμένο παράγοντα, αλλά έγκειται στην αμφίδρομη σχέση ανθρώπου και τέχνης. Οι αξίες και η δυναμική των σχέσεων μετέτρεψαν το σύνολο σε μια ομάδα, που κατάφερε, και καταφέρνει, να παραμερίσει την μοναχικότητα του πιανίστα. Σε συνδυασμό με την δημιουργία πρωτότυπου ρεπερτορίου, η επιτυχία του «Piandaemonium» έγκειται στο γεγονός ότι οι παραπάνω παράμετροι που αναφέρθηκαν, συνθέτουν ένα ισχυρό και μοναδικό καλλιτεχνικό αποτύπωμα.

9. Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Παρά την πολυετή και πρωτότυπη φυσιογνωμία του «Piandaemonium», η απουσία μιας συστηματικής ακαδημαϊκής έρευνας γύρω από τη δράση του απουσίαζε μέχρι και σήμερα. Η απόπειρα καταγραφής και ανάλυσης του σχήματος, μέσω της ερευνητικής διεργασίας, δεν εξαντλεί το θέμα, αντιθέτως δίνει βήμα σε νέα πεδία έρευνας σχετικά με αυτό.

Παρακάτω παρατίθενται κάποιες προτάσεις όπως προέκυψαν :

- **Μουσικολογική προσέγγιση στο ρεπερτόριο του «Piandaemonium».**
Η γραφή, οι τεχνικές ενορχήστρωσης και οι προκλήσεις της μουσικής γραφής για πολλά πιάνο.

Πρόκειται για μια θεματική η οποία απαιτεί ενδελεχή ανάλυση των έργων που έχουν γραφεί ειδικά για το σύνολο. Ποιοί συνθέτες έχουν συνθέσει, ποιες ενορχηστρωτικές τεχνικές χρησιμοποίησαν, ποιες προκλήσεις αντιμετωπίζουν στην γραφή ;

- **Αρχείο Piandaemonium. Ψηφιοποίηση και αρχειοθέτηση.**

Η συγκεκριμένη θεματική αφορά στη δημιουργία μια συστηματικής και οργανωμένης βάσης δεδομένων, η οποία θα περιλαμβάνει παρτιτούρες, προγράμματα συναυλιών, αφίσες, αδημοσίευτο αρχειακό υλικό, γενικότερα ό,τι, αναλογικό ή ψηφιακό τεκμήριο αφορά το σύνολο.

Σκοπός τη ψηφιοποίησης-αρχειοθέτησης είναι η διάσωση του αλλά και η δυνατότητα άμεσης πρόσβασης σε αυτό, από το ευρύ κοινό.

- **Το παιδαγωγικό μοντέλο την Δόμνας Ευνουχίδου ως δομικό στοιχείο του συνόλου. Από τη μαθητεία στην επαγγελματική συλλογική πράξη.**

Η διερεύνηση, και ο ορισμός, βιβλιογραφικά, της κοινής παιδαγωγικής των μελών. Με ποιόν τρόπο αυτή η παιδαγωγική μέθοδος και η σχέση δασκάλας-μαθητών, μετασχηματίστηκαν και διατηρήθηκαν επαγγελματικά.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ξενόγλωσση

Βιβλία

Abrams, Lynn. *Oral History Theory*. 2nd ed. London: Routledge, 2016.

Thompson, Paul. “The Voice of the Past: Oral History.” In *The Oral History Reader*, edited by Robert Perks and Alistair Thomson, 2nd ed., 23–25. London: Routledge, 2006.

Ehle, Robert C. “Post-Modern Music.” *American Music Teacher* 36, no. 5 (1987): 25–39. <http://www.jstor.org/stable/43516649>.

Άρθρα

“Modern Music.” *The Musical Times* 48, no. 768 (1907): 102–4. <https://doi.org/10.2307/904324>.

Gold, Raymond L. “Roles in Sociological Field Observations.” *Social Forces* 36, no. 3 (1958): 217–23. <https://doi.org/10.2307/2573808>.

Ελληνική

Banks, Marcus. «Ποια φιλμ είναι εθνογραφικά». Στο *Εθνογραφικός Κινηματογράφος και Ντοκιμαντέρ: Θεωρήσεις και Μεθοδολογικές Προσεγγίσεις*, επιμέλεια Γιώργος Νικολακάκης, 127–147. Αθήνα: Ανόκερως, 2017.

Γκέφου-Μαδιανού, Δήμητρα. *Πολιτισμός και Εθνογραφία: Από τον εθνογραφικό Ρεαλισμό στην Πολιτισμική Κριτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη, 2022.

Griffiths, Paul. *Μοντέρνα Μουσική*. Αθήνα: Εκδόσεις Ζαχαρόπουλος, 1993.

Ελλάς. Αστικός Κώδικας. Προεδρικό Διάταγμα 456/1984. *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, τεύχος Α΄, ΦΕΚ 164/1984. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο, 1984.

Ίσαρη, Φύλια και Μάριος Πουρκός. *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας: Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις, 2015. <http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-473>.

Πατσιούρα, Ευανθία. «Εθνογραφική Έρευνα – από την πράξη στη συγγραφή». Υλικό παρουσιάσεων μαθήματος. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Χειμερινό Εξάμηνο 2024–2025.

Δικτυογραφία

7ο Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης. ThessalonikiGuide.gr. Αναρτήθηκε 20 Οκτωβρίου, 2025. <https://www.thessalonikiguide.gr/event/festival-pianou-thessalonikis-2018/>.

Δήμος Θεσσαλονίκης. «Αναμμα φώτων Χριστουγεννιάτικου Δένδρου στην Πλατεία Αριστοτέλους – Συναυλία με τους Piandaemonium». Thessaloniki.gr. Πρόσβαση 10 Οκτωβρίου, 2025. <https://thessaloniki.gr/myevents/%CE%AC%CE%BD%CE%B1%CE%BC%CE%BC%CE%B1-%CF%86%CF%8E%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%87%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%85%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%BD%CE%B9%CE%AC%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85-%CE%B4%CE%AD%CE%BD/>.

Grand Band. Official Website. Πρόσβαση 10 Οκτωβρίου, 2025. <https://www.grandbandnyc.com/>.

Oakton College. «Six Piano Ensemble». About: Performing Arts Center. Πρόσβαση 25 Σεπτεμβρίου, 2025. <https://www.oakton.edu/about/performing-arts-center/six-piano-ensemble/>.

Orford Musique. «Orford Six Pianos: 20th Anniversary». Concerts and Events. Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2025. <https://www.orford.mu/en/concerts-and-events/orford-six-piano-20th-anniversary/>.

Piano Circus. Official Website. Πρόσβαση 15 Σεπτεμβρίου, 2025. <https://www.pianocircus.co.uk/>.

Piandaemonium. «Αφίσα συναυλίας στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης». Facebook, 8 Οκτωβρίου, 2013. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=647973118560168&set=pb.100063674012063.-2207520000>.

Piandaemonium. Επίσημη Ιστοσελίδα. Πρόσβαση 20 Ιουλίου, 2025. <https://piandaemonium.com/el/>.

Πρωτογενείς πηγές

«2ο Διεθνές Φεστιβάλ Πιάνου». Έντυπο πρόγραμμα συναυλίας. Θεσσαλονίκη, 2004.

Αγγελόπουλος, Χαράλαμπος. Προσωπικό Αρχείο (προγράμματα, αφίσες, δελτία τύπου, εισιτήρια, φωτογραφίες). Θεσσαλονίκη, Ιδιωτική Συλλογή.

Βενιωτά, Ευτυχία. Προσωπικό Αρχείο (προγράμματα, φωτογραφίες, δελτία τύπου). Θεσσαλονίκη, Ιδιωτική Συλλογή.

«Διεθνές Φεστιβάλ Πιάνου». Έντυπο πρόγραμμα συναυλίας. Αθήνα, 2017.

«Ελληνική Θεαμάτων». Έντυπο πρόγραμμα συναυλίας. Αθήνα, 2008.

Ευνουχίδου, Δόμνα. Προσωπικό Αρχείο (προγράμματα, δελτία τύπου). Θεσσαλονίκη, Ιδιωτική Συλλογή.

«Μέρες Έκφρασης και Δημιουργίας '98». Πρόγραμμα συναυλίας. Διοργάνωση: Φίλοι του Ιδρύματος «Μελίνα Μερκούρη» και Σύλλογος Φίλων Μουσικής Θεσσαλονίκης. HELEXPO. Θεσσαλονίκη, 1998.

«Μέρες Έκφρασης και Δημιουργίας 2002». Έντυπο πρόγραμμα συναυλίας. Διοργάνωση: Φίλοι του Ιδρύματος «Μελίνα Μερκούρη» και Helexpo. Θεσσαλονίκη, 2002.

«Μουσικότροπο», Φεστιβάλ. Έντυπο πρόγραμμα συναυλίας. Λάρισα, 2018.

«Πρόγραμμα Συναυλίας Καβάλας». Διοργάνωση: Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. Καβάλα, 2023.

«Πρόγραμμα Συναυλίας Λάρισας». Διοργάνωση: Δήμος Λαρισαίων και Δημοτικό Ωδείο Λάρισας. Λάρισα, 2014.

«Πρόγραμμα Συναυλίας Piandaemonium». Διοργάνωση: Piandaemonium A.M.K.E. Αθήνα, 2024.

«Πρόγραμμα Συναυλίας Piandaemonium». Διοργάνωση: Piandaemonium A.M.K.E. Δίον, 2025.

«Φεστιβάλ Αθηνών». Έντυπο πρόγραμμα συναυλίας. Επίδαυρος, 2006.

«Φεστιβάλ Πιάνου Θεσσαλονίκης». Έντυπο πρόγραμμα συναυλίας. Θεσσαλονίκη, 2013.

«Piano Days». Έντυπο πρόγραμμα συναυλίας. Αθήνα, 2026.

Συνεντεύξεις

Αγγελόπουλος, Χαράλαμπος. Συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα. 28 Ιουλίου 2025. Θεσσαλονίκη. Ηχητική καταγραφή και βιντεοσκόπηση.

Ανισέγκος, Αντώνης. Συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα. 30 Ιουλίου 2025. Λιτόχωρο. Βιντεοσκόπηση.

Βενιωτά, Ευτυχία. Συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα. 26 Ιουλίου και 20 Οκτωβρίου 2025. Θεσσαλονίκη. Ηχητική καταγραφή και βιντεοσκόπηση.

Γιαμοπούλου, Εύη. Συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα. 31 Ιουλίου 2025. Λιτόχωρο. Βιντεοσκόπηση.

Ευνουχίδου, Δόμνα. Συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα. 7 Δεκεμβρίου 2025, 27 Ιανουαρίου 2026, 3 και 4 Φεβρουαρίου 2026. Θεσσαλονίκη. Ηχητική καταγραφή, σημειώσεις πεδίου και βιντεοσκόπηση.

Ζαφρανάς, Νίκος. Συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα. 31 Ιουλίου 2025. Λιτόχωρο. Βιντεοσκόπηση.

Κιαζίμη, Βικτωρία. Συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα. 30 Ιουλίου 2025. Λιτόχωρο. Βιντεοσκόπηση.

Κωνσταντίνου, Γιώργος. Συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα. 27 Ιουλίου 2025. Θεσσαλονίκη. Βιντεοσκόπηση.

Λενούτσος, Χρήστος. Συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα. 31 Ιουλίου 2025. Λιτόχωρο. Βιντεοσκόπηση.

Μυλαράκη, Μαρία. Συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα. 31 Ιουλίου 2025. Λιτόχωρο. Βιντεοσκόπηση.

Νάσος, Στέφανος. Συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα. 31 Ιουλίου 2025. Λιτόχωρο. Βιντεοσκόπηση.

Παντής, Διονύσης. Συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα. 11 Οκτωβρίου 2025. Θεσσαλονίκη. Βιντεοσκόπηση.

Πουλάκης, Νίκος. Συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα. 20 Δεκεμβρίου 2025. Τηλεφωνική επικοινωνία.

Τζοβανάκης, Θωδωρής. Συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα. 31 Ιουλίου 2025. Λιτόχωρο. Βιντεοσκόπηση.

Τσιλιγγιρίδης, Σάββας. Συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα. 19 Οκτωβρίου 2025 και 7 Ιανουαρίου 2026. Θεσσαλονίκη. Τηλεφωνική επικοινωνία και βιντεοσκόπηση.

Τσούγκρας, Κώστας. Συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα. 10 Δεκεμβρίου 2025. Σημειώσεις πεδίου.

Χάρδας, Κώστας. Συνέντευξη από την Χριστίνα Κούλικα. 31 Ιουλίου 2025. Λιτόχωρο. Βιντεοσκόπηση.

Οπτικοακουστικό Υλικό (Μουσικά Βίντεο)

Piandaemonium. «Nikos Skalkottas (1904-1949): Mazochtos Performed by 16 Pianists in Quarantine». YouTube βίντεο, 03:09. 19 Μαΐου 2020. Πρόσβαση 20 Δεκεμβρίου 2025. <https://www.youtube.com/watch?v=WbVWOH-Nqnk>.

Piandaemonium. «Nikos Skalkottas (1904-1949): Ipirotikos Performed by 16 Pianists in Quarantine». YouTube βίντεο, 02:44. 13 Ιουνίου 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=POiStfhvq-Y>.